

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

**ORHAN SEYFİ ORHON'UN *FİSKELER* ADLI ESERİNİN ÇEVİRİ YAZISI VE
METİN İNCELEMESİ**

TEZİ YAZAN

Ali UYAR

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Hasan SAKIN

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Elmas ŞAHİN

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Bilgin GÜNGÖR (Çanakkale On Sekiz Mart Üniv.)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERSİN / OCAK 2024

ONAY SAYFASI

Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne;
2021012021 numaralı öğrencimiz olan **Ali UYAR** tarafından hazırlanan “**Orhan Seyfi Orhon’un Fiskeler Adlı Eserinin Çeviri Yazısı ve Metin İncelemesi**” başlıklı bu tez çalışması jürimiz tarafından oy birliği ile **Türk Dili ve Edebiyatı** Ana Bilim Dalında **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

(Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır)

Üniv. İçi - Asıl Üye - Tez Danışmanı - Jüri Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Hasan SAKIN

(Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır)

Üniv. İçi - Jüri Asıl Üyesi: Prof. Dr. Elmas ŞAHİN

(Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır)

Üniv. Dışı - Jüri Asıl Üyesi: Doç. Dr. Bilgin GÜNGÖR

(Çanakkale On Sekiz Mart Üniv.)

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

(Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır)

11/01/2024

Prof. Dr. Murat KOÇ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’ndaki hükümlere tabidir.

İTHAF

Bu çalışmayı; erdemli yaşamak uğruna ömür boyu çalışan sevgili annem ***Hekime UYAR*** ve bilgiyi fazilet sayan muhterem baban ***Cemil UYAR*** başta olmak üzere, onuruyla yaşayan ve emeğiyle geçinen tüm insanlara ithaf ediyorum.

ETİK BEYAN

Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

11/01/2024

Ali UYAR

TEŞEKKÜR

Bu alıŐma sűrecinde bana desteklerini hiçbir zaman eksik etmeyen ve her daim yanımda olan hocam Sayın *Dr. Öğretim Üyesi Hasan SAKIN*'a ve değerli arkadaşlarıma teşekkür ederim.

ÖZ**ORHAN SEYFİ ORHON'UN *FİSKELER* ADLI ESERİNİN ÇEVİRİ YAZISI VE
METİN İNCELEMESİ****Ali UYAR****Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı****Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Hasan SAKIN****Ocak 2024, 118 Sayfa**

Bu çalışma; Orhan Seyfi Orhon'un 1922 yılında yayınladığı *Fiskeler* kitabını Latin harflerine aktararak herkesin okuyabileceği bir metne dönüştürmek ve metin incelemesini yapmak amacıyla hazırlanmıştır. Çalışma dört bölümden oluşmaktadır: İlk bölümde, araştırmanın konusu, amacı, kapsam ve sınırlılıklarına yer verilmiş; kavramsal çerçeve hakkında bilgi verilmiş ve Orhan Seyfi Orhon'un hayatı, edebi kişiliği hakkında incelemeler yapılmıştır. İkinci bölümde kullanılan yöntem açıklanmıştır. Üçüncü bölümde; *Fiskeler* adlı metnin çeviri yazısı verilmiş ve metin incelemesi yapılmıştır. Dördüncü bölümde ise sonuç ve öneriler bölümü yer alırken çalışmada faydalanılan kaynaklar, kaynakça bölümünde verilmiştir.

Anahtar kelimeler: Orhan Seyfi Orhon, *Fiskeler*

ABSTRACT**TRANSLATION AND TEXT ANALYSIS OF ORHAN SEYFİ ORHON'S
WORK NAMED *FİSKELER*****Ali UYAR****Master Thesis, Department of Turkish Language and Literature****Supervisor: Dr. Hasan SAKIN****January 2024, 118 pages**

This study is prepared with the objective of transcribing Orhan Seyfi Orhon's book "Fiskeler," published in 1922, into Latin script to make it accessible to everyone and to conduct a textual analysis. The study consists of four sections. The first section covers the research topic, objectives, scope, and limitations, provides a conceptual framework, and examines Orhan Seyfi Orhon's life and literary character. The second section explains the methodology used. In the third section, a translated text of "Fiskeler" is presented, followed by a textual analysis. The fourth section includes the conclusions and recommendations, while the references used in the study are listed in the bibliography section.

Keywords: Orhan Seyfi Orhon, Fiskeler

ÖN SÖZ

Türk edebiyatında millileşme sürecini destekleyen ve sade bir Türkçeyle yazmayı ilke edinen Orhan Seyfi Orhon'un *Fiskeler* adlı eserinin çeviri yazısı ve metin incelemesi yapılmıştır. Bu edebi metinde dönemin şair ve yazarları tenkit edilmiş, bazı yerlerde sosyal konulara da değinilmiştir.

Milli Edebiyat çerçevesine dâhil etmek amacıyla Orhan Seyfi, etrafındaki sanatçıları tenkit etmiş veya hicvetmiştir. Böylece gelecek nesillere de örnek olmayı amaçlamıştır. Dil ve edebiyatla ilgili görüşlerinin gazete yazısı olarak yayınladığı metinler bu eserde bir araya getirilmiştir. Eser 1922 (Rumi 1340 - Hicri 1338) yılında basılmıştır. Çalışmamızda -eserin tek baskısı olan- bu baskı esas alınmıştır. Yazarın hayatı ve edebi kişiliği ile metinde ele alınan sanatçıların biyografisine çalışmamızda yer verilmiştir.

Ocak, 2024

İÇİNDEKİLER

KAPAK	i
ONAY SAYFASI.....	ii
İTHAF	iii
ETİK BEYAN	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZ.....	vi
ABSTRACT	vii
ÖN SÖZ.....	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
KISALTMALAR	xi
TABLolar LİSTESİ	xii
EKLER LİSTESİ.....	xiii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Çalışmanın Tanıtılması	1
1.1.1. Araştırmanın Konusu	7
1.1.2. Araştırmanın Amacı	8
1.1.3. Araştırmanın Önemi.....	8
1.1.4. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi	8
1.1.4.1. Sınırlılıklar.....	8
1.2. Çalışmayla İlgili Genel Bilgiler	9
1.2.1. Orhan Seyfi Orhon'un Hayatı	9
1.2.2. Orhan Seyfi Orhon'un Edebî Kişiliği.....	10
1.2.3. Orhan Seyfi Orhon'un Eserleri	11
2. YÖNTEM.....	13
3. BULGULAR	14
3.1. <i>Fiskeler</i> 'in Yeni Türk Alfabesine Çeviri Yazısı	14
3.2. Metin İncelemesi.....	70
3.2.1. <i>Fiskeler</i> 'de İşlenen Ekonomik Sıkıntılar	71
3.2.2. <i>Fiskeler</i> 'de Siyasi Nedenlerin Doğurduğu Anlaşmazlıkları Konu Edinen Metinler	76
3.2.3. <i>Fiskeler</i> 'de İşlenen Edebi Zevk ve Anlayışın Yarattığı Tartışmalar	80
3.2.4. <i>Fiskeler</i> 'de Aşk, Kadın ve Evlilik Konusunu İşleyen Metinler.....	87

3.2.5. <i>Fiskeler</i> 'de Sosyal Temalı Metinler	90
4. SONUÇ	93
KAYNAKÇA	99
EKLER	100

KISALTMALAR

Yy	: yüzyıl
TDK	: Türk Dil Kurumu
ş	: şiir
d	: düz yazı

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. <i>Fiskeler</i> 'de Yayımlanan Metinler Tablosu	4
Tablo 2. Orhan Seyfi Orhon'un Eserlerini Gösteren Tablo	12

EKLER LİSTESİ

EK A. Tez Etik Kurul Onay Formu	100
EK B. Çağ Üniversitesi SOBE Tez Etik İzin Yazısı	102
EK C. Çağ Üniversitesi Rektörlüğü Tez Etik İzin İstek Formu	103
EK D. Fiskeler Adlı Eserin Dış Kapak Ekran Görüntüsü	104
EK E. Fiskeler Adlı Eserin İç Kapak Ekran Görüntüsü	105

1. GİRİŞ

1.1. Çalışmanın Tanıtılması

Türk milleti İslamiyet'in kabulünden sonra yeni bir medeniyet dairesi içine girmiştir. İslam kültürünün değerleri sosyal hayatı etkilemiştir. Dil ve edebiyat bu kültürün etrafında şekillenmiştir. Arap alfabesi 1 Kasım 1928 tarihine kadar resmi alfabe olarak kullanılmıştır. Bin yıla yakın bir süre boyunca ortaya konan eserlerin yeni alfabeyle çevrilmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bilim insanlarının gayretleriyle değerli birçok eser çeviri yazısı yapılarak okurların hizmetine sunulmuştur. Geçen bunca zamana rağmen henüz yeni alfabeyle çevrilmemiş eserlerin varlığı bilinmektedir. Bunlardan bir tanesi de Orhan Seyfi Orhon'un kaleme aldığı *Fiskeler* kitabıdır.

Fiskeler'in yazarı Orhan Seyfi, İstanbul'un Çengelköy semtinde 1890 yılında doğmuştur. Babası; Miralay Mehmet Emin Bey, annesi de Nimet Hanım olarak kaydedilmiştir. İlköğrenimini Çengelköy'de yapmıştır. Sonra Havuzbaşı Mektebi'ne, Beylerbeyi Rüştüyesine, sonra Mercan İdadisine gitmiştir. Darülfünun Hukuk Mektebinden mezun olmuştur. Meclis-i Mebusan'da memur olarak çalışmıştır. Bazen kendi başına bazen de Yusuf Ziya Ortaç'la birçok dergi ve gazete çıkarmıştır. Farklı okullarda öğretmenlik yapmıştır. İki dönem milletvekilliği yapan sanatçı 1972'de İstanbul'da hayata gözlerini yummuştur (Kahraman, 2007).

Orhan Seyfi, edebiyatımızın millileşmesine öncülük etmiş, dönemin toplumsal sorunlarına el atmış, milli kültürü eserlerinde işlemiş bir sanatçı olmuştur. "Orhan Seyfi; Milli Edebiyat Cereyanı devrinde ince ve duygulu şiirleriyle tanınmış bir şairdir. O bilhassa yeni hece cereyanına bir terennüm lisanı vermeye muvaffak şairler arasında esaslı bir vazife görmüş kudretli bir sanatkârdır" (Banarlı, 1997, s. 1136).

Orhon'un kudretli bir sanatçı olmasında ve hayat anlayışının oluşmasında yaşadığı dönemin siyasi tartışmaları ve dönemin zihniyeti etkili olmuştur. İkinci Meşrutiyet'in ilanı ile oluşan hürriyet ortamı, düşüncelerin daha rahat tartışılmasını sağlamıştır. İttihat ve Terakki Cemiyeti ile Hürriyet ve İtilaf Fırkası gibi oluşumlar etrafında toplanan taraftarlar; Osmanlıcılık, İslamcılık, Türkçülük ve Batıcılık gibi fikrî cereyanların savunucuları olmuştur. Trablusgarp Savaşı (1911-1912), Balkan Savaşları (1912-1913), I. Dünya Savaşı (1914-1918) gibi savaşların yenilgisi; Yusuf Ziya Ortaç, Orhan Seyfi, Ali Canip Yöntem gibi bazı aydınların Türkçülük anlayışı etrafında şekillenen hayat görüşüne bağlanmasına sebep olmuştur.

Türkçülük anlayışının oluşması, gelişmesi ve yaygınlaşması devrin siyasi olaylarıyla bağlantılı olmuştur: 31 Mart'tan sonra Osmanlılık fikri etkisini yitirmeye başlamıştır. Bu olaydan sonra Genç Türkler, Osmanlıcı ve İslamcı olmak üzere iki karşıt görüş etrafında toplanmıştır. Bu esnada Selanik'te *Genç Kalemler* isiminde bir mecmua çıkmıştır. Ömer Seyfettin bu derginin önderi sayılmıştır. Bu önderin dille ilgili görüşleri Ziya Gökalp'le aynı olmuştur. Gökalp, Arap ve Fars dillerinin kurallarını atmayı ve Türkçeye has kuralları korumayı düşünmüştür. Bu düşünce Türkçülüğün önemli ilkesi olmuştur. Türkçülük düşüncesinin oluşmasında Ahmet Vefik Paşa (*Lehçe-i Osmani*) ve Süleyman Paşa (*Tarih-i Âlem*) etkili olmuştur. Bu düşüncenin hayata geçmesine Ömer Seyfettin'in *Genç Kalemler*'de gösterdiği gayret vesile olmuştur. "Turan" manzumesi yazılarak *Genç Kalemler*'de neşredilmiş, böylece Türkçülük düşüncesinin ilk kıvılcımı ateşlenmiştir (Gökalp, 2019, s. 10,11).

Türkçülük düşüncesiyle yazan Orhon'un ilk dönem şiirlerini aruzla yazdığı şiirler; ikinci dönem şiirlerini heceyle yazdığı şiirler, üçüncü dönem şiirlerini Japon şiiri olan "haiku" tarzında aruzla yazılmış şiirler olarak sınıflandırmak mümkün olmuştur: Birinci dönem; aruz veznine hâkim olduğu, "Fırtına ve Kar" manzumesini yazdığı, henüz 23 yaşında olduğu ve başarıya kavuştuğu dönem olmuştur. Bu şiirden sonra karşısına Ziya Gökalp çıkmıştır. Bu dönem hayatının ikinci evresini oluşturmuştur. Hitit heykeli gibi görünen bu adamdan Orhon'a ışık yansımıştır. Gökalp, sade bir Türkçeyle ve hece ölçüsüyle şiirler yazması gerektiğini Orhon'a söylemiştir. Dilde milliyetçilik, Türkçülüğün en değerlisi, en verimli, en feyizlisi olarak tanımlanan düşünce Orhon'u etkilemiştir. Sonra bu yol üzerinde yürümüştür. Üçüncü dönem şiirleri Japonların "haiku" dedikleri 16 hecelik şiirlerine benzer yazılmış olan şiirler olmuştur. Bu dönem şiirleri aruzla yazılmıştır. Küçük kıtalarla, biraz espri, biraz hiciv, biraz resim, biraz lirizmle sade bir Türkçeyle yazılan şiirler şairin (1970) son şiirlerinden olmuştur (Orhon, 2017, s. xxi, xxii, 139,140).

Heceyle ve aruzla yazan Orhan Seyfi'nin hicivle yazmasına neden olan etmenler vardır: Savaşların getirdiği yokluk ve yoksulluk, şehit düşen askerlerin verdiği acı, engelli yaşamaya mecbur kalan gaziler ve sosyal hayatın getirdiği olumsuz hava aydınları bir anlamda karar vermeye ve mücadeleye sevk etmiştir. "Edebî hayatının ilk çerçevesinde Orhan Seyfi'yi hicve yönlendiren etkenler, ideolojisinden kaynaklanan edebî anlayışıyla birlikte siyasi görüşleridir. Orhan Seyfi'nin *Fiskeler*'e aldığı hicivlerin temelinde, siyasi görüş ayrılıklarıyla beraber Türkçülüğün edebiyata yansıtılması gerektiğine olan inançtan kaynaklanan endişeler de yatmaktadır" (Ceylan, 2013, s.113).

Orhan Seyfi'nin hiciv türünde yazdığı eser olan *Fiskeler* adlı eserinde ekonomik sıkıntılar, edebi zevk ve anlayışı işleyen temalar, evlilik, siyasi çekişmeler gibi farklı konuları işleyen metinler bulunur. Bunların bir kısmı nesir, bir kısmı nazım şeklindedir. Bu metinlerin farklı konuları işlemesinin nedeni en az dört yıllık bir dönemin farklı merhalelerinde yazılmış ve yayımlanmış olmasıdır.

“*Fiskeler*’de Ali Kemal, Rıza Tevfik, Ahmet Haşim, Yakup Kadri gibi şair ve yazarların edebiyata ve siyasete dair kusurları ifşa edilmek suretiyle hicvedilmiştir. Eserdeki metinler 1918 yılından 1922 yılına kadarki sürede yayımlanan gazete ve dergiler şu şekilde sınıflandırılmıştır (Ceylan, 2013, s.113, 117,118):

1918: *Yeni Mecmua, Türk Yurdu, Türk Kadını, Şair*

1919: *Şair, Şair Nedim, Türk Kadını, Büyük Mecmua, İfham- Edebî İlave, Birinci Kitap.*

1920: *İkinci Kitap, Servet-i Fünun.*

1921: *Ümit, Hâkimiyet-i Milliye, Akşam, Yarın.*

1922: *Aydede, Yarın, Âyine, Yeni İnci, Akbaba.*

Fiskeler’deki metinler, aşağıdaki tabloda gösterildiği şekilde tespit edilmiştir. Bu tabloda metinlerin basıldığı yayın, yayının sayı ve sayfası ile basıldığı zaman açıklanmıştır. Ayrıca yazıların ifade biçimlerine göre türü (şiir/düzyazı) belirtilmiştir.

Tablo 1.

Fiskeler’de Yayımlanan Metinler Tablosu

Metnin Adı		
	Yayımlandığı Gazete / Dergi	<i>Aydede</i>
Zamane Hali	Tarih	12 Kanunusani 1338/12 Ocak 1922
(§)	Sayı	4
	Sayfa	4
Feylesof’a (§)	Sabah gazetesinde imzasız olarak neşredilmiş olan şiirin tam künyesi tespit edilememiştir.	
	Yayımlandığı Gazete / Dergi	<i>İleri</i>
Feylesof’un	Tarih	14 Kanunusani 1338/14 Ocak 1922
Destanı (§)	Sayı	1419
	Sayfa	3
	Yayımlandığı Gazete / Dergi	<i>Aydede</i>
Açık İstida (§)	Tarih	6 Mart 1338/ 6 Mart 1922
	Sayı	19
	Sayfa	3
Fiske’den	Yayımlandığı Gazete / Dergi	<i>Âyine</i>
Çimdik’e	Tarih	2 Şubat 1338/ 2 Şubat 1922
Birinci	Sayı	24
Mektup (§)	Sayfa	3
Fiske’den	Yayımlandığı Gazete / Dergi	<i>Âyine</i>
Çimdik’e	Tarih	9 Şubat 1338/ 9 Şubat 1922
İkinci Mektup	Sayı	25
(§)	Sayfa	4
	Yayımlandığı Gazete / Dergi	<i>Âyine</i>
Piyale ve	Tarih	13 Nisan 1338/ 13 Nisan 1922
Naziresi (§)	Sayı	34
	Sayfa	2
Fuzuli	Yayımlandığı Gazete / Dergi	<i>Âyine</i>
Konferansı	Tarih	13 Nisan 1338/ 13 Nisan 1922
Münasebetiyle	Sayı	34
(§) ¹	Sayfa	3

¹ Dergide, ‘Feylesof’a İthaf- Konferanstan Sonra’ başlığıyla yayımlanmıştır.

Okun Ucundan ve Naziresi (d)	Yayımlandığı Gazete / Dergi	<i>Âyine</i>
	Tarih	13 Nisan 1338/ 13 Nisan 1922
	Sayı	34
	Sayfa	3
Horlama (d)	Yayımlandığı Gazete / Dergi	<i>Şair</i>
	Tarih	19 Kanunuevvel 1334/ 19 Aralık 1918
	Sayı	2
	Sayfa	25-31
Bir İzdivacım Ruznamesi (d)	Yayımlandığı Gazete / Dergi	<i>Âyine</i>
	Tarih	22 Kanunuevvel 1337/ 22 Aralık 1921
	Sayı	18
	Sayfa	3
Yanlış Telaffuz (d)		Tespit edilememiştir.
1 Mayıs, İzdivaç Bayramı (d)		Tespit edilememiştir.
Yeni Sene (d)	Yayımlandığı Gazete / Dergi	<i>Aydede</i>
	Tarih	8 Eylül 1337/ 8 Eylül 1921
	Sayı	4
	Sayfa	2
Ok Manzumesine Dair (d)		Tespit edilememiştir.
Göl Saatleri (d)	Yayımlandığı Gazete / Dergi	<i>Âyine</i>
	Tarih	8 Eylül 1337/ 8 Eylül 1921
	Sayı	4
	Sayfa	2
Feylesof'la Mülâkat (d) ²	Yayımlandığı Gazete / Dergi	<i>Âyine</i>
	Tarih	19 Nisan 1338/ 19 Nisan 1922
	Sayı	35
	Sayfa	3
İmlaya Dair Ahmet Haşim Bey'le Mülâkat (d)	Yayımlandığı Gazete / Dergi	<i>Âyine</i>
	Tarih	13 Nisan 1338/ 13 Nisan 1922
	Sayı	34
	Sayfa	3

² Dergide, 'Feylesof Darülfünun Açıyor' başlığıyla yayımlanmıştır.

İbnü'l Muhtar'la Mülâkat (d)	Yayımlandığı Gazete / Dergi	<i>Âyine</i>
	Tarih	6 Nisan 1338/ 6 Nisan 1922
	Sayı	33
	Sayfa	2
Hürriyet ve İtilaf Kulübünde İçtima (d)	Tespit edilememiştir.	
Burun (d)	Tespit edilememiştir.	
İstanbul'un Mümtaz Fırkası (d)	Yayımlandığı Gazete / Dergi	<i>Âyine</i>
	Tarih	15 Eylül 1337/ 15 Eylül 1921
	Sayı	5
	Sayfa	2
Eşkâl-i Zaman- Fessizler (d)	Yayımlandığı Gazete / Dergi	<i>Âyine</i>
	Tarih	15 Eylül 1337/ 15 Eylül 1921
	Sayı	5
	Sayfa	3
Hasan Bey'in Heykeli (d) ³	Yayımlandığı Gazete / Dergi	<i>Âyine</i>
	Tarih	20 Teşrinievvel 1337/ 20 Ekim 1921
	Sayı	9
	Sayfa	3
Fahrî Sanatkâr (d)	Yayımlandığı Gazete / Dergi	<i>Âyine</i>
	Tarih	24 Teşrinisani 1337/ 24 Kasım 1921
	Sayı	14
	Sayfa	3
Anket (1) (d) ⁴	Yayımlandığı Gazete / Dergi	<i>Âyine</i>
	Tarih	29 Eylül 1337/ 29 Eylül 1921
	Sayı	7
	Sayfa	2
Anket (2) (d)	Yayımlandığı Gazete / Dergi	<i>Âyine</i>
	Tarih	6 Teşrinievvel 1337/ 6 Ekim 1921
	Sayı	8
	Sayfa	2

³ Dergide, 'Tenkit ve Mülâhaza' başlığıyla yayımlanmıştır.

⁴ Dergide, yedinci ve sekizinci sayılarda iki bölüm hâlinde yayımlanan anket, kitapta birleştirilmiştir.

	Yayımlandığı Gazete / Dergi	Âyine
Havadis-i İhtikârî (d)	Tarih	8 Eylül 1337/ 8 Eylül 1921
	Sayı	4
	Sayfa	3
Ali Kemal Bey Bayramda Ne Yapmış? (d)	Yayımlandığı Gazete / Dergi	Âyine
	Tarih	1 Eylül 1337/ 1Eylül 1921
	Sayı	3
	Sayfa	2
Lodos Fırtınası (d)	Yayımlandığı Gazete / Dergi	Âyine
	Tarih	12 Kanunusani 1338/ 12 Ocak 1922
	Sayı	21
	Sayfa	2
Kıyamet Alameti (d)	Yayımlandığı Gazete / Dergi	Âyine
	Tarih	5 Kanunusani 1338/ 5 Ocak 1922
	Sayı	20
	Sayfa	2

Orhan Seyfi'nin imzasız olarak yayımladığı metinler vardır. Bu metinler: “Zamane Hâli, Piyale ve Naziresi, Fuzuli Konferansı Münasebetiyle, Okun Ucundan ve Naziresi, Bir İzdivacın Ruznamesi, Göl Saatleri, Feylesof’la Mülâkat, Ahmet Haşim Bey’le Mülâkat, İbnü’l- Muhtar’la Mülâkat, İstanbul’un Mümtaz Fırkası, Eşkâl-i Zaman – Fessizler, Hasan Bey’in Heykeli, Fahrî Sanatkâr, Anket, Ali Kemal Bey Bayramda Ne Yapmış? Lodos Fırtınası, Kıyamet Alameti” ‘Fiske’ imzasıyla yayımlanmış metinler ise şunlardır: “Feylesof’un Destanı, Açık İstida, Fiske’den Çimdik’e Birinci Mektup, Fiske’den Çimdik’e İkinci Mektup, Yeni Sene, ‘Horlama’ adlı hikâye, O. Seyfi imzasıyla yayımlanmıştır. Havadis-i İhtikârî’ adlı nesrin altında ise, R.F. harfleri yer almaktadır” (Ceylan, 2013, s. 118,119).

1.1.1. Araştırmanın Konusu

Latin harflerinin kabul edilmesiyle birlikte eski alfabeye yazılmış olan eserlerin günümüz Türkçesine aktarılma ihtiyacı doğmuştur. *Fiskeler* adlı kitabın çevrilmesi ve okurların hizmetine sunulması çalışmanın konusunu oluşturur. Bu metin Cumhuriyet’in kuruluş yıllarında yaşayan sanatçıları ve yerel yönetimlerin içinde bulunduğu durumu, ülkenin içine düştüğü halleri aktaran bir kitaptır. Bu kitap devrin siyasi ve içtimai

özelliklerini yansıtmaması, dil ve edebiyat alanındaki fikirleri aksettirmesi bakımından dikkate değer bir eserdir. Sanatçının hiciv türüne örnek gösterilebilecek olan eserinin çeviri yazısının yapılmamış olması bir eksikliktir. Bu eksikliği gidermek, sanatçının eleştiri anlayışını incelemek, devrin esere yansıyan özelliklerini göstermek Yeni Türk Edebiyatına katkı sunacaktır.

1.1.2. Araştırmanın Amacı

Orhan Seyfi Orhon'un 1922 yılında yayımladığı kitabını yeni Türk harflerine aktararak herkesin okuyabileceği bir metne dönüştürmek ve metin incelemesini yapmak amaçlanmıştır. Bu çalışma tenkit alanında araştırma yapan veya tenkit türüne ilgi duyan tüm okurların bu metni rahatça okumalarını sağlamayı amaçlar.

1.1.3. Araştırmanın Önemi

Türk edebiyatının millileşmesinde ve Türkçenin sadeleştirilmesinde önemli bir yere sahip olan Orhan Seyfi Orhon'un *Fiskeler* adlı eserinin yeni Türk alfabesine aktarılması ve incelenmesi çalışmanın esasını oluşturur. *Fiskeler* adlı eserin yeni Türk alfabesine çevrilmemiş olması bu incelemeyi ve çalışmayı önemli kılmıştır.

Fiskeler yayımlandığı dönemin sanat ve siyaset anlayışını, dönemin zihniyetini yansıtan değerli bir eserdir. Bugün okullarda okutulan ve Yeni Türk Edebiyatının tanınmış sanatçıları olan Ahmet Haşim, Yakup Kadri, Yahya Kemal gibi bazı büyük şahsiyetler; *Fiskeler* adlı yapıtta eleştiri konusu olmuştur. Sanatçının dünya görüşü bu kitapta kendini göstermiştir. Milli bir davanın sürdüğü dönemde sanatçıların Millî Mücadele, edebi zevk ve anlayış gibi alanlardaki tutum ve davranışları tenkit edilerek okurların bilinçlenmesi sağlanmaya çalışılmıştır.

1.1.4. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi

1.1.4.1. Sınırlılıklar

Çalışmanın kapsam ve sınırlılıkları Orhan Seyfi Orhon'un kitabı olan *Fiskeler*'in çeviri yazısını ve eserin metin incelemesini yapmaktır. Orhan Seyfi Orhon ile ilgili araştırmaların azlığı ve *Fiskeler* adlı eserin çeviri yazısının olmaması çalışmayı sınırlandıran unsurlardır.

1.2. Çalışmayla İlgili Genel Bilgiler

1.2.1. Orhan Seyfi Orhon'un Hayatı

Orhan Seyfi 1890 yılında İstanbul'da doğmuştur. Çengelköy'de "Eski Türk Evi" olarak isimlendirdiği yeşil kapılı bir evde yaşamıştır. Yaşadığı aile; Hacı Baba, Büyük Hanım, anne, baba ve kardeşten oluşmuştur. Hacı Baba, müşfik olarak nitelenmiştir. Büyük Hanım'la Hacı Baba'nın "Saltanat Şûrası" oluşturduğu ve sorunlara bu şûrada çözüm getirdiği belirtilmiştir. Anne ve babanın sürekli tartıştığı bu evde kesin kuralların olduğu dillendirilmiştir. Sert bir mizaca sahip baba yüzünden kış mevsimi tekdüze geçmiştir. Yaz mevsiminde ise "Bağ Evi"ne gidilmiştir. Orhan Seyfi, "Bağ Evi"nde Hacı Baba'dan masallar dinlemiştir. Bu dönem onun en mutlu vakitlerinden olmuştur. Ancak "Bağ Evi"nde yaşadığı iki olay onun hayatına olumsuz etki etmiştir: Birincisi, Hacı Baba'nın "hortlak" diye tanımladığı; iki eşli ve meşihatta çalışan bir adamın onu taşıyarak kovalaması; ikincisi ise onun evin gerçek evladı olmadığına dair yapılan şaka olmuştur. Bu şakadan dolayı istenmediği duygusuna kapılmış ve bağdan kaçmış, karmaşık duygular ve korkular içinde kalmıştır. Bu iki olay onun hayatında iz bırakmıştır. İhtiyarlıktan ve bağa bakamamaktan şikâyet eden Hacı Baba, bağı sattıktan sonra yaz mevsiminin en güzel günleri mazide kalmıştır.

Havuzbaşı Mektebi'nde ilk aşkını yaşamıştır. Yaşadığı o güzel günde mutlulukla dışarıda koşturmuş ve bu yüzden zatürre olmuştur. Okula döndüğünde sevdiği kızın babasının görevi nedeniyle Brüksel'e gittiğini öğrenmiştir. Brüksel'i mutluluğunu çalan bir şehir olarak görmüştür. Beylerbeyi İdadisi'nde yazdığı şiirlerin bir genç kızdan dolayı olduğu kaydedilmiştir. İdadi'deyken İstanbul'a inmiş ve geniş bir çevre edinmiştir. Hacı Baba bu dönemde ölmüştür. Bu olayla sarsılan Orhan Seyfi, ailesiyle İstanbul'a taşınarak Laleli'ye yerleşmiştir. Yeni çevre, eski kuralların değişmesine neden olmuştur. Yaşam şekli de değişmiştir. Sık sık eve konuklar gelmiştir. Daha renkli bir hayat başlamıştır. Tıbbiye'deki öğreniminde hastanın omuriliğine iğne yapmak sinirine dokunduğundan okulu bırakmıştır. Hukuk Mektebi'ne devam etmiştir. Bu esnada amcam dediği akrabalarından Halid Bey'in yalısında misafir olmuştur. Burada akrabası Melike'ye hissî yakınlık duymuştur. Babası emekli olunca ağabeyi, Büyük Hanım'la gurbete çıkmıştır. Bu dönemde çıkan yangında evleri yanmış, kül olmuştur. Bu da zor günler geçirmesine neden olmuştur. Kadirga'da ev kiralamış ve oraya yerleşmiştir. Komşuları Nezahat adlı kıza gönül bağlamıştır. Melike ve Nezahat hayatına tesir etmiştir.

Hukuk öğrenimini tamamlayan Orhan Seyfi Meclis-i Mebusan'a memur olmuştur.

Ailesi bu habere sevinmiştir. Sıkıntıya gelemeyen karakterinden dolayı karamsarlığa düşmüştür, bu işi devam ettirmek istememiştir. Bu esnada yeni siyasi olaylar gelişmiştir. Seferberlik ilan edilmiş, Mondros Mütarekesi'ne kadar askerlik yapmıştır. Sonra meclisteki görevine geri dönmüştür. Askerdeyken kalp rahatsızlığı yaşamıştır. Harbiye Nezareti'nin yazı kadrosunda yer almıştır. Savaşın getirdiği sıkıntılar artmış, Laleli'deki evleri satılmıştır. İngiliz uçaklarının uçtuğu ve yarattığı tedirginlikler altında sefil bir hayat yaşamış ve buna alışmıştır.

1915 yılında Çanakkale cephesinde yaşanan hissiyatın gelecek nesillere aktarılması için otuz kadar sanatçıya tezkere yazılmıştır. Karargâh-ı Umumi İstihbarat Şubesi'nden yazılan bu tezkereden sonra cepheye giden heyet, oradaki gözlemlerini çeşitli gazete ve dergilerde yayımlamıştır. Mütareke yıllarında Türk Ocağı'nda yapılan Amerikan mandası tartışmalarına katılmıştır. Meclis feshedilince evine dönmüştür.

Hıyaban, Kehkeşan, Şehbal, Safahat-ı Şi'r ü Fikr, Türk Yurdu, Yeni Mecmua, Şair, Şair Nedim, Büyük Mecmua, Aydede gibi dergilerde yazmıştır. 1922'de Yusuf Ziya Ortaç'la *Akbaba* dergisini çıkarmıştır. *Papağan, Güneş, Yeni Kalem, Karagöz, Ayda Bir, Her Ay, Çınaraltı* ile *Yeni Çağ* gazete ve dergilerini çıkarmıştır. Millî Mücadele döneminde Anadolu'daki harekete destek vermiştir. Hamdullah Suphi tarafından Anadolu'ya davet edilmiştir. Öğretmenlik yapmıştır. 1946'da milletvekili seçilmiştir. 1965'te ikinci defa milletvekili olmuştur. 1972'de kalp krizinden ölmüştür (Donbay, 2009, s. 11,35).

1.2.2. Orhan Seyfi Orhon'un Edebî Kişiliği

Orhan Seyfi Osmanlı Devleti'nin çöküş dönemine girdiği, kurtuluş reçetelerinin aydınlarca arandığı, savaşların ve yıkımların olduğu dönemde yetişmiştir. Bu dönemde Devletin kurtuluşu için dört fikrî cereyan taraftar bulmuştur. Bunlar; Osmanlıcılık, İslamcılık, Türkçülük ve Medeniyetçilik olarak tanımlanmıştır. Bu fikirleri etrafında toplanan aydınlar, milletin ve devletin varlığını bu cereyanlar etrafında sağlamaya çalışmıştır (Tanpınar, 1982, s. 152,156).

Türkçülük düşüncesi II. Meşrutiyetin ilan edilmesiyle birlikte yaygınlık kazanmış, sistematik olarak eserlerde işlenmeye başlanmıştır. Ziya Gökalp, bu fikrin önde gelen savunucularından olmuştur. Gökalp, Türkçülük içinde en değerli unsurun, dilde milliyetçilik düşüncesi olduğunu, hece ölçüsünün Türk milletinin zevkine hitap eden bir ahenk unsuru olduğunu, şiirin memleket sorunlarından bahsetmesi gerektiğini belirtmiştir. Orhan Seyfi, Göklap'in etkisinde kalmıştır ve Türkçülük akımını ömrü

boyunca savunmuştur. Yurt işgal edildiği ve manda konusunun tartışıldığı bir dönemde Türk Ocağına katılmıştır. Bağımsızlığı savunan gençlerin arasında kendini bulmuş ve tam bağımsızlığı savunmuştur (Donbay, 2009, s. 115,124).

Tam bağımsızlık düşüncesini savunan ve milliyetçi fikirleriyle edebiyatımızın millileşmesine öncülük etmiş ediplerden olan Orhan Seyfi; “Beş Hececiler” olarak bilinen şairler arasında yer almış, yaşadığı dönemin toplumsal sorunlarına el atmış, milli kültürün işlenmesini sağlayama çalışmıştır. Yeni şairlerin hece ölçüsüyle ve milli bir bakış açısıyla eserler vermesini istemiş, bu çizgi dışındaki şairleri ve onların anlayışlarını eleştirmiştir. “Orhan Seyfi; Milli Edebiyat Cereyanı devrinde ince ve duygulu şiirleriyle tanınmış bir şairdir. O bilhassa yeni hece cereyanına bir terennüm lisanı vermeye muvaffak şairler arasında esaslı bir vazife görmüş kudretli bir sanatkardır.” 82 yıl hayat süren sanatçı, yaşadığı süre boyunca edebiyata hizmet etmiş, şiir, roman, hiciv gibi birçok türde eser vermiştir. Aydede, Güneş, Akbaba, Yeni Çağ gibi farklı gazete ve dergilerde yazılar yazmıştır. “Şiire daha çocukluk yıllarından başlayan şair, gazete ve mecmualarda şiirler neşretmiş, makale, röportaj, piyes, adaptasyonları ve tenkit yazıları yazmıştır” (Banarlı,1997, s. 1136,1137).

Birçok türde eser veren sanatçı, eserlerinde aşk, kadın, yalnızlık, hüznün, hatıralar, yaşama sevinci, tabiat, İstanbul, memleket, Atatürk, kahramanlık, ihtiyarlık ve ölüm temalarını işleyen Orhan Seyfi; aynı zamanda mizah ve hiciv alanında söz sahibi olan şairlerden olmuştur. Tenkit edeceği, kişi, durum veya olayları mizahi bir dille ve taşlama yoluyla eleştirmiştir. Orhan Seyfi, Mütareke yıllarından sonra mizaha yönelmiştir. Sanatçının hiciv örneklerini içeren kitaplar “*Fiskeler*” ve “*Hicivler*” olmuştur (Öksüz, 2015, s. 83,85).

Hayatı boyunca mücadele eden sanatçı, Türkçülük düşüncesine hizmet etmiş, toplumu ve toplumun sorunlarını işlemiş, “Peri Kızıyla Çoban Hikayesi”nde olduğu gibi Türk tarihini ve efsanelerini eserlerine yansıtmayı başarmıştır. Hiciv türünü de etkili olarak kullanan sanatçı ‘Millî Edebiyat’ın kurumsallaşmasında önemli görevler üstlenmiştir. Sade bir dille yazan şair, Türkçeyi Türkçülüğün önemli bir unsuru saymıştır. Sanatçı aruz yanında hece ölçüsünü de başarılı bir şekilde kullanmış, şiirde yenilikler yapmış, “haiku” tarzında şiirler yazmıştır.

1.2.3. Orhan Seyfi Orhon’un Eserleri

Orhan Seyfi Orhon’un eserlerinin adı, basım yeri ve yılı aşağıdaki gibi tespit edilmiştir (Baldane, 2019).

Tablo 2.

Orhan Seyfi Orhon'un Eserlerini Gösteren Tablo

Eser Adı	Yayın Evi	Basım Yılı
Fırtına ve Kar	Türk Kadını ve Talebe Defteri Müessesesi / İstanbul	1919
Peri Kızı ile Çoban Hikâyesi	Ahmet İhsan Matbaası / İstanbul	1919
Gönülünden Sesler	Mahmut Bey Matbaası / İstanbul	1922
Fiskeler	İkbal Kütüphanesi / İstanbul	1922-1924
Hayat Bilgisi Şairleri (I - II - III)	Tefeyyüz Kütüphanesi / İstanbul	1929-1930
Kervan	Akbaba Yayınları / İstanbul	1935, 1964 (2. Baskı)
Abdülhak Hâmit	Nümune Matbaası / İstanbul	1937
Mehmet Akif	Nümune Matbaası / İstanbul	1937
Ziya Gökalp	Aydınlık Basımevi / İstanbul	1937
Yahya Kemal	Nümune Matbaası / İstanbul	1937
Nazım Hikmet	Nümune Matbaası / İstanbul	1937
Asrî Kerem	Bilgi Matbaası / İstanbul	1938
Kerem ile Aslı	Ahmet Sait Basımevi / İstanbul	1938
O Beyaz Bir Kuştu	Akbaba Kütüphanesi / İstanbul	1941
Çocuk Adam	Semih Lütfi Kitabevi / İstanbul	1941
Dün, Bugün, Yarın	Cumhuriyet Matbaası / İstanbul	1943
Kulaktan Kulağa	Ülkü Basımevi / İstanbul	1943
Maskeler Aşağı	Çınar Yayını / İstanbul	1943
Maarif Vekili Hasan Âli Yücel'e Açık Mektup	Ülkü Basımevi / İstanbul	1944
Hicivler	Doğuş Matbaası / Ankara	1951
Gençlere Açık Mektup	Doğuş Matbaası / Ankara	1951
İstanbul'un Fethi	İstanbul Fetih Derneği Yayınları / İstanbul	1953
Düğün Gecesi	Akbaba Mizah Yayınları / İstanbul	1957
İşte Sevdiğim Dünya	Nişantaşı Kitabevi / İstanbul	1962
Şiirler	Millî Eğitim Basımevi / İstanbul	1970
Fırtına ve Kar	Türk Kadını ve Talebe Defteri Müessesesi / İstanbul	1919
Peri Kızı ile Çoban Hikâyesi	Ahmet İhsan Matbaası / İstanbul	1919
Gönülünden Sesler	Mahmut Bey Matbaası / İstanbul	1922
Fiskeler	İkbal Kütüphanesi / İstanbul	1922-1924 ⁵

⁵ Ceylan *Fiskeler*'le ilgili yaptığı araştırmada eserin Rumi 1340, Hicri 1338 yılında basıldığını ve bunun Miladi 1922 yılına tekabül ettiğini tespit etmiştir (2013 s. 117).

2. YÖNTEM

Bu çalışmada Arap harfli metinler Latin harflerine aktarılmış ve metinlerin değerlendirilmesi yapılmıştır. Yapılan değerlendirmeler farklı başlıklar altında verilmiştir.

Yeni Türk alfabesine aktarılan metin bir transkripsiyon çalışmasıdır. Transliterasyon çalışması değildir. TDK'nin Türkçe sözlüğünde transliterasyon sözcüğü: “Yabancı yazıların, okunuşları dikkate alınmadan harf harf aktarılması, harf çevirisi.” şeklinde tanımlanmıştır. Transkripsiyon ise; “Çeviri yazı.” şeklinde belirtilmiştir (Eren, 1988, s. 1490).

Transkripsiyon ile transliterasyon arasındaki fark şu şekilde ifade edilmiştir:

Anladığım kadarıyla, transliterasyon (harf çevirisi) ve çeviri yazı birbirlerinden tamamen farklı kullanımlardır. Transliterasyon, bir alfabedeki harflerin ya da işaretlerin başka bir alfabedeki harf veya şekillerle ikame edilmesidir. (...) Çeviri yazı ise bir metnin yazarının bir alfabede göstermek istediği sesleri başka bir alfabede göstermeye çalışmaktır. Çeviri yazı ile transliterasyon arasındaki en önemli fark, transliterasyonun bir alfabedeki bir harfin başka bir alfabede her zaman aynı harfi ikame etmesi ilkesine göre ilerlemesi, çeviri yazının ise bir alfabedeki işaretleri ve polifonik harfleri yorumlamayı, orijinal işaretleri ve harfleri duruma en uygun olan şekilde çeviri yazı alfabesinin bir harfiyle ikame etmeyi amaçlaması, bunu yaparken bazı durumlarda çeviri yazı alfabesindeki bir harfin kaynak alfabedeki farklı harfleri temsil edebileceğini, hatta özgün metinde hiç gösterilmemiş bir sesi, genellikle de ünlü bir sesi simgeleyebileceğinden endişe etmemesidir (Clauson, 2017, s.57).

Yukarıda verilen bilgilere binaen bugünkü alfabeye aktarılan metin, bir çeviri yazısıdır. Bu çalışmada Arap alfabesinde bulunmayan vokaller gösterilmiş, birkaç ses yerine kullanılan harfler “Yeni Türk Alfabesi”ne uygun bir şekilde verilmiş, bazı kelimeler de bugünkü anlamına uygun şekilde güncellenmiştir.

3. BULGULAR

Çeviri Yazısı Yapılan Eserin Dış Kapağında Yer Alan Bilgiler

Muharriri: Fiske

Fiskeler

-Nazım ve Nesir-

Fiyatı 25 kuruştur.

İkbal Kütüphanesi

Çeviri Yazısı Yapılan Eserin İç Kapağında Yer Alan Bilgiler

Muharriri : Fiske

Fiskeler

-Nazım ve Nesir-

Sahip vü Naşiri: İkbal Kütüphanesi Sahibi Hüseyin

Şehzadebaşı : Evkaf Matbaası

1338-1340 (1922)

3.1. *Fiskeler*'in Yeni Türk Alfabesine Çeviri Yazısı

Zamane Hali

Ali Kemal⁶ sayar, söver,

Refik Halit⁷ alay ister!

Mihran⁸ dizlerini döver,

“Aydede” Çıktı... Pay ister!

İzzet Melih⁹'in karnı tok;

Fazıl¹⁰ zügürt, parası yok.

Halil Nihat¹¹ elinde ok,

Kuvvetlice bir yay ister!

⁶Ali Kemal (1867-1922)

⁷Refik Halit Karay (1888-1965)

⁸Mihran Efendi (1855-1938)

⁹İzzet Melih Devrim (1887-1966)

¹⁰Fazıl Ahmet Aykaç (1884-1967)

¹¹Şair Halil Nihat Boztepe (1882-1949)

Haşim¹² “Göl Saati” satar;
 Falih¹³, Don Kişot’tur, çatar;
 Rasim¹⁴, akşam sabah atar;
 Hüseyin Daniş¹⁵ çay ister!

Yahya¹⁶, yutar ilham hapı;
 Yakup¹⁷, beğenmez “Cenab”ı.
 Feylesof¹⁸, un ilim kabı
 Ara sıra kalay ister!

Feylesof’a

Hayretle anarım seni daima,
 Hey koca Feylesof yaman adamsın!
 Doktorsun, âlimsin, şairsin ama,
 Kimse diyemez ki akli tamamsın.

Şairsin Bektaşî Babası gibi;
 Hatipsin, tıpkı köy papazı gibi.
 Var mıdır bu asrın Rıza’sı gibi?
 Her mezhep ehline göre imamsın!

Bazen övünürsün, bazen översin;
 Bazen dövülürsün, bazen döversin.
 Latife edeyim derken söversin,
 Nedense şu mizah işinde hamsın!

¹² Ahmet Haşim (1884-1933)

¹³ Falih Rıfkı Atay (1893-1971)

¹⁴ Ahmet Rasim (1865-1932)

¹⁵ Hüseyin Daniş (1870-1943)

¹⁶ Yahya Kemal Beyatlı (1884-1958)

¹⁷ Yakup Kadri Karaosmanoğlu (1889-1974)

¹⁸ Rıza Tevfik Bölükbaşı (1868-1949); Feylesof lakabıyla tanınır.

Feylesof'un Destanı

-1-

Hey Rıza, gamlı¹⁹ gönlümü
Yine gamsdan azat ettim!
Daldı hayalim engine,
Geçmiş günleri yad ettim:

-2-

Hürriyet'in ilanında,
Durdum Talat²⁰'ın yanında.
31 Mart zamanında
Cemiyet'e imdat ettim!

-3-

Dostum değil bugün -haşa-
Düşmanımdır Enver Paşa²¹!
Bir zaman da ona "Yaşa!"
Nağmesiyle feryat ettim!

-4-

Bahsetmiyor bundan kimse;
Unutuldu her neyse...
Mebus oldum ilk meclise,
Ne nutuklar irat ettim!

-5-

Gidiyorum her gün koca
Bir gaf yapıp vursa boca!
Harp içinde oldum hoca;
Nice gençler irşat ettim!

-6-

Geldi Mütareke demi,
Gördüm gözümle gayemi!
Hocalıktaki payemi
Nazırlığa isa'd ettim!

¹⁹ Düzeltme cetvelinde; baskı hatası olduğu açıklanan kelimenin "dertli" şeklinde yazılacağı belirtilmiştir.

²⁰ Mehmet Talat (Paşa) (1874-1921)

²¹ Enver Paşa (1881-1922)

-7-

Geçer geçmez bunun çağı,
Attım *Ayan*'a kapağı,
Ben de susup oturmayı
Herkes gibi muttat ettim!

-8-

Kim sevmez beleş parayı?
Aldım on beş bin lirayı!..
Gezdim biraz Londra'yı
Dertli gönlümü şad ettim!

-9-

İsmim anılır “Çin”de de;
Dostum vardır Pekin’de de.
Diplomatlık işinde de
Marifetler icat ettim

-10-

Baktım bunun da yok tadı;
Açtım “*Sabah*”ta cihadı.
Tuttum kolundan “Nihad”ı
Bir hamlede berbat ettim!

-11-

Hey Rıza, terk et öfkeyi;
Gör uzaktan tehlikeyi!
Sakın kızdırma “Fiske”yi,
Onu ben öz evlat ettim!

Memur Beylerden Memure Hanımefendilere Açık İstida

Muhterem hanımlar, biz
Affınızı dileriz.
En derin bir hürmetle,
Kemal-i meveddetle
Sizden şunu sorarız:
Bizler ki memurlarız
Elimizden gelmez iş;

Ne kola ne de dikiş.
Çamaşır devşiremez,
Yemek de pişiremez,
Yoğuramayız hamur;
Memuruz, sade, memur!...
Siz geleliden beri
Gönlümüzün kederi
Çoğaldı, azalmadı.
Ümidimiz kalmadı
Hiç istikbalimizden!
Meyusuz halimizden!
Siz, bize faiksınız,
Terfie layıksınız!
Biz kalalım mübeyyiz,
Siz olunuz mümeyyiz!
İnsaf edin, reva mı
Bunun böyle devamı?
Adildir, şefkatlidir,
Gayet merhametlidir,
Biliriz kadın kalbi.
Ya, siz evvelki gibi
Evde hanım kalınız;
Yahut bizi alınız
Nikâhla evinize!
Bizler varalım size!
Böylece sayenizde,
Sizin himayenizde
Sürelim zevk ü sefa...
Hep edelim istifa!

Memurlar Namına Fiske Bendeniz

Fiske²²'den Çimdik'e

-Birinci Mektup-

Bana bak, Çimdik²³ arkadaş!

Yükleniyor yavaş yavaş

Bende sermaye kediye.

Sen de şu yedi – yediye

Pek sarıldın kolay diye.

Ara sıra alay diye

Katarlıyı atıyorduk!

Feylesof'a çatıyorduk

Geçti bunun da mevsimi.

Söyle bana şimdi kimi

Yeni baştan haşlayalım;

Söze nereden başlayalım?

Bana bak, Çimdik arkadaş!

Ben galiba yavaş yavaş

Cayacağım bu alaydan;

Böyle bedava kalaydan!

Hali malum “Aydede”nin!

“Güleryüz”ü neşredenin

Cebi bizden fazla delik;

Yok kesesinde metelik!

“Karagöz”den umma deva,

O da istiyor bedava!

Kaldı “Ayna”ya işimiz.

Hâsılı bu gidişimiz;

Pek hayırlı gidiş değil!

Böyle şairlik iş değil!

Buna bir tedbir bulalım.

Darlıktan kurtulalım.

Sen bir çare bulur bulmaz,

²² Orhan Seyfi Orhon (1890-1972), Fiske imzasıyla yazmıştır.

²³ Yusuf Ziya Ortaç (1895-1967), Çimdik imzasıyla yazmıştır.

Vakit geçirme bana yaz.

Fiske'den Çimdik'e

-İkinci Mektup-

Gerçi bir hafta bile

Yok, seni görmeyeli.

Bu kısa hasretinle

Deliyim ama deli!

Girip her bir bucağa;

Bakındım sola sağa;

Döndü Kızılırmak'a

Gözyaşlarımın seli!

Diyorlar: varmış paran,

Kurulup gelmişsin yan.

Kaybolmadan ortadan,

Sen böyle tevekkeli!

Sana malumdur elbet

Başımdaki felaket.

Kuzum, bana da öğret

Nerden buldun papeli?

Pek züğürdüm bu sefer!

Ödünç vermezsen eğer,

Bir tatlı cevap gönder,

Bari ver bir teselli!

Muhibb-i Fakirin Fiske

Piyale

Zannetme ki güldür ne de lale,
Ateş doludur, tutma yanarsın
Karşında şu gülgün piyale!

İçmişti Fuzuli bu alevden,
Düşmüştü bu iksir ile Mecnun
Şiirin sana anlattığı hale.

Yanmakta bu sagardan içenler ,
Doldurmuş onunçün şeb-i aşkı
Baştan başa efgan ile nale...

Ateş doludur, tutma yanarsın
Destimde şu gülgün piyale!
Ahmet Haşim

Naziresi

Herkes gülüyor sendeki hale!
Gittikçe dağılmakta şuurun,
Düşmektesin evham u hayale!

Tevlidi ne müşkül sana şiirin,
Sorsan bana, derdim ki muhakkak
Öğrenmelisin “fenn-i kabala”!

Git söyle ki Yakup ki yazsın
Her hafta ve her gün sana dair
Dergâh ile *İkdam*'a makale...

Gittikçe dağılmakta şuurun
Düşmektesin evham u hayale!

“Fuzuli” Konferansı Münasebetiyle

Hey Rıza, yetişmez gerçi laf sana,
Diyenler haklıdır ama saf sana?

Kıyaktı, verdiğin konferans kıyak;
Az kaldı yiyordun yine bir dayak!

Kadrini bilmeyen Türklere darıl,
“Hüseyin Daniş”in boynuna sarıl!

Git “Ali Naci²⁴”yi alıp yanına;
Çay ziyafetine Valide Hanı’na!

Senden de bahsedip “*Revü de Dumond*²⁵”
Desin ki: Feylesof oldu bir “ahond”

Şöhretin biraz da böyle tanınsın,
“Mirza” denerek adın anılsın!

Okun Ucundan

1

Bilirim, merhamet düşmanındır; bilirim ondan ürkersin, ondan tiksiniyorsun. Kaç defa yaseminden nermin, beyaz elleri sana doğru uzanırken ateşe düşmüş bir kıl gibi irkildin, ateşe düşmüş bir kıl gibi kül olup gittin de ona müdara etmedin. Hâlbuki o eller seni kurtarmak içindi, o eller senin yarana merhem sürmek içindi...

Dedin ki: “Ben ilaca muhtaç değilim!” Ey gönül, o hâlde feryadın neyedir? Zira demler gelir ki “İmdat!” diye haykırdığını işitirim; yaran sızlar, yarandan kanlar damlar... Vakıa vurulduğun gün bir çocuk gibi gülüyordun, bir kuş gibi ötüyordun ve okun değdiği yere bakıp: “İşte, sinemde bir kızıl gül açtı.” diyordun. O günler geçti, o büyüler bozuldu. Şimdi sinendeki bir kızıl gül değil, bir kanlı cerihadır. Ağlıyorsun, imdat, imdat, diyorsun. Lakin imdada gelenleri kovuyorsun. Söyle, bu gurur, bu kibir ve

²⁴ Ali Naci Karacan (1896-1955)

²⁵ Paris’te çıkarılan ve İslam dünyası hakkında bilgi veren dergi.

azamet sana nereden geliyor, ey hasta gönül!

Gönlüm bana cevap verdi:

“Sana ne desem nafildir, dedi. Benim nasibim, bu oku yemek ve bu yarayı taşımaktı. Ezelden beri fezalar içinde o beni aramaktaydı, ezelden beri fezalar içinde ben onu beklemekteydim. Geldi ve değdi... Ve dedikleri gibi ucu zehirliydi. Bu yanmalar, bu tutuşmalar hep o zehirden geliyor. Yoksa okun kendisi narin ve rakikti. Bir çocuk oyuncağına benziyordu; geldi ve bağrımın üstünde bir tanburun telindeki sesle ihtizaz etti. Hiçbir ziynet bana bu rütbe yakışmamıştı. Yar yarama baktı ve benzi sarardı, sinemin üstünde ihtizaz eden ok gibi titredi.

“İşte o andan beridir ki bu yara benim için mukaddestir. Dokunma! Dokunma! Dostlara de ki rahmete muhtaç değilim. Düşmanlara söyle ki hıyanetten pervam yoktur. Ben gözyaşlarıyla sulanmış sevda iklimine şah oldum; tebaam cananın sayısız saçlarıdır ve kanunum onun bakışlarıdır... Lakin hangi ikbal, güç ve mühlik değildir? Hangi taht rahattır? Ve hangi taç dikenden muarradır? Her dakikam bir ayrı cenkle geçiyor; her cenkten muzaffer çıktığıma zahip isen aldanıyorsun! Fakat sevda ikliminde zafer hezimetten, hezimet zaferden tatlıdır: zira galip gelen de yar, mağlup olan da yarıdır.”

Yakup Kadri

Naziresi

Bilirim Yakup, parasızlık düşmanıdır; bilirim, ondan ürker; ondan tiksiniyorsun. Kaç defa parasızken ateşe düşmüş bir kıl gibi yanıp tutuştun da *İkdam*'dan başka yere müracaat etmedin.

Dedin ki: “Ben kimseye muhtaç değilim!” Ey Yakup, o halde feryadın neyedir? Zira demler gelir ki “para” diye haykırdığını işitirim; yüreğin sızlar, gözlerinden kan damlar...

Vakıa İsviçre'ye gittiğin gün de parasızdın. O gün bir çocuk gibi gülüyordun, bir kuş gibi ötüyordun ve göğsüne bakıp “İşte bir hastalık ki beni züğürtlükten kurtardı.” diyordun. O günler geçti, o meclisler değişti. Tekrar İstanbul'a geldin. Şimdi sinende yara yerine cebinde para var. Lakin hâlâ kanmıyorsun “Para, para!” diyorsun. Söyle, bu hırs sana nereden geliyor, ey hasta Yakup!

Yakup bana cevap verdi:

“Sana ne desem nafildir, dedi. Benim nasibim *İkdam*'a girmek ve bu parayı

kazanmaktı. Ezelden beri fezalar içinde ben Cevdet²⁶'i aramaktaydım, ezelden beri fezalar içinde Cevdet beni aramaktaydı. Geldim ve kavuştuk... Ve dedikleri gibi Cevdet hasisti. Bu yanmalar, bu tutuşmalar hep ondan ileri geliyordu. Yoksa Cevdet'in kendisi nazik ve şefikti. Nihayet bana istediğim kadar para verdi. Aldığım para bir tambur telindeki sesle kesemin içinde ihtizaz etti. Yar, parama baktı ve benzi sarardı ve sinemin üstünde narin bir yaprak gibi titredi.

“İşte o andan beridir ki bu para benim için mukaddestir. Dokunma keyfime, dokunma! Dostlara de ki rahme muhtaç değilim. Düşmanlara söyle ki hıyanetten pervam yoktur. Ben altı kat inşa edilmiş İkdam yurduna şah oldum, tebaam *İkdam*'ın sayısız mertebeleridir. Ve kanunum Cevdet'in emirleridir. Lakin hangi ikbal güç ve mühlik değildir? Hangi taht rahattır! Ve hangi taç dikenden muarradır. Her dakikam bir ayrı cenkle geçiyor. Her cenkten muzaffer çıktığıma zahipsen aldanırsın! Fakat bu tarzda zafer hezimetten; hezimet zaferden tatlıdır. Zira galip gelsem de paramı alacağım mağlup olsam da!..

Hikâye:

Horlama

Ağır, sıcak bir yaz günüydü. Bir bardak soğuk bira içerek, beni Ayastefanos'a götürecek olan treni beklemek için gara girdim. Bugün gar çok kalabalıktı. Sekizde Balkan Ekspresi hareket edecekti. İçerisi genç, ihtiyar kadınlarla, şık Alman erkânıharpleriyle, bazı efendisini kaybetmiş şaşkın neferler, bazı da neferini arayan ciddi çehreli zabıtlarla doluydu. Kapıdan, bavulları yüklemiş hamallar birbirini arkasına geliyordu. Aceleyle koşuşanlar ara sıra ayakta duranlara çarpıyordu. İntizar salonu da tenha değildi. Bir kadeh soğuk bira içmek için çok iştiham olmakla beraber bu kalabalık içinde bunalmaya başlayarak çıkmaya karar verdim. Trenin kalkmasına üç çeyrek vakit vardı. “Bir başka yerde de içebilirim.” dedim. Gişenin yanından geçerken aceleyle gelen bir yolcuyla birbirimize yol veremeyerek karşılaştık. Bir saniye sonra gayriihtiyari kucak kucağa gelmiştik. Ben onu tanıyordum, o da beni derhal tanıdı.

“Ah, pardon... Sen misin!.. “ diye güldü.

“Bu kadar telaşla nereye?” dedim.

- Ekspresi kaçıracağımdan korkuyorum da...Karlsbad²⁷'a gideceğim.

²⁶ Abdullah Cevdet (1869-1931)

²⁷ Karlovy Vary, Çekya'da bir şehir.

- Karlsbad'a mı? Ya!.. Daha kırk dakika var.

Giyinişine dikkat ettim, temiz ve şıktı. İçimden "Bu da zengin oldu ha!.." diyordum. Hissimi anlamış gibi göründü.

- Eğlence için değil, azizim! Bi'l-mecburiye, kendimi tedavi için gidiyorum. Sakın beni de harp zengini zannetme!

- Yok... Hayır... Fakat sıhhatin mükemmel görünüyor.

Asabiyetle güldü.

- Evet sıhhatim mükemmel. Hakikaten hiçbir şeyim yok. Ne asabımdan ne midemden ne kalbimden, hiçbir yerimden muzdarip değilim. Fakat öyle uğursuz bir derdim var ki... Ara sıra "Tehlikeli bir hastalığım olsa da bu olmasaydı!" diyeceğim geliyor. Bir şey anlamıyorsun değil mi? Söylesem güleceksin!

"Nedir bu, rica ederim; çok merak ediyorum." diye elini sıktım.

Yavaşça kulağıma eğilerek

"Horlama illeti!" dedi.

Latife ediyor zannettim. Fakat bunu ciddi bir tavırla söylemişti. Zengin olmadığından bahseden bir adam bu kadar ehemmiyetsiz bir sebeple ta Karlsbad'a tedavi için gider miydi?

Manasız bir tarzda :

"Garip şey!" dedim.

- Evet, garip bir şey... Daha garibi şu ki: Bu seyahati bütün servetimi sarf ederek yapıyorum. Çünkü hakikaten zengin değilim. Görüyorum ki sözlerimden bir şey anlamıyorsun. Daha fazla konuşmak için bu vaziyet hoş değil.

Saate baktı.

- Tren sekizde kalkmıyor muydu? Öyleyse bir çeyrek vaktim var. İstersen salonda bir soğuk bira içebiliriz.

Hararetim artmıştı. Maalmemnuniye kabul ettim. Boş bulduğumuz ilk masaya oturduk. Hemen garsona iki büyük bira söyledim. Dinleyeceğim hikâyenin münasebetsiz bir şey olmadığından emin değildim. Fakat bu soğuk bira beni pek memnun etti.

"Belki sen de bilirsin ya..." diye başladı. Mektepten çıktıktan sonra bir iki ufak memuriyet buldum. Fakat bunların hem maaşı az hem de pek rahat değildi. Nihayet, Balkan Muharebesi'nden evvel talihim yardım etti, hariciyede bir mümeyyizliğe tayin edildim. Ayda bin sekiz yüz kuruş alıyordum. Çok değilse de o zaman için ala idi. Bhusus o kadar rahattım ki... Artık hiçbir memuriyet için teşebbüs etmek niyetinde değildim. Bilirsin ya, öteden beri biraz tembelim. Balkan devletlerinin aralarında siyasi

itilaflar akdettikleri bu sırada bizim kalemde iş yoktu. Bir iki kâğıt gelir, tesvit, tebyiz ve imza edilir giderdi. Boş vakitlerde çıkar, kahve içer, konuşurduk. Arkadaşlarım benden eskiydi. Onlar yemekten sonra uykularını hafifçe kestirmeye alışmışlardı. Ben de biraz sonra böyle yapmaya başladım. Koltuğun içine gömülerek hülyayla karışık tatlı bir uyku... Vakit başka türlü geçmiyordu. Hâsılı kalemde, kalemdeki hayatımdan son derece memnundum. Yalnız bir iki defa, nasılsa biraz fazlaca horladığımı bir ima ettilerse de aldırmadım. Ben, azizim senelerden beri horlarım. Hem de bu gittikçe arttı. Şimdi öyle bir haldedir ki yanımda benden başkasının uyumasına ihtimal yoktur. Fakat neme lazım... Horlamanın bana ne ziyarı vardı? Bunu asla düşünmüyordum, hatta unutmuştum bile. Bir gün müdür-i umumi beni horlarken yakaladı. Karşımda telaş içinde, pür hiddet ayakta duruyordu. Meğerse nazır koridordan geçerken horladığımı duymuş. Kapıyı açtığı zaman tam karşısında beni uyurken görmüş... Bilmem ki o gün fazla mı yorgunmuşum, çok mu dalgınmışım? Her neyse... Müdür, nazırın takdirine uğrayıp da kaleme girinceye kadar uyanamamışım, horlayıp durmuşum!

Memuriyetten azlettiler, kendisine her ne kadar başka bir işim olmadığını, vazifemi ihmal etmediğimi söyledimse de tesiri olmadı. İşsiz parasız kaldım. O zaman ilk defa horlamanın fena bir şey olduğunu öğrendim.

Balkan Muhaberesi devam ediyor, hükümet aylık veremiyordu. Ma'zuliyet maaşı olarak aldığım para beni geçindirmiyordu. Sıkıntı içindeydim. Fakat yine talihim imdadıma yetişti. Akralarımdan birinin tavsiyesiyle gayet zengin ve güzel bir dul kadınla izdivacım kararlaştı. Karımın serveti bana memuriyet düşündürmeyecek kadardı. İzmit'te çiftlikleri, Beyoğlu'nda, Şişli'de apartmanları vardı. Ben de sefaletten bıkmıştım. Aile hayatına can atıyor, iyi bir baba olacağımı tahmin ediyordum. Karımı da samimi bir surette sevecektim. Fakat daha ilk zifaf gecesinde... Ah, bu zengin kadınlar, azizim, o kadar şımarıktırlar ki... Sakın böyle biriyle evleneyim deme! Evet, daha ilk zifaf gecesinde beni terk etti. Sabahleyin gözlerimi açtığım zaman yanımda kimseyi bulamadım. Karım aşağıda bağırarak tepiniyordu:

- Ben bu adamın horlamasını bütün hayatımda dinleyemem!

Çaresiz ayrıldık.

O zaman, horlamanın benim için bir kusur olduğunu da anladım.

Yine parasız kaldım. İşim zaten yoktu. İzdivaç emeline veda etmişim. Kalemde horlamam sicilime geçtiği için memuriyet de bulamıyordum. Berbat bir hal içindeydim.

Hafifçe dudaklarını yalayarak sustu. Biraz düşündükten sonra:

“İster misin birer bira daha içelim?” dedi.

“Hay, hay!” diye cevap verdim. Bu defa hem biramı lezzetle içiyor hem de arkadaşımı merak ile dinliyordum.

- Evet halim berbattı. Parasız, ümitsiz kalmıştım. Ne yapacağımı ne iş bulacağımı bilmiyordum. Gündüz ellerim cebimde dolaştıktan sonra gece yatağında bol bol horluyordum. Harb-ı Umumi başlamıştı. Hükümeti idare edenler sanki benim menfaatimi düşünerek harbe girdiler. Benim halim, onların mazisine çok benziyordu. Talih yine imdadıma yetişti azizim. Evvela küçük bir simsarlık, ayak işleri... Daha sonra bulgur, kösele ticareti... Yavaş yavaş vagon alışverişine kadar ilerledim. Kendimi birinci sınıf tüccar meyanına ithal ederek askerlikten kurtuldum. Cebim doluydu. İşlerim gayet yolunda gidiyordu. Yalnız boş olan kalbimdi. O menhus izdivaçtan beri izzetinesim kırılmıştı. Kendime itimat edemiyordum. Henüz otuz üç yaşındayım, gencim, kadınları da severim. Düşün, ne fena bir hal! Mamafih mahrumiyetim uzun sürmedi. Bir gün Tokatlıyan’ın önünde bir hanımla tanıştım. Biraz sonra seviştik. Bu, bir kuryenin karısıydı. Şık, zarif, şuh, fevkalade denecek derecede güzeldi. Eğer fazla sergüzeştperestliği, çılgınca arzuları olmasaydı kusursuz denilebilirdi. Beni pek seviyordu. Ben de hâlâ on beş yaşında bir kız tavrı gösteren bu kadına bayılıyordum.

Randevu evlerinde gizli gizli buluşuyorduk. Bir gün -yine çılgınlığı üstündeydi galiba!- beni Şişli’de evine çağırdı.

“Kocam bir buçuk aydan beri burada değil... Gece dokuzda gelirsin. Kimse görmez. Hizmetçinin de haberi var...” diyordu. “Ben tehlikeli şeyleri hiç sevmem...” Muvafakat eder gibi görünerek akilane mütalaalar dermeyanına kalkıştım. Hemen elleriyle ağzımı kapadı.

- Mutlaka, mutlaka geleceksin. Eğer gelmezsen demek beni sevmiyorsun. O halde hemen ayrılalım!

Tabii razı oldum. Hatta bundan dolayı pek mesut olduğumu da ilave ettim. Filhakika dokuzda beni kimseye göstermeden evine aldı. Ayaklarımızın ucuna basarak, birbirimizin kollarını çimdikleyerek yatak odasına girdik. Hem korkuyor hem de bu büyük marifetinden dolayı fevkalade seviniyordu.

- Ya kocam geliverirse!..

- Nasıl!.. Gelmek ihtimali var demek?

- Yok ama... Bilinir mi ya, belki de...

Sonra bu fikri bir tarafa atarak:

“Seni çok sevdiğimi şimdi anladım.” diye benimle öpüşüyordu. Odasının manzarasına; karyolaya, pencerelere tablolarla gözlerim alıştı. Yavaş yavaş içim rahat

etmeye başladı. Kendimi odamdayım zannettim. O, karşımda mütemadiyen söylüyor. Hiçbir nokta üstünde durmaksızın konuşuyor, ara sıra kendi fazlaca güldüğü zaman bana eliyle işaret ederek “Sus!” diyordu. Meziyetli, büyük bir adam olduğuma kaniydi. Ben de gururumu tatmin eden bu şen kadına perestiş ediyordum. Fesimi, ceketimi çıkardım. Potinlerimi çözerken kapı çalındı. Olur aksi tesadüf değil! Sevgilim kocasını sesinden tanımişti. Şaşkın bir halde ayakta kaldım. Büyük bir süratle fesimi, ceketimi bana vererek:

“Çabuk, çabuk bir yere saklan... Şimdi gelecek... Görürse mutlaka ikimizi de öldürür!” diyordu.

- Öldürür mü? Mademki bu kadar...

Sözümü telaşla kesti.

- Hayır, korkma, korkma!.. Sen bir yere saklan!.. Onun haberi olmaz. Haydi çabuk sevgilim!

“Nereye saklanayım?” dedim. Bari dışarı çıksam.

- Mümkün değil, salonda karşılaşırsınız!..

Bir saniye etrafa bakındı. Karyolanın altı gözüne ilişince kolumdan yakalayarak:

- İşte buraya! dedi. Yarı cebirle, yarı rızamla girdim.

- Affet beni... Orada halılar vardır... Pek rahatsız olmazsın... Sabahleyin erkenden gider... Akşama kadar beraberiz...

Kocasını karşılamak üzere salona çıktığını kapının açılmasından anladım. Heyecanımı tarif edemem. Zannediyordum ki; bu adam beni derhal keşfedecekti, havada mer'i izlerim vardı, bana orada bir şey mi bırakmışım gibi geliyordu, kokumu alacağından korkuyordum. İçeriye girdiler.

- İnanır mısın bu gece geleceğini ümit ediyordum? Ah, sen gittikten sonra o kadar sıkıldım ki...

- Sahi mi güzelim? Daha evvel gelemedim. Tren iki saat “rötar” yaptı... Sana “Berlin” den hediyeler getirdim.

- En güzel hediye, sen!

Öpüştüler. İçimden “Vay alçak.” dedim. Sabahleyin yüzüne bakmadan gideceğim. Bilmem daha neler, ne yalanlar söyledi. Acaba her zaman böyle muhabbetle karşılanıyor muydu? Bana, herif gördüğü nevazişten, fevkalhad memnun oluyor gibi geliyordu. Hâsılı neticesi şu oldu ki: Daha çabuk soyunup yatağa girdiler. Karyolanın altında sessizce potinimi bağlamış, ceketimi, hatta ihtiyaten fesimi giymiştim. Yattığım yer rahattı. Altımda birkaç kat halı vardı. Vücutumun hâsıl ettiği çukur içinde gittikçe

daha iyi yerleşiyordum. Halim feci olmaktan ziyade gülünçtü. Kalbimde; korku, hiddet, kıskançlık birbirine karışmıştı. Üstümdekiler rahat durmuyorlar. Uzun öpüşmelerle muhabbetlerini temin ediyorlardı. Nihayet didişmeleri bitti. Yattığım yerde daha ziyade yerleşerek ”Yarın sabah, şuna karşı gayet ciddi davranayım!” diyordum. Biraz sonra işitilen muntazam nefeslerden kocasının uyuduğunu anladım. Zavallı, çok yorulduğu için çabuk uyudu! Odada derin bir sessizlik çınlıyor, asabım halıların sıcaklığıyla gevşiyordu. Horlayacağımı bildiğimden dolayı uyumaktan son derece korkuyordum. Artık benim için yakalanmak tehlikesi geçmişti. Sabahı beklemekten başka yapacağım bir şey yoktu. Hareketsiz, arka üstü yatıyordum. Doğrusu rahatım yerindeydi, ama yavaş yavaş uyku her tarafıma yayılıyordu. Bilmem, hiç tecrübe ettin mi? Böyle bir vaziyette ne kadar zaman uyumaksızın durabilirsin? Göz kapakları ağırlaşıyor, vücudum gevşiyordu. Aman yarabbi, uyuyacaktım! Rahatımı bozdum, vaziyetimi değiştirdim, her ne yaptım sa nafi... Artık uyku, fasılalarla irademi yenmeye başlamıştı. Bir saniye uyuyor, horladığımı işitip uyanıyordum. Şu rahat, korkusuz uyuyan adamın mevkiinde olmak için bütün servetimi tereddütsüz verirdim. O da uyuyordu; fakat ne sakin ne tatlı bir uykuyla!.. Yalnız yataktaki çapkın uyanıktı. Bir müddet sonra yüzüme çarpan çıplak, yumuşak bir şeyle gözlerimi açtım. Karyoladan sarkan mini mini ayağı gördüm. Demek ki haberim olmadan uyumuş, horlamıştım. Baldırımı büken bir çimdikle yine gözlerim açıldı. Daha sonra yumuşak bir tekmeye tekrar uyandım. Bu mücadele sabaha kadar böyle devam etti. Eğer yataktaki pek yorgun olmasaydı şüphesiz yakalanmıştım. Nihayet, iyiden iyi sabah olduğu zaman aydınlık asabıma kuvvet verdi. Yavaş yavaş uykum dağıldı. Karyolanın üstüyle altının bu garip mücadelesi de bu suretle nihayete erdi.

Filhakika kocası erken uyandı. Yatağın içinde döndü, bir şeyler mırıldandı ise de iyi bir cevap alamadı. Karısı fena bir asabiyet içinde, en küçük şakalara mümanaat ediyordu. Çaresiz, gayet uslu bir tarzda çayını içip elbisesini giydikten sonra evrakını nazıra teslim etmek üzere odadan çıktı. Sokak kapısı daha kapanmamıştı ki, beni o kadar seven kadının pürhiddet içeri girdiğini gördüm. Karyolanın altından çıkmaya çabalıyordum.

Asabiyetten sapsarı bir halde karşıma geçerek, bana:

“Haydi buradan defol, bir dakika durmanı istemem!” dedi.

“Ben mi!.. Niçin?” diyebildim.

- Sen ya, miskin!.. Başka kim olacak? Elbette sen ya, git yatağında horla!.. Çehremi görmüyor musun? Bak ne haldeyim! Aman yarabbi, mahvoluyordum! Bir boru gibi boğuk seslerle o ne korkunç horlayış!.. Eğer kocam bir dakikacık uyansaydı

bitmişim. Gözüme uyku girmedi; sabaha kadar seninle, horlamanla uğraştım... Bu gece bir kalp hastalığına uğradığıma eminim. Ah, ne felaket!..

Hiddetinden ayaklarını yere vuruyor, çırpınıyor, kendini teskin edemiyordu. Yavaşça:

“ Bu kadar bağırmanın rica ederim. Aşağıdakiler duyacak.” dedim.

- Haydi, haydi... O senin vazifen değil. Daha duruyor musun? Bir saniye zarfında buradan çıkmazsan seni bir hırsız gibi yakalatacağım!

Tehdidini yapacak kadar hiddetliydi. Düşünmeye vakit yoktu. Odadan çıkmak üzere kapıya doğru yürürken arkamdan hâlâ:

“Senden nefret ediyorum, anladın mı? Sakın beni bir yerde görürsen takip edeyim deme! Sonra fena olur...” diye söyleniyordu. Kocasından az sonra ben de evi terk ettim. Artık aşka da veda etmeliydi. Yine bedbaht olmuşum. Yolda yürürken “Bu hal bende oldukça ne memuriyet ne izdivaç ne aşk ihtimali var.” diyordum.

İşte o zaman da horlamanın benim için uğursuz bir illet olduğuna inandım. İlk işim doktoruma giderek sıcak su banyoları hakkındaki tavsiyelerini dinlemek oldu. Bir hafta zarfında bütün hesaplarımı tesviye edip pasaportumu çıkardım, biletimi aldım...

Şimdi anladın mı, azizim, Karlsbad’a niçin gidiyorum?

Vakit gelmişti. Ayağa kalktık. Garsona verdiğim paranın üstünü beklerken bir şey söylemiş olmak için:

- Mademki işlerin yolunda gidiyordu, bu haline evvelden razı olacak bir kadınla evlenseydin, belki mesut olurdun! dedim.

- Yoo... dedi, ben de artık sinirli oldum. Horlamama razı olacak bir kadının bilahare dırılığını çekemem. Biraz düşündü. Hem talih iyidir, eğer bu illetten kurtulursam mesut olacağıma eminim. Hatta... -Evet, senden ne saklayım!- ayrıldığı karımla tekrar evleneceğimi bile ümit ediyorum. Diğerini unutabilirim; ama doğrusu karımın daha ilk gecede beni terk etmesi izzetinefsimi çok yaraladı...

Trenin hareketi yakındı. Kapılar açılmış, yolcular kompartımanlara yerleşmişti. Çanın sesini işiten arkadaşım telaşla elimi sıkarak bana veda etti (Orhon, 1922, s. 18).

Bir İzdivaç Ruznamesi

-Nisan 334-

Bir haftadan beri evliyim. Gençliğin birçok zamanlarını beyhude israf ettiğimden dolayı ne kadar müteessifim. Evlenmek hususundaki tereddüdüm, cesaretsizliğim manasızmış. Ahlaksızlığın arttığı böyle bir zamanda kendi mizacıma uygun bir kız

bulamayacağımı, mesut bir aile tesis edemeyeceğimi zannediyorum. Meğer aldanyormuşum! İşte zevcemle ben! Her suretle yekdiğerimize uygunuz. O beni beğeniyor, ben ona hayranım. Onun bir küçük hareketi yok ki benim hoşuma gitmesin, benim küçük bir halim yok ki onu incitsin. Ah²⁸ için melek gibi bir kız. Masum mu masum; saf mı saf! Değil istemediğim şeyleri yapmak, ne arzu ettiğimi daha zihninden geçerken fark ediyor. Mesudum, bahtiyarım vesselam! Nafîle birçok zaman hayat pahalılığını, maaşımın azlığını düşünerek evlenmeye cesaret edemedim. Allah, Rezzak-ı âlemdir. Elbette geçiniriz.

İlk işim yarın kaleme gider gitmez bekâr arkadaşlarımı evlenmeye teşvik olsun. Hele şu Ali Bey, öyle müvesvis, öyle korkak ki!.. Maaşı benden ziyade olduğu halde hâlâ bir türlü evlenmeye karar veremiyor. Yaşı da otuz beşi geçiyor. Bir ihtiyar validesinden başka kimsesi de yok. Onunkisi de hayat mı?

-6 Nisan334-

Dün kaleme bir hayli münakaşa ettik. Bizim mıymıntı ihtiyar mümeyyiz:

- Bekârlık sultanlıktır, oğlum. Sen aile hayatının meşakkatini daha tatmadın! diyor.

Başkâtip Münir Bey de:

- Karaman'ın koyunu, sonra çıkar oyunu! diye bir köşede kıs kıs gülüyor.

Ali Bey'le bir tarafa çekilip baş başa konuştuk. Ona evlenmekteki saadet hayatımı izah ettim. Tereddüdü zail olur gibi, akli biraz yatar gibi oldu. Eğer tamamıyla ikna edebilirsem ona, bizimkinin refikalarından İclal Hanım'ı almayı tasmmim ediyorum. Refika çok methediyor. Bir parça hırçınmış ama pek iyi kızmış!

-15 Haziran 334-

Bu sabah kaleme giderken refikayla beraber didiştik. Bu kadar sık sık sinemaya gitmesi canımı sıkıyor.

- Ne yapayım... Evde kapanıp oturmaya alışamadım! diyor. Vakıa genç kız, hakkı var; ama bu kadar sık gitmese de haftada iki üç defa gitse sesimi çıkarmayacağım. Hem az masraf mı?

Neyse... Beş ay sonra bir çocuğumuz dünyaya gelecek. O zaman bu halleri geçer. Aile hayatında böyle şeyler olur. Mesut olduğumdan şüphe etmiyorum.

²⁸ Allah

Ali Bey'i teşvik etmekte devam ediyorum. Bizimki galiba İclal'e meseleyi çıtlatmış!

-20 Ağustos 335-

Bu gece büyük bir üzüntü geçirdim. Akşam eve geldiğim zaman refikayı bulamadım. "Sinemada bu kadar kalmazdı. Belki İclal'e uğramış, gevezeliğe dalmıştır!" dedim. Yemek zamanı geçti yine yok. Merakım artmaya, hatırıma bin türlü münasebetsiz şeyler gelmeye başladı. Saat tam iki buçukta alı al, moru mor geldi. Bir iyi çıkışıp gözünü yıldıracaktım. Hemen boynuma sarıldı. Hiddetlenmeme zaman bırakmadı. Meğer İclal'le Sular'a gitmişler. Vapuru kaçırmışlar. İclal sebep olmuş...

Bu İclal çok haşarı şey!

"Neyse bu sefer darılmadım. Fakat bir daha tekrar ederse iyi olmaz!" dedim.

Bilmem mesut muyum?

-30 Eylül 335-

Ali Bey ikide birde bana İclal'den bahis açıyor. Dışarıda, uzaktan görmüş; pek beğenmiş yanında fıkır fıkır konuştuğu orta boylu, dolgunca bir kadın varmış.

"Kimdir?" diye sordu.

"Bilmiyorum!" dedim. Bizimkinin şu hali oldukça canımı sıktı.

Ali Bey anlaşılıyor ki artık İclal'le evlenmek istiyor. Fakat ben karışmayacağım. Neme lazım! İnsanların ahlakı anlaşılıyor ki... İleride geçinemezlerse felaketine sebep olmayım. Evlenmek meselesi acayip bir şey. Değil böyle uzaktan görüp, ne olduğunu tanımak, insan beraber yaşadığının ahlakını anlamıyor!

-3 Teşrinievvel 335-

Gece odama büyük valide geldi.

- Oğlum, karını şu İclal'le konuşturmasan iyi olacak! dedi. Sebebini sordum. Geçen gün sinemadan gelirken arkalarına bir erkek takılmış. İclal'i tanıyormuş. Komşular görüp ayıplamışlar.

Tarife nazaran bu erkek Ali Bey olacak.

Vakıa bizimkinden eminim ama bu hâl hiç hoşuma gitmedi.

Vay Ali Bey, vay! Bu yaştan sonra sokakta kadın peşinden koşmaya başladı ha! Sanki evlenip de ne olacak? Bahusus İclal gibi bir kızla! Doğrusu ben de bizimkinin İclal'le konuşmasına taraftar değilim. Bakalım, bir sırasını bekliyorum.

-17 Teşrinisani 335-

Refika bir boa²⁹ istiyor. İclal yeni bir boa almış. Pek hoşuna gitmiş. Bir eşini de bizimki alacaktı. Hâlbuki kış geldi. Benim arkamda fanila, ayağымda lastik yok. Şöyle böyle üç yüz liradan fazla borcum var. Aldığım parayı bütün yaz onun İclal'le gezmesi uğrunda sarf ettim. Beni hiç düşünmüyor. Böyle kadınlık olur mu? Pek sinirlendim. İclal için ağzıma geleni söyledim.

- Onunla konuşmayacaksın! dedim.

- Konuşacağım! dedi. Ben tekrar:

- Konuşmayacaksın! dedim. O tekrar:

- Konuşacağım! dedi. Böyle kaldı!

-29 Teşrinisani 335-

Tekrar boa bahsi açıldı. Artık dayanamadım.

Gezmeden, eğlenmeden başka bir şeye ehemmiyet vermediğini, beni hiç düşünmediğini, boğazıma kadar borca soktuğunu, bir ev kadını için bu hallerin ayıp olduğunu, daha neler neler söyledim. O da bana:

- Beni beğenmiyorsan benimle evlenmeseydin! Elbette istediğim gibi birini bulurdum! dedi. Ağlamaya başladı. Ben daha çok kızdım, o daha çok ağladı. Nihayet üstümü giyinip kendimi sokağa dar attım.

Allah'ım, bu aile geçimsizliğinden büyük dert mi var? Buna bu ne talihsizlik! Düşündüm, taşındım, bu hale nihayet vermek için kırk lira daha borç edip istediğini almaya karar verdim. Haydi, çocuğumuz dünyaya geleceği şu sırada dargın durmayalım.

-7 Kânunusani 336-

Bir erkek oğlum dünyaya geldi. Ama ne müşkülât ile!.. Ebe, doktor, ilaç parası elli lirayı geçti. Bundan sonrasını düşündükçe aklıma fenalıklar geliyor. Ne ayağымda lastik ne arkamda fanila var. Nezleden burnumu çekerek sokaklarda sürüyorum. Baba olmak kolay değilmiş! Kendimi çoktan unuttum. Daha şimdiden ihtiyarladığımı fark ediyorum. Şakaklarımdaki saçlarım bembeyaz oldu. Geçen sene bu vakitler bir küçük tebessüm için kar demez, kış demez dünyayı dolaşırdım. İçim içime sığmazdı. Şimdi rahat sessiz, bir köşede başımı dinlemekten başka bir emelim yok. Dünya güzeli geçse başımı çevirip bakmayacağım. Nerede o hararet? Nerde o heyecan? Hey gidi gençlik hey!

²⁹ Boa: Kadınların boyunlarına aldıkları yılan biçiminde dar ve uzun kürk, boyun kürkü. (TDK Sözlük)

-01 Şubat 336-

Çocuk hasta. Validesi de öyle. Evin içinde çocuk ağlamasından, hasta iniltisinden geçilmiyor. Gece yatağımdan kalkıp doktora mı gitmiyorum, beşik mi sallamıyorum, ninni mi söylemiyorum! Evvelce hiç böyle şeyler hatırımdan geçer miydi? Hayat bu... Bekârken, geceleri bir köşeye çekilip tatlı tatlı aşk mektupları yazdığımı; gündüzleri maşukalarımla Bey'e³⁰ kadar otomobil seyranları yaptığımı düşündükçe kendimi rüya görüyor zannediyorum. Meğer o ne mesut günlermiş! Bizim Ali Bey, İclal'le nişanlandı, gelecek haftaya düğünleri yapılacak. Şaşarım aklına!

-20 Mart 336-

Bu sabah erkenden deli gibi sokağa fırladım.

Aman Allah'ım, artık zırlıya, dırılıya, tahammül kalmadı! “Ne yapsam?” diye bir hayli sokaklarda dolaşım. Yağmurda, çamurda gezdim. Nihayet kaleme gitmeye karar verdim. “Hiç olmazsa orası kapalı bir yerdir. Bir tarafta büzülür, başımı dinlendiririm.” dedim.

Bir de ne bakayım, bizim mümeyyizle Başkâtip Bey daha evvel gelmişler, sigara içip konuşuyorlar. Ha! Şimdi onların hepimizden erken gelmelerinin sır ve hikmetini anlıyorum. Bana gülerek:

- Gel bakalım, sen de bundan sonra gecikmezsın! diyorlar. Neden sonra bekâr arkadaşlar sökün etti. En sonra Ali Bey!

Fevkalade bahtiyar görünüyor, hayat-ı ailenin saadetinden, izdivacın lüzumundan bahsediyor. Arkadaşlarını izdivaca teşvik ediyor. Bizim ihtiyar mümeyyiz bermutat:

- Bekârlık sultanlıktır, oğlum. Sen daha aile meşakkatinin tadını tatmadın! diyor. Ne doğru! Mümeyyiz Bey de:

- Karaman'ın koyunu, sonra çıkar oyunu! diye kıs kıs gülüyor.

Monolog:

Yanlış Telaffuz

Muharebeden evveldi. Mekteb-i Mülkiye'nin son sınıfındaydım. Arkamda yepyeni bir kostüm vardı ve henüz tıraş olmuşum.

Siz ihtimal ki yirmi dört yaşında bir genç üzerinde yeni bir kostümün verdiği itimat-ı nefsi tamamen tayin edemezsiniz. Benim gibi hayatında hemen hemen hiçbir

³⁰ İstanbul'un Beyoğlu semti kastedilmiştir.

macera geçirmeyen, mahcup, müteredit, kadınlara karşı iyi bir tesiri olmadığına kani bir mektep talebesi bile baharda arkasına yeni bir kostüm giyince maceraperest olur.

Ben de böyle olmuşum. Tatlı bir mayıs gününün ifsat ettiği gençlik kanı damarlarımda cereyan ediyordu. Yeşil, taze çimenlere basarak, kelebekleşen ruhumu avutmak ihtiyacıyla Kuşdili'ne doğru gidiyordum... Nefsime karşı itimadım öyle artmıştı ki her kim olursa olsun, karşıma ilk çıkacak kadına ilanıaşk etmeye hazırdım.

Tesadüf çok geçmeden yolumun üstüne cidden zarif bir hanım yolladı. Tam yanımdan geçeceği sırada ne söyleyeceğimi bilememekten mütevellit bir şaşkınlıkla dilim tutuldu. Sadece yutkundum, hiçbir şey söyleyemedim. Esasen ne söyleyeceğimi de tayin etmiş değildim. Vakıa benim söyleyeceğim söz bir ilanıaşk mukaddimesi olacaktı. Sade, zarif bir cümle... Alt tarafını bulmak bana pek kolay geliyordu. Hele bu hanımefendi, beni bir dakika dinlemeye muvafakat etsin! Gönlümün bütün heyecan ü hararetiyle onu teshir edeceğime emindim.

Düşündüm... Düşündüm... Nihayet şu cümleyi buldum:

- Hanımefendi, lütfen beni refakatinize kabul eder misiniz?

Hemen sağdan geri döndüm. Söyleyeceğim sözü tekrar ede ede arkasından yürümeye başladım. Kalbim gittikçe artan bir süratle çarpıyordu.

Hanımefendi, lütfen beni refakatinize kabul eder misiniz? Bunu içimden kaç defa tekrar ettiğimi Ah³¹ bilir. Bana öyle geliyordu ki hiç tanımadığım bir kadına ilk defa hitap etmek için bu fena tertip edilmiş bir cümle değildi.

Aramızdaki mesafe kısaldıkça kalbimin çarpıntısı arttı. Cüretsiz, mahcup bir fitratta yaratılmış olduğum için şaşırıvermekten korkuyordum. Böyle bir tehlike ihtimali büsbütün cesaretimi kırıyordu. Fakat ne olursa olsun bir defa ok yayından çıkmış, geri dönmeye imkân kalmamıştı.

Bu zarif hanımefendi, arkasından yaralı bir hayvan gibi ayaklarım dolaşarak koştuğumu fark edince şaşaladı. İstikametini değiştirmek istedi. Fakat ben yanına sokulmuş bulundum. Ağzımı açarak müthiş bir cehtle:

- Hanımefendi!.. dedim. Sesim öyle çatlak ve bozuk çıktı ki adeta beni tedhiş etti.

Bir hissikablelvuku ile teşebbüsümün fena bir neticeye vasıl olacağını keşfettim. Fakat dedim ya, bir defa ok yayından çıkmıştı.

“Lütfen beni?..” diye ilave ettim. İşte o zaman nasıl oldu bilmem, damağım adeta bir sehvi mürettip yaptı.

³¹ Allah

“Refakatinize kabul eder misiniz?” diyecekken, “f”yi “k” olarak telaffuz ediyordum;

“Rekafetinize kabul eder misiniz?” demiş bulundum.

Muhatabım kahkahayla gülmekten kendini menedemedi. Ne hale girdiğimi tasavvur ediniz!

“Refakat” kelimesi “rekafat” diye telaffuz eden bir ahmak mevkiinde kalmıştım. Meyus, mahcup geri döndüm. O güzel mayıs günü hayatımın işkence ve azap içinde geçen zamanlarından biri oldu.

Şimdi, birçok sene sonra, geçirdiğim nihayetsiz tecrübelerle anladım ki kadınlara söylenecek sözü evvelden düşünmeye lüzum yoktur. Çünkü, darılmasınlar; ama hanımlara söylenen sözler manasına göre değil, söylenişine göre hüsnü tesir veyahut suitesir eder!

Monolog

1 Mayıs, İzdivaç Bayramı

1 Mayıs İzdivaç Bayramı!.. İşte ıstırabımın, felaketimin, matemimin, seneidevriyesi. Herkesin fevc fevc kırlara, mesirelere dağılıp gezeceği, eğleneceği, güleceği bugünde ben odama kapanıp ağlayacağım. Dertlerim tazelenecek, yüreğimin yarası yeniden kanamaya başlayacak. Meyus, bedbaht, perişan olacağım. Çünkü geçen sene 1 Mayıs İzdivaç Bayramı’nda evlendim.

Biz ana oğul sessiz, kaygısız yaşayan bir aileydik. Zengin değildik; ama kimseye de muhtaç olmuyorduk. Şehremaneti İstatistik Kalemi’ndeki memuriyetimden aldığım bin iki yüz elli kuruş maaşımla -Allah’a şükür- geçinip gidiyorduk. Annem, şimdi yeryüzünde numunesi kalmayan eski tarz kadınlardandı. Yani kanaatkâr, namuslu, idareli, bir hatuncağızdı. Allah geçinden versin, elan da öyledir. Hiç değişmemiştir. Ne çare ki ben değiştim de evimizin rahatını bozdum, ağzımızın tadını kaçırdım. Merak etmeyiniz, ne yaptığımı anlatacağım, siz söyleme deseniz de söyleyeceğim! Bir defa içim coştı. Dertlerimi³² dökmeyince teselli bulamam.

Bizim her şeyimiz eski usul üzere idi. Yeniliğe annem de ben de güç alışırđık. Mesela aradan uzun seneler geçtiği halde elan dedemin zamanından kalma yer sinisinde yemek yerdik. Tahta kaşık kullanır, mindere otururduk. Ara sıra ben:

³² Bu kelime asıl metinde “derlerimi” şeklinde yazılmıştır. Cümlenin bağlamından baskı hatası olduğu anlaşılmaktadır.

- Anne Şu yemek usulünü deęiŐtirsen. Bazı ahbabların pek garibine gidiyor, diye itiraza baŐladığım zaman annem sakin sesiyle:

- Oğlum, bu kıymetli siniyi başka nerede kullanacağız? Şu oyma kaŐıkları kırıp atalım mı? Minderde oturmak iskemleden rahat değil mi, diyerek beni iknaa çalıŐırdı. KeŐke her zaman annemin dediğini yapsaydım!

Evlenmek nadiren hatırımdan geçiyordu. İlerde dünya düzeler, eski ucuzluk avdet ederse annem de çarşafı başına takıp benim için grclğe çıkmak niyetindeydi. Yani ila yevm'el-kıyame³³ evlenmeyecektim. Düğün masrafı, ev düzeni için on para bir tarafa arttırmıŐ değildim. Eh, bad-ı hava da³⁴ evlenilmezdi ya! 1 Mayıs İzdivaç Bayramı yapılacağı kimin hatırına gelirdi?

Geçen sene martında gazetelere her nedense bir azgınlık rız oldu. Herkesi evlendirmek merakına düŐtüler. Bazen pek derli toplu makaleler yazıyorlar, nüfusumuzun eksildiğinden, memlekete yeni nesil yetiŐtirmenin mukaddes bir borç olduğundan bahsediyorlardı. Benim gibi parasız olanları evlendirmek için de Şu çareyi bulmuşlardı: 1 Mayıs günü izdivaç bayramı olacaktı... Bekrlar 1 Mayıs'ta dğnsz, masrafsız, vatana hizmet maksadıyla evlenivereceklerdi. Kendi kendime düŐündüęüm zaman bu fikri fena bulmuyordum. Hatta yavaş yavaş içime böyle bir arzu bile geldi. Anneme açmadım; ama nisanda bu suretle evlenivermeyi gönlüm pek istiyordu. Yalnız benim tek baŐıma bu izdivaç iŐini baŐarmama imkân yoktu. Bu gibi işlerde o kadar beceriksizimdir ki... Annemse elbette bu yeni usul izdivaca razı olmaz, benim de baŐım nara yanmazdı. Fakat bir gün tramvayda, bir arkadaŐıma bu niyetimi açmak bis-i felaketim oldu. Perdenin arkasında sesimi işiten, hatta beni dinleyen bir kadın bulunduğundan haberim olmayarak kemal-i saffetle hissiyatımı arkadaŐıma anlatıyordum. Derken bir baş -ama ne baş!- perdeyi çekerek bana sürmeli gözleriyle szgn szgn baktı. Ben ŐaŐırdım. Arkadaşım Őphelendi. Bana:

“Seni gidi!” diye parmağını sallıyor, sanki evlenmek istediğim kadın buymuŐ da ona söz atıyorum, peşine düŐüyorum zannediyordu. Yavaşça kulağına verdiğim teminata inanmayarak tramvaydan indi. Bir dakika sonra aynı gözler, bu sefer daha szgn ve daha mütebessim çevrildi. Her tarafım titremeye, kalbim karmakarışık çarpmaya başladı. Tramvay türbede durduğu zaman yine o gözler, mültefit ve davetkr baktı, baktı... Nasıl oldu bilmem, her ikimiz de ayağa kalkarak tramvaydan indik. Ben bir iki adım arkadan

³³ Kıyamet gününe kadar.

³⁴ Bad-ı hava, rzgr anlamında olsa da burada bedava anlamındadır.

yürüyordum. Sultanahmet'e doğru gidiyorduk. Söz söylemeye cesaretim yoktu. Önümdeki hanım o kadar şıktı ki... Bir ona bir de kendime bakınca arkasına düştüğüm için onun hesabına ben utanıyordum. Sultanahmet'e kadar bu suretle yürüdük. Ne bir adım ileri atmaya ne bir söz söylemeye cüret edebildim. Sultanahmet'te parkın etrafında dolaştık. Yine bir şey söyleyemedim. Ayasofya'ya doğru gittik, tramvay istasyonunda durduk. Yine bir şey söyleyemedim. Gülhane Parkı'na doğru inmeye başladık. Yine bir şey söyleyemedim. Yalnız büyülenmiş gibi arkasından yürüyordum. Nihayet parkın kapısının yanında durdu. Başını bana doğru meylettirerek:

- Rica ederim beyefendi beni bu kadar yakından takip etmeyiniz. Birisi görür de dedikodu olur. Bir şey söyleyecekseniz parkta, تنها bir yerde söyleyiniz, dedi.

“Teşekkür ederim.” diye kekeledim.

Nihayet parkta konuştuk. Meğer o da arkadaşım gibi kendisine evlenmekten bahsetmek suretiyle imalarda bulunduğumu zannetmiş. Onun için manalı bir tarzda yüzüme bakmış. Namuslu bir adam olduğumu anladığı için takip etmeme sesini çıkarmamış. Ne söyleyeceğimi pek merak ettiğinden dolayı konuşmaya muvafakat etmiş... Gülerek bana dedi ki:

- Maksudınızı anlıyorum ama... Bilmem, benim erkeklere hiç itimadım yok...

- Bana her suretle itimat ediniz. Çünkü hayatımda sizden başka kadınla konuşmadım.

Manalı bir tebessümle:

- Şimdiye kadar konuşmamış olmanız kâfi değil!

Bütün samimiyet ve nezaketimle cevap verdim:

- Siz beni terk etmedikçe bundan sonrası için teminata lüzum görmüyorum. Zira sizden güzel, sizden zarif bir hanım tasavvur edemem.

1 Mayıs'a pek az zaman vardı. İkinci randevumuzda izdivacımızın bütün teferruatını tayin ettik. O yalnız validemin evine görücü gitmesini lüzumsuz buluyordu.

- Ben düğüne davet edeceğim dostlarımla bir arabaya biner gelirim. Böyle daha samimi olur. Diyordu; ama validemin böyle kendi kendine gelen bir gelini evine kabul etmeyeceğini bildiğimden bu görücülük meselesinde ısrar ettim. Bana Şişli'de bir adres verdi. İki gün sonra zavallı validemi müthiş ısrar u isyanlarımın kuvvetiyle eline bu adresi vererek Şişli'ye gönderdim. Düğünümüz acayip oldu. Refikamın on kadar gayet şık kadın, bir o kadar da gayet genç erkek dostları vardı. Bunlar hep akraba oldukları için yekdiğerlerinden kaçmıyorlardı. Ben de karım dolayısıyla onlara akraba sayılıyordum. Benden de kaçmıyorlardı. Vakıa düğün yapmayacaktık, fakat misafirlerimiz kendi

aralarında kendi masraflarıyla eğlenmek istediler. İçki ve meze aldırıldılar. Dans ettiler. Zannederim ki evin temellerinden biri de bu esnada çatladı.

Annem bir köşeye büzülmüş, ses çıkarmıyordu. Memnun olmadığı belliydi. Bana yalnız pek sıkıldığı zaman:

“Oğlum, ben bu işin sonunu hayırlı görmüyorum.” diyordu. Doğrusu, bazı şeyler hoşuma gitmemekle beraber, kendimi mesut buluyordum. Yalnız pek kibar, pek alafranga takımından biriyle evlendiğim için üzüyor, ilerde beni beğenmemesi ihtimalini düşünüyordum. Üç ay hiçbir hadise olmadı. Karım, sokağa çıkmasına, geç kalmasına müdahale etmemek şartıyla benimle gayet iyi geçiniyordu. Yalnız bazen haber vermeden akrabalarında gece yataşı kalıyordu ki bu hem beni üzüyor hem de kendisini rahatsız ediyordu. Ertesi gün yorgun argın, bitkin bir halde, sararmış bir simayla gelir, hiç rahat edemediğinden bahsederek şikâyet ederdi. Gece yataşı misafirliğe gitmemesini, sıhhatinin bozulduğunu o kadar söylediğim halde dinletemiyordum! Nihayet dördüncü ayda zevcem sancılandı. Gece sabaha karşı bir erkek çocuk doğuruyordu. Hayret, hiddet, ıstırap içinde kaldım.

O, çocuğu düşürdüğünü söylüyordu. Hâlbuki doğan çocuk annesinin karnında dokuz aydan bile fazla kalmışa benziyordu. Validem ne yapacağını şaşırıldı. Bir hafta sonra eve geldiğim zaman karımın yerine konsolun üstünde bir mektup buldum. Karım bu mektubunda “Çocuğa Allah rızası için iyi bakmamı, bir gün tekrar buluşacağımızı ve o zaman her bana hakikati söyleyeceğini” yazıyordu. O günden beri bu kadından hiçbir haber almadım. Çocuğa Allah rızası için bakıyorum. Doğrusu şu ki onu, hala seviyorum. Bazı dakikalarda hatırıma en adi düşünceler geliyor, kendimi her şeyi kabul edecek bir halde buluyorum. O derecede ki eğer gelip de şu çocuğu benim üstüme çevirmek istese razı olacağım. Heyhat, ondan eser yok! Kim bilir nerede? Ben üvey babası bile olmadığım bu küçüğe annelik ediyorum. Yalnız o çok huysuz... Mütemadiyen ağlıyor, haykırıyor... İşte yine onun sesi... Saatlerce ağlayacak, hiç durmayacak. Onu nasıl susturmalı? Annesini mi istiyor, babasını mı bilmem ki?

Revü

Yeni Sene

1922-1338

Gayet şık iki hanım Beyoğlu'nda:

- Güzelim, “S...” Bey’le darılmışsın, ne çabuk!

- O geçen seneki aşkımdı, hemşire. Bu sene de onunla kalacak değilim!

Arabacıyla müşteri arasında:

Müşteri - Fatih'e ne vereceğim?

Arabacı - (Parmaklarıyla işaret ederek.) İki papel!

Müşteri - Tarife elli kuruş yazıyor?

Arabacı - O, geçen senenin tarifesi. (Kırbacını şaklatarak geçer.)

İki memur:

- Birader, yeni seneni tebrik ederim!

- Nesini tebrik ediyorsun, azizim. Yirmi günde yarım maaş aldıktan sonra yenisi de bir eskisi de!

Hanımla Bey:

Hanım - Bey, artık ısrar etme! Küçüğü verelim. Anlaşılan oğlanlarla sevişiyorlarmış da!

Bey - Hanım, on altı yaşındaki kız kocaya verilir mi? Bari on yedisine girsin.

Kız: - (Kapının arkasından dinledikten sonra içeri girer.) Bey babacığım, yeni senenizi tebrik ederim. Veriniz elinizi öpeyim. Sizin de anneciğim. (Öper.) Siz de beni öpsenize! On yedi yaşıma girdim!..

“Hüzün ve tebessüm” muharriri:

- Eserimin unvanındaki inceliği bu sene anlıyorum. Kariler bana tebessüm ediyor, ben mahzunum. İşte: Hüzün ve tebessüm!

Ali Kemal Bey (Fal açarak.):

- Acaba bu seneyi İstanbul'da mı geçireceğim; yoksa eskiden olduğu gibi Mısır'da mı?

Refik Halit Bey (Düşünerek.):

- Bu sene yeniden İttihatçı olsam mı? Oradan Kuvayı Milliyetçiliğe geçmek kolay olur!

Yahya Kemal Bey (Kendi kendine.):

- Hey Kemal, göreyim seni! Bu sene yeni bir şiir yaz da âlemin parmağı ağzında kalsın!

“Göl Saatleri” şairi (Hücre-i işigalinde.):

- Geçen sene bütün bozuk kafiyelerimi kullandım, her türlü lisan yanlışlıklarını yaptım, şiirimden manayı çıkardım... (Düşünür.) Ne kadar yenilik göstermişim, yarabbi!.. Bu sene için imla hatasından başka yapılacak yeni bir şey bırakmamışım!

Fazıl Ahmet Bey (*Aydede*’ye bir şiir yetiştirmeye çalışarak.):

“Han da bir, külhan da bir, vuslat da bir, hicran da bir!”

(Bir müddet durur, kendi kendine.)

- Adam sen de! Parasını peşin alamayacak olduktan sonra! (Devamla.) “Fazıl’â, yazsan da bir, Yahya gibi sussan da bir!”

Edebi Tetkikler:

“Ok” Manzumisine Dair

Senelerden beri hece vezniyle yeni manzumeler yazacağından heyecanla bahis olunan Yahya Kemal Bey nihayet bir eserini meydana koydu. Şüphe yok ki bu başlı başına sevinilecek bir hadisedir. Çünkü muarızları Yahya Kemal Bey için yazmıyor, daha doğrusu yazamıyor, diyorlardı. Dostlarıysa bilakis “Milli Edebiyat”ın ışığını görebilmek için gözlerinin içine bakıyorlar, ilk eseri ondan bekliyorlardı.

Bu “Ok” manzumesiyle Yahya Kemal Bey hakikaten muarızlarını ilzam etmiş oldu. Anlaşıldı ki sevgili şairimiz de tıpkı gençler gibi hece vezniyle manzumeler yazabilecektir. Muarızlarının suiniyetle hareket ettiklerine artık şüphe kalmadı.

Fakat acaba Yahya Kemal Bey bu manzumesiyle dostlarını da sevindirebildi mi? İşte bunu anlamak için dikkatli bir nazarla bu “Ok” manzumesini tetkik edeceğim. Yalnız şunu evvelden söyleyeyim ki bu güzel manzume değilse bile Yahya Kemal Bey bundan dolayı muaheze edilemez. Çünkü ilk manzumesidir.

Yedi Tepeden:

Ok

-Talim ve Terbiye Üstadı İhsan Bey’e-

Yavuz Sultan Selim Han’ın önünde

Ok atan ihtiyar Bektaş Subaşı,

Bu yüksek tepeye dikti bu taşı

O gazi hünkârın mutlu gününde.

Bu kıta kusursuzdur, hatta güzeldir de. Birinci mısırda gizli bir maharet bile var.

Bakınız: Bu mısra hem “5+6” hem de “3+4+4” suretinde takti edilemiyor mu? Eskiler bu iki vezni birleştirerek karışık kullanıyorlardı. Yeniler ise ayrı birer vezin olarak kabul ediyorlar. Hâlbuki Yahya Kemal Bey başka bir maharet göstermiş, bir mısradaki kusursuz olarak iki vezni birden kullanmıştır.

Dikkat ediyor musunuz? Bu mısradaki bütün bu sanatların fevkinde bir şey daha var: “Hanın” kelimesini memdûd okuyunuz:

Yavuz Sultan Selim Han’ın önünde,
“Mefâilün mefâilün feûlün.”

İşte aruzun en güzel vezinlerinden biri! Zannedirim ki şimdi mısraın bu kadar ahenktar olmasındaki sır meydana çıktı.

Eğer Yahya Kemal Bey bütün manzumesini bu suretle yazmış olsaydı edebiyattaki hece-aruz ihtilafını bir hamlede halletmiş olacaktı! O zaman aruza taraftar olanlar bu şiiri aruz vezniyle, heceye taraftar olanlar hece vezniyle, bîtarafklar diledikleri gibi okuyabilirler, ortadaki ihtilaf da kendiliğinden kalkmış olurdu. Fakat bu o kadar güç bir iştir ki bir şairden bu derecesini istemeye kimsenin hakkı yoktur!

Kıtanın ikinci mısraında “ihtiyar, Bektaş, subaşı” vasıflarının arka arkaya gelmesi de bir kusur sayılamaz. Çünkü biraz sonra oku atacak olan şahsı hatıramıza kuvvetle nakşediyor.

“Bu yüksek tepeye...” Daha evvel tepeden filan bahis olmadığı için “bu” denilmesi biraz müphem gibi görünüyorsa da manzumenin başında “Yedi Tepeden” diye gizli bir kaydolduğuna nazaran onlardan birine işaret edildiği belli.

Kıtanın sonu birinci mısraın latif bir suretle tekrarıdır. Şair, hepimizi pek çok tehyiç edeceğine şüphe olmayan Sultan Selim devrinde ok talimlerinden bahsediyor. Ok, bize nasıl efsanevi kahramanları hatırlatırsa, Yavuz Sultan Selim namı da tarihimizin en şehametli devrini yad ettirir. Manzumenin bu ilk kıtası pek sade bir hikâyeden ibaret olmakla beraber ruhumuzda ika ettiği tesirler derindir. Yahya Kemal Bey’in şiiri, diğer gençlerin manzumeleri gibi basit ve adi bir mevzudan -kadınla aşktan- bahsetmiyor, ananeye temas ediyor, tarihi bir kıymeti haizdir. Biraz aşağıda manasını bile anlamadığımız kelimelere tesadüf edeceğiz.

Vezir, molla, ağa, bey takım takım

Güneşli bir nisan günü ok attı.

Kimi yay öptü, kimi fırlattı,

En er kemankeşe yetti üç atım.

Şair, burada bize nakletmek istediği vakanın hikâyesine giriyor. Kıtanın ilk iki

mısraında kuvvetli, veciz bir lisan var. Adeta vaka göz önünde tecessüm ediyor. İkinci mısradaki “Güneşli bir nisan günü” demesi beyhude değildir. Çünkü muayyen nisan günleri vardır ve o günlerde bazen hava kapalı da olabilir! Hem ben “güneşli” demesinde fazla olarak bir telmih bile seziyorum. Zannedirim ki şair “güneşli bir gün” demekle hedefin diğer günlerden çok uzakta olabileceğini de ima etmek istiyor.

Üçüncü mısraa gelince: Doğrusu bu biraz müphemdir; yahut çok veciz olması istendiği için bazı tafsilat hazfedilmiş:

“Kimi yayı öptü, kimi fırlattı.”

Acaba şair, nişan atanlardan bazıları hedefe isabet ettirdikleri için tazimen yayı öperek çekildiler, bazılarıysa vuramadıklarından dolayı ellerindeki yayı hiddetle fırlatıp attılar mı, demek istiyor?

Fakat bu, Sultan Selim gibi bir padişah karşısında cüret edilmeyecek kadar tehlikeli bir küstahlık olur. Yoksa kimi oku atmaktan vazgeçerek “Eyvallah ben bu işin eri değilim!” manasına olarak yayı öpmekle iktifa etti, kimi de bir ok alarak onu fırlattı mı, demektir? Eğer böyleyse ikincilerin yaylarına bir ok ilave etmek mutlaka lazım. Tekrar ediyorum ki çok mühim. Maalesef bu kıtanın son mısraından şairin hatırından geçmeyen bir mana çıkıyor:

“En er kemankeşe yetti üç atım”

Şair, burada kemankeşlerin en maharetlilerinin bile en az üç defa atmadan hedefi vuramadıklarını söylemek istiyor. Hâlbuki bu mısradan bunların üç defadan fazla atmaya lüzum kalmadan hedefe vurdukları manası çıkıyor. Çünkü “yetti”, “kifayet etti, alıverdi, fazlasına lüzum kalmadı” demektir. Mesela: “Bu kadarı yeter!” denince bundan fazlasına lüzum kalmadığı anlaşılır. Eğer bu kelimenin tarihi başka bir manası varsa onu bilmiyorum.

En son Bektaş Ağa çöktü diz üstü.

Titrek elleriyle gererken yayı,

Her yandan bir merak sardı alayı,

Ok uçtu, hedefin kalbine düştü.

Şair, teşbihe, istiareye, her nevi sanata, hâsılı herkesin söyleyebileceğinden başka türlü söylemeye lüzum görmeden bu heyecanlı vakayı ne güzel resmediyor değil mi? İşte milli edebiyatın asıl sırrı burada!

Yalnız ben iki noktaya itiraz edeceğim. Birincisi: “Çöktü dizüstü” ile “kalbine düştü” müntehalarının kafiyeleri bu kutlu kıta için biraz zayıftır. Sonra atılan oku tasvir neden son mısradaki:

“Ok uçu, hedefin kalbine düştü.” denmemeliydi. Çünkü uçtuktan sonra düşmekte bir nevi kesel var, takatsizlik var. Vakıa hedef çok uzak olduğuna göre daha ileri gitmesi mümkün değilse de şair burada bu kadar “realist” olmamalıydı. Hedefe şiddetle vurdu. Hatta, hedefi delip geçti diyebilirdi. Zira bu ok -şimdi anlayacağız ki-sihirli bir oktur.

Hünkâr dedi: “Koca! Pek yaman saldın!

Eğerçi bellisin benim katımda,

Bir sır olsa gerek bu ilk atımda,

Bu sihirli oku nereden aldın?”

İşte bu kıta tarihi bütün ihtişamıyla hatıralarımızda yaşatıyor, bize en vâsi heyecanı veriyor. Şairin, istikbalin milli şairi olacağını gösteriyor. Bu kıta olmasaydı şiirin ruhunu kavrayamazdık. Bakınız, bu heyecanlı dakikada şair, padişahı nasıl halkın gözüyle görüyor: “Hünkâr dedi.” diye başlıyor. Padişah, han, sultan, hakan... Bütün bu kelimeleri bir tarafa atıyor. İşte milli edebiyata vasıl olacak yol! Böyle ince noktaların farkında olmayanlar beyhude uğraşıyorlar!

Bundan başka şair, padişahı o zamanki lisanla konuşurmak suretiyle tarihi büyük bir kuvvetle karşımızda canlandırıyor.

“Koca!”

İşte padişahın subaşına o zamanki lisanla hitabı! Ne güzel tarihi bir kelime! Kadınlar bilahare bunu zevceleri için kullanmakla hata etmişler, kelimenin şiirini, azametini kaçırmışlar.

“Pek yaman saldın!” için de aynı şeyleri söyleyeceğim. Şimdi biz bu cümleyi birisinden işitsek muhatabımızın ok attığına değil, çok sefil bir manada birine hücum ettiğine hükmederiz, ne tereddi yarabbi!

İkinci mısraın sonundaki kelimenin manasını anlamak için lügat kitaplarına müracaat etmeye mecbur olduğumu itiraf ederim. Nihayet öğrendim ki bu kelime “kaf”ın kesriyle “kat” diye telaffuz olunur, “nezd, ind” manasına gelirmiş... Bu “katımda”yı takip eden mısraın sonundaki “atımda” kafiyesi olmasaydı beğenmeyecektim. Bunu sırf şahsi bir mütalaa olarak söylüyorum. Yoksa ömrümde bir defa bile kullanmadığım, hatta manasını, telaffuzunu bilmediğim bir kelime hakkında ne fikrim olabilir?

Kıtanın son mısraı hakkında büsbütün indi ve şahsi bir mütalaa da bulunacağım:

“Bu sihirli oku nereden aldın?”

Hiçbir kusuru olmayan bu mısraın bence bir zayıf tarafı var. O da çok yeni bir lisanla, tamamen bugünkü İstanbul şivesiyle söylenmiş olmasıdır. Vakıa bu kelimeleri o zaman da böyle kullanırlardı. Fakat bu ifade tarzı çok yeni bir şekildedir. Hatta şu “sihirli

ok” tabiri vaktiyle Edebiyat-ı Cedide’nin pembe hayalleri, mavi rüyaları gibi bugünkü genç şairlerin dillerinden düşürmedikleri nakaratlardan biri değil midir? Ben isterdim ki son mısraın edasında o devrin tarihini canlandıran bir hususiyet olsun. Şairin “Koca!” Pek yaman saldın! Benim katımda!” diye konuştuğu padişah son cümlesini de o lehçeyle söylesin. Bizim için tekrar lügat kitaplarına müracaat etmek mecburiyeti hâsıl olsa bile şiirin kuvveti artardı!

Nihayet son kıtaya geliyorum:

İhtiyar elini bağına soktu.

Dedi ki; İstanbul muhasarası

Başlarken aldığım gaza yarası

İçinden çektiğim bir altın oktu!

Bu kıta hakkında tenkitlerimi yazmadan evvel şairin şahsiyetine dair bir iki cümleyle karilerimi tenvir etmek isterim:

Yahya Kemal Bey, öyle birçok gençler gibi itinasız, dikkatsiz bir şair değildir. Bilakis son derece müşkülpesenttir. Aylarca, hatta senelerce düşünmeden bir manzume yazamaz. Neşredilen eserleri içinde on bir senede -evet, tam on bir senede!- ikmal edilmiş bir manzumesi olduğunu herkes bilir. Hala itmam edilmemiş yarım mısraları bile vardır. Şimdi düşününüz, böyle itinakâr bir şair için pek az bir zamanda -belki bir iki hafta zarfında- bir manzume yazıvermek ne umulmaz bir iştir. İşte bu sebepten dolayı şairin yukarıdaki dört kıtayı yazmak için bütün sanatını, bütün maharetini sarf etmiş olacağını kolayca tahmin edebilirsiniz. Artık bu kıtada yukarıdaki mısraların kuvvetini aramamalısınız. Hakikaten manzumenin en kusurlu tarafı burasıdır. Bir defa iki cümleden ibaret olan böyle dört mısralı bir kıtada birinci cümleyi bir mısrayla ifade edip de diğer üç mısrayı yekdiğerine vasl ede ede ikinci cümleyi söylemek nazma ait gizli bir kusurdur. Bu manzumede içtinabı kabil³⁵ olmayan bir ahenksizlik tevlit eder. Nitekim burada kariin, ilk mısraı bir hamlede okuduktan sonra, diğer cümleyi bitirmek için üç mısraı yekdiğerine raptetmeye uğraşması aynı ahenksizliği tevlit ediyor.

Pek vazıh olarak görülüyor ki şair artık yorulmuş, itinasını, maharetini kaybetmiş. Bu, Yahya Kemal Bey için çok görülmez. Çünkü hece vezniyle yazdığı ilk şiiridir. Tam bir manzume yazmak da öyle bazılarının atıp tuttuğu gibi kolay bir iş değildir.

“İhtiyar elini bağına soktu”

Bundan bir şey anlamıyorsunuz değil mi? Doğru. Çünkü padişahın sualine karşı

³⁵ İctinab, çekinmek

Koca Subaşı yorulduğu yahut düştüğü için elini göğsüne sokmuyor. Göğsünde bir yara var, onu göstermek istiyor. Fakat dedim ya, şairin yorgunluğu bunu ifadeye imkân bırakmıyor. Hatta ben burada büsbütün ayrı bir mana seziyorum: Bana, şair ilk mısraı yazdığı zaman “ihtiyar elini göğsüne sokup İstanbul Muhasarası’nda aldığı yara içinden bir ok çıkardı. İşte hedefe isabet eden bu oktu!” tarzında bir şey söyleyecekti gibi geliyor! Fakat ok, daha evvel atılmış olduğu için, Subaşı ne oku çıkarabiliyor ne de yarasını gösterebiliyor. Eli göğsünde kalıyor. Bundan başka “bağır” kelimesini de göğüs yerinde kullanmak doğru sayılamaz. Bu metruk bir kelimedir. Ancak bazı tabirler içinde müstameldir. “Bağrı yanık” gibi, “bağrına basmak” gibi. Şair eşhası hususi lehçelerine konuşturabilirse de kendi lisanını herkes gibi şiveye uydurarak kullanmaya mecburdur.

Nihayet son kıtanın ifade etmek istediği manada bir çapraşıklık var. Subaşının, İstanbul Muhasarası’nda aldığı yara içinden çektiği altın ok hedefi ilk atışta vuruyor. Bu sihir ve keramet subaşında mı, yarada mı, İstanbul Muhasarası’nda mı, yoksa düşmanın okunda mı? Karmakarışık olmuş. Hele birdenbire düşmanın okunda böyle sihirli bir kuvvetinin gizli olduğu manası hatıra geliyor ki bütün manzumeyi alt üst etmeye kâfidir. Hiç şüphe yok ki Yahya Kemal Bey İstanbul’u bize karşı müdafaa edenlere bir methiye yazmayı hatırlıdan geçirmiş değildir. Evvelce söyledim ya, yorgunluk... Bir manzume yazmanın verdiği azim yorgunluk!

Buna ehemmiyet vermeyerek kimseyi beğenmeyenler, dilerim ki bir gün böyle bir manzume yazmak ihtiyatsızlığında bulunarak bu işin güçlüğünü bizzat anlasınlar!..

Göl Saatleri

-Falih Rıfkı Bey’e İthaf-

Ahmet Haşim Bey’in “*Göl Saatleri*” ismindeki mecmua-i eş’arı intişar etti. “Ruhumuzun her an tadabileceği bir lezzet halinde başucunda bulundurmamız icap eden bir kitap” olduğunu *Akşam* gazetesinde okur okumaz gidip bir tane de ben aldım. Baştan nihayete kadar sabır ve sükûnla, dikkat ve itinayla okudum. Hissiyatımın sadık bir tercümanı olacağım:

“*Göl Saatleri*” takriben duvar takvimleri hacminde, dört köşe, yirmi üç sayfalık, gayet nefis bir kâğıt üzerine basılmış bir mecmua-i eş’ardır. Birçok manzumeler sayfaların bir parmak kadar yerini ancak işgal ediyor. Şairin tasarruf ettiği bu boş sayfaları ne suretle istimal edeceğini bilmiyorum. Mamafih kitap tersine çevrilecek olursa bunun gibi iki mecmualık şiir daha tabedilmeye müsaittir. Matbaa hurufatı pek yeni. “*Dergâh*”ın diğer neşriyatında aynı yerde tabedilmesini temenni ederim. İlk

sayfanın altında dört mısralık bir mukaddime var. Bütün bir sayfayı işgal eden bu küçük kıtanın ehemmiyeti bence pek büyüktür. Şair bambaşka bir vadiye salık olduğu için hiçbir şey anlaşılamayan diğer manzumelerin sırr-ı sanatını bu kıtadan keşfetmek ihtimali vardır. Hala bu noktada musırrım. Mukaddimeyi aynen ve tamamen yazıyorum:

Seyreyledim eşkâl-i hayatı

Ben havz-ı hayalin sularında

Bir aks-i mülevvendir onunçün

Arzın bana ahcar ü nebatı

Şair, hayatın eşkâlini hayal havuzunun sularında seyrettiği için arzın ahcar ve nebatı mülevven bir akis halinde tecelli ediyormuş.

Daima bu manzumeden bir şeyler anladığımı ve en çok bunu anladığımı zannediyorum. Fakat yine daima hatırıma birçok adi sualler geliyor. Hayalimi izaç ediyor.

Niçin yalnız “ahcar ü nebat” diyorum? Eşkâl-i hayat bunlardan mı ibarettir? Arzın yalnız “ahcar u nebat”ından bahsetmekle şair diğer birçok şeyleri dağları, denizleri, kuşları, bulutları, ayı, güneşi, yıldızları... İlh...³⁶ hariç bırakmış olmuyor mu? Acaba bunları mülevven bir akis halinde görmüyor da reng-i aslisinde mi görüyor? Yoksa Haşim Bey “ahcar ü nebat” şairi midir? Kendisine böyle bir vasıf mı ayırıyor? Diğer manzumeleri bunun yarısı kadar bile anlamadım. Kitabı okurken şu üç şey nazarıdikkatimi celp etti;

1. Haşim Bey, ve’yi [vav’ı] çivi gibi kullanıyor. Birçok mısralarını bir fazla ve [vav] ile tutturmuş. Ve’si [vav’ı] en mebzul şair. Bilhassa “onlar”, “eyle” kelimelerini ve’siz [vav’sız] kullanmayı sevmiyor. Misal:

“Ve onların sesi eyler bütün sükûtu harap

Ve onların gözü eyler nücûm-ı fecre itap

Ve onların sesi eyler “nihayet”i işrap

Ve eyle gölgede pay-ı şebabını tesbit...

Ve eyle davet-i iklim-i ruhuna rağbet.”

2. Eğer Haşim Bey’e, bu kitap neşredilmeden evvel tesadüf etseydim “Kuğular” ismindeki manzumenin:

“Kuğular, leyl içinde, sine-küşa

Geliyor, gözlerinde mestiler;

³⁶ İlâh : ve benzeri.

Sanki mahmul-i hande keştiler

Ki olunmuş nücumdan inşa...”

Parçasındaki “keştiler”i “testiler”i suretinde tebdil etmesini rica ederdim. Şair nasılsa kaleminin ucuna kadar gelen bir güzel kafiyeyi görmemiş!

Sanki mahmul-i hande testiler

Ki olunmuş nücumdan inşa...

Bunun daha güzel olduğuna şüphe yok! Hem testi, tereddüt edilemez ki gerek hacim gerek şekil itibariyle kuğuya daha müşabihdir. Keştide o cesamet, o karışıklık nedir?

3. “Zücac-ı sanat ü fikretle yükselirler hep”

Mısraı her nedense hoşuma gitti.

Mecmuayı okuduktan sonra ilk işim bu kitabı edebiyatı seven bir dostuma verip okutmak oldu. Ahmet Haşim Bey’in nasıl bir şair olduğunu *Akşam* gazetesinin ilanını göstererek izah ettim. Bu kitabı büyük bir zevkle okuyacağını temin ettim. Ertesi gün arkadaşım kaşlarını çatarak gayri müteşekkir bir tavırla bana verdiğim kitabı iade etti. Adeta izzetinefsim rencide olmuştu. Aramızda şöyle bir muhavere cereyan etti:

Ben: Beğenmedin mi?

O: Hayır

Ben: Niçin?

O: Çünkü baştan ayağa manasız.

Ben: Olabilir. Fakat Haşim Bey şiirde manaya ehemmiyet vermez. Bir manzumenin herhangi bir manayla izah edilmesini kabul eder. Başka şayanı dikkat bir şey bulmadın mı?

O: Buldum. Lisan pek müziç ve pek bozuk.

Ben: Olabilir. Fakat Haşim Bey (Bunu kendim ilave ettim.) lisana ehemmiyet vermez. Şiirin lisanı ebediyetin lisanı olduğu için bugün yanlış ve fena dediğimiz şeylerin onca ehemmiyeti yoktur. Başka?

O: Nazım kuvvetsiz, imaleli, kafiyeler yanlış.

Ben: Olabilir. Fakat Haşim Bey nazma ehemmiyet vermez, kafiyeye ehemmiyet vermez. O ruhunun musikisini terennüm eder. Bilsen bu şiirlerdeki...

O: (Sözümü kesti.) Nafile yorulma. O bu kadar şeye ehemmiyet vermedikten sonra benim de ona ehemmiyet vermemenden bir şey çıkmaz. Böyle bir musikiyi de dinlemekte mazurum. Allahısmarladık, dedi.

Beni büyük bir asabiyet içinde bırakıp gitti. Şimdi kendi kendime sükûnetle düşünüyorum:

Hakikaten benim fikirlerim bu muydu? Anlamadığım bir şeyi arkadaşşıma faik bir hassasiyette olduğumu göstermek için³⁷ hodbinlikle müdafaa etmişim. Acaba bu Haşım Bey'in şiirlerini bize karşı methedenler de bu hisle mi hareket ediyorlar? (Orhon, 1922, s. 49).

Feylesof'la Mülakat

Feylesof'un Darülfünun'dan malum olan tarzda infikakı³⁸ beni kendisini ziyarete sevk etti.

İla's-sabah Arnavutköy'üne gittim. Kemal-i hicapla itiraf edeyim ki bu “yegâne Feylesof”un evini bilmiyordum. Benim gibi bir matbuat müntesibi için ne ayıp değil mi? Meşahire karşı cehaletimden son derece mahcup olmakla beraber Feylesof'un evini öğrenmek icap ettiğinden ötekine berikine sormaya başladım. Arnavutköy'ü hükemayı takdir eden bir mahal değildir. Maalesef Feylesof'un nerde oturduğunu bilen kadirşinas bir zata tesadüf edemedim. Bu müşkül mevkide ne yapacağımı düşünürken Feylesof'un *Sabah*'a yazdığı “Mizah” makalesi imdadıma yetişti. Okudunuzsa hatırlarsınız ki Feylesof bu makalesinde mahalle çocuklarının peşine takıldıklarından bahsetmişti.

Sokakta oynayan yaramazlara feylesofun eşkâlini tarife başladım. Derhal tanıdılar.

- Biliyoruz, biliyoruz. Hani şu koltuğunda kitap taşıyan uzun saçlı adam değil mi?
- Evet, tam kendisi.
- İlerde oturur, götürelim sizi.

Çocuklar bana rehberlik etti. “Nesl-i ati” bize benzemeyecek, bu büyük zatı takdir edecek, diye düşünüyordum. Fakat evinin önüne varır varmaz, çapkınlar öyle bir gürültü etmeye başladılar ki bütün ümidim zail oldu. Az bir zaman sonra Feylesof pür tehevür pencereyi açarak çocuklara bağırmaya başladı.

- Benimle alay ediyorsunuz ha? Sizi gidi fodullar sizi!.. İttihatçı yamakları, arsızlar sizi! Hepinizi kimin teşvik ettiğini biliyorum. Alimallah aşağıya inersem hepimizi birer boks yumruğuyla tepelerim. Siz beni yalnız feylesof mu sanıyorsunuz? Ben spor işlerinden de çakarım. Hükema-yı salifeden birçokları terbiye-i bedeniyeye ehemmiyet verirdi. Sokrat beş yüz kiloyu bir eliyle kaldırırdı. Arşimet müthiş bir yüzücüydü. Muhyiddin-i Arabi harikulade ata binerdi. Diyojen günde kırk sekiz saat yol yürürdü...

³⁷ İçin, sözcüğü metinde yoktur. Cümlenin bağlamından olması gerektiği düşünülerek metne eklenmiştir.

³⁸ İnfikak, ayrılma.

Çocuklardan biri:

- İnanmayın, atıyor be! Günde yirmi dört saatten fazla zaman olur mu?

- (Bozularak.) Vay, şu çapkına bak, beni teçhile kalkmış. Sen, “Einstein” nazariyesini okudun mu? Zaman denen şeyin izafî olduğunu bilir misin? Son mütalaat-ı felsefiyeye göre zaman, mekân, sürat...

Baktım ki bahis uzayacak ve çocuklar bu yeni Feylesof’un nazariyesini kavrayamayacaklar... Seslendim:

- Rıza Tevfik Beyefendi. Bendeniz gazete namına sizi ziyarete geliyorum. Lütfen kabul eder misiniz, pek az vaktim var.

- Ya, siz mi? Pekâlâ buyurun! dedi. Pencereyi kapadı. Kapıyı açtı. Bana gülerek:

- Bu küçükler, yamandırlar ha... Onlarla bazen böyle mücadele, münakaşa etmekten hoşlanıyorum. Başkası kolay kolay onları ilzam edemez. Kuvvetli cevaplar verirler. Pek zekidirler.

- Hakkınız var. Burada onlardan başka evinizi bana gösteren olmadı.

- Çapkınlar beni de severler; ama İttihatçı ruhu taşıyorlar... Neyse... Siz neden bahsedeceksiniz?

- Darülfünun’dan infikâkınızdan?

- Ben *Sabah*’a yazdığım bir makaleyle bunu izah etmişim. Okudunuz mu?

- Okudum!

- Nasıl buldunuz?

- Biraz şiddetli. Darülfünunlular için “Ne çiçek olduğunuzu bilirim!” diyorsunuz.

Bu tabiri biraz şiddetlice buldum.

- Bunda bir şey yok. İnsanların gonca-i istidadıyla çiçekler arasında pek kuvvetli bir müşabehet vardır. Hükema, bu müşabeheti fark eder. Ben de bunu pek iyi bilirim. İstediginizi sorunuz, hangi çiçeğe benzediğini söyleyeyim.

- Ali Kemal Bey?

- Kabak çiçeğine!

- Cenap Şahabettin Bey?³⁹

- Hercaimenekşeye!

- Hüseyin Daniş Bey?

- Katırtırnağına.

³⁹ Cenap Şahabettin (1871-1934)

- Süleyman Nazif Bey⁴⁰?
- Zakkuma.
- Ya, Darülfünun'un size karşı nümâyîş yapan talebeleri?
- Onlar da anasına babasına pay veren çiçeğine benzer.
- Pekâlâ, efendim. Darülfünun'u esasen terk etmek istediğinizi yazmıştınız.

Bundan maksadınız neydi?

- Darülfünun açmak!
- Darülfünun mu açmak?
- Evet, Darülfünun açacağım. Ben onların darülfünununa gideceğime onlar benim Darülfünun'uma gelsinler. Teşkilatını da ikmal ettim. (Salonu göstererek.) Şu fazla sandalyeler darülfünunumun talebeleri içindir. Şimdilik dört şube açacağım. Edebiyat ve felsefe, ilahiyat, hukuk, tıp. Edebiyat ve felsefe kısmını Hüseyin Daniş'le ben idare edeceğim. İlahiyat kısmını Abdullah Cevdet'e vereceğim. Tıpta ben, Abdullah Cevdet ve Cenap Şehabettin müşterek çalışacağız. Hukuk kısmını Barsamyan'a verecektim, fakat sonra vazgeçtim. Mihran Efendi'ye vereceğim.

- Mihran Efendiye mi?

- Evet, Mihran Efendi hukuk-ı kadimiyyeye pek riayetkârdır. Binaenaleyh hukukun ne olduğunu insiyaki bir surette peki iyi bilir. Talebeler ameli bir tarzda bu ilmi Mihran Efendi'den öğrenirler.

- Bir sual daha sormama müsaade eder misiniz?

- Sorunuz!

- Malum ya Darülfünun'un bir imtiyazı daha vardır. Tahsilini ikmal edenler intisap ettikleri şubelere göre, muallim, avukat, doktor olurlar. Sizin darülfünunumuzdan çıkanlar muallimlik, avukatlık, doktorluk gibi şeyleri nerede yapacaklar?

- Bu hususta teşebbüsatta bulunuyorum. Şimdilik İran'la Amerika'nın bazı müstemlekeleri için bu müsaadeyi alacağımı tahmin ediyorum.

Feylesof'a teşekkür ettim. Darülfünunu açılır açılmaz ilk talebe olmak üzere gelip kaydolacağımı söyleyerek ayrıldım.

⁴⁰ Süleyman Nazif (1870-1927)

İmlaya Dair Ahmet Haşim Bey'le Mülakat

İmla meselesine dair *Dergâh*'ın 24. nüshasındaki makaleyi okur okumaz bir türlü anlayamadığım yepyeni bu nokta-ı nazar hakkında sahib-i makale Ahmet Haşim Beyefendi'yi ziyarete karar verdim. Kendisine kemal-i hürmetle dedim ki:

- Beyefendi, sizin mütalaatınız şimdiye kadar teşekkül eden imla komisyonlarının hiçbirinin nokta-ı nazarına uymuyor...

Hemen sözümü kesti!

- Elbette onlarınkine benzemeyecek. Eğer benzeseydi o makaleyi yazar mıydım? Adi olurdu, bayağı olurdu. Daha doğrusu onlara benzememek için öyle yazdım. Bunda hayret edilecek ne var, anlamıyorum! Siz galiba cahilsiniz!

- Maalesef öyle. Bununla beraber bu imla meselesinin ne suretle halledileceğini merak ediyorum, siz bir karar verebildiniz mi?

- Elbette azizim, elbette şüphe mi var, derhal kararımı verdim. Meseleyi hallettim. Benim gibi bir şair için bundan kolay şey olur mu? Siz hakikaten cahilmişsiniz!

- Doğru söylüyorsunuz. Fakat ne şekilde hallettiğinizi öğrenebilir miyim?

- Bravo! Eğer bu kelimeyi bilerek söyledinizse şayan-ı takdirdiniz.

- (Şaşırarak.) Hangi kelimeyi?

- “Şekil” kelimesini! Çünkü imla şekildir, resimdir, insan icadıdır, lisan ise kuş cıvıltısı, kedi miyavlaması, öküz böğürmesi gibi uzviyetin mahsulüdür. Binaenaleyh imla meselesini lisan meselesinden ayırmalıdır.

- Fakat...

- Fakatı makatı yok. Böyle! Resmedilecek şekillerin ehemmiyeti yok. Elverir ki bu şekiller bizim gibi büyük şairler, muharrirler tarafından resmedilmiş olsun. Onları herkes bilir ve öğrenir. Neye delalet ettiklerini anlar. Misal (Bir daire resmetti.) bunu okuyunuz bakayım. Benim imlama göre okuyunuz.

- (Korkarak.) Okuyorum!

- Ha... Siz sahi cahilsiniz, bunu unuttum. Bu “göl”dür. Herkes bilir ki ben “göller” şairiyim, bunu “göl” diye okumakta bir saniye tereddüt etmez. Sizin gibi cahiller müstesna. Aynı resmi Yakup Kadri yaptığı zaman “bağ” diye okunur. Hiç düşünmeye lüzum yok. Çünkü yine herkes bilir ki Yakup Kadri “Erenler Bağından” muharriridir. Aynı resmi Falih yaparsa “çöl” diye, İzzet Melih yaparsa “para” diye herkes kolayca okur. Bakalım bu yazımı da okuyamayacak mısınız, iyi görmemiz için duvara yazacağım. Şayet bunu da okuyamazsanız o zaman sizin dünyanın en cahil insanı olduğunuzu katiyen, evet, katiyen karar vereceğim.

Ayağa kalktı. Elindeki kırmızı boyalı kalemle duvara devekuşuna benzeyen acayip bir şekil resmetmeye başladı. Arkasını bana çevirmişti. Kapının açık olmasından istifade ederek süratle dışarı çıktım.

İbnü'l-Muhtar'la Mülakat

Karilerimin içinde İbnü'l-Muhtarı tanımayan varsa – Yoktur ya!- bu zat-ı şerifi, isminin medlulüne bakarak:

- Muhtarın oğlu! zannetmesin. Buradaki “muhtar” mahalle muhtarı değil, ism-i hastır. Muhtar ismiyle müsemma bir zat-ı sütudenin ferzend-i kemali demektir.

İbnü'l-Muhtar'ın kim olduğunu anlamaya çalıştığım zamanlarda ben de böyle bir iltibasa kapılarak karilerden hüviyetini gizleyen bir zat için:

- Olsa olsa Hubyar Mahallesi muhtar-ı sabıkı Celal Sahir Bey⁴¹'in oğludur! demiştim; ama karşıma dünyayı hayrete düşüren bir allame-i zaman yerine bir tıfl-ı ebced-han⁴² çıktı.

Gelecek sene bu mevsimlerde takvimin “Edebiyat-ı Osmaniye’de Mehdi Zuhuru” diye kaydedeceğine şüphe etmediğim İbnü'l-Muhtar'ın ilm-i matbuatta arz-ı vücudu bir “Naci Meselesi” yüzünden oldu.

Arapçada, Acemcede, Türkçede, Fransızcada, İtalyancada, Almancada, İngilizce ve daha nice nice lisanlarda yed-i tula sahibi; edebiyatta, siyasiyatta, içtimaiyatta, lisanıyatta, iktisadiyatta mütebahhir olan bu dâhiyi tanıyan kimse yoktu. O bîbedel makalelerini -bilâ bedel- gazeteye gönderiyor, fakat hüviyetini gizliyordu. Bundan kendi kendime istidlal ediyordum ki bu zat-ı ağniya-yı zamaneden biri, mesela bir harp zenginidir. Fakat kim?

Bir hakikat kalmasın âlemde Allah'ım nihan!

Hikmetine tevfik-i hareket eden bizim gazetenin sahib-i imtiyazı muharrir-i fakiri bu sırrın halline memur ettiği zaman parmağımı şakaklarıma koyarak arîz ve amik düşündüm. İbnü'l-Muhtar'ın Arapçadaki vukufuyla Naci taraftarlığındaki taassubu hatırıma gelince; buldum, diye sevindim.

- Bu zat Ali Kemal Bey olacak.

İlk işim Sabah matbaasına koşmak oldu. İçeri girerken Mihran Efendi kolumdan yakaladı.

⁴¹ Celal Sahir (1883-1935)

⁴²Tıfl-ı ebced-han: Yeni okumaya başlamış çocuk.

- Nereye evlat?

- Ali Kemal Bey'i göreceğim.

- Niçin?

- İbnü'l-Muhtar'ın Ali Kemal Bey olduğunu zannediyordum. Bu zatın kim olduğunu mutlaka öğreneceğim.

- İbnü'l-Muhtar, Ali Kemal Bey değil... O sabahtan beri yukarıda İbnü'l-Muhtar'ın makalesindeki bir lügatin manasını aramakla meşgul. Hem sen bu işten vazgeç. Ben sahib-i imtiyazınıza söyleyeyim de sana daha zahmetsiz bir iş versin.

- Neden?

Güldü.

- Senin böyle ince hesaplara aklın ermez. Bu İbnü'l-Muhtar hüviyetini gizlemek endişesiyle matbaamıza gelip yazılarının parasını isteyemiyor. Bana bu yazılar Çapa'dan gelir. Şimdi işi anladın mı?

- Bu Mihran Efendi cidden yaman bir adam!

Tekrar parmağımı şakağıma koyarak düşünmeye başladım. İbnü'l-Muhtar'ın Türkçedeki vukufu hatırıma gelince buldum diye sevindim.

- Bu zat Yakup Kadri Bey olacak!

“Erenler Bağından” muharriri elinde kalem düşünüyordu. İçeri girdim.

- Beyefendi, Türkçedeki vukufunuza hayran olanlardan biriyim. Vakıa ara sıra zühule kapılıyorsunuz, “asıl” kelimesini medle yazıyor, enmuzeçle numuneyi birbirine karıştırarak “enmuzecî numune” gibi sehivler yapıyorsunuz; ama Türkçeyi sizden iyi yazan yok. Şu İbnü'l-Muhtar siz misiniz?

Yakup Kadri Bey sözlerimin manasını anlayamamış bir halde aval aval yüzüme baktıktan sonra:

- Azizim, siz eski bir muharrire benziyorsunuz. Şu “haddinden ziyade” cümlesini bir dal ile mi yazmalı iki dal ile mi? diye sordu.

- Eyvah İbnü'l-Muhtar bu da değilmiş?

İçimi çekerek cevap verdim:

- Bir dal ile azizim, bir dal ile, isterseniz şaşdırmamak için bundan sonra üstüne şöyle, kocaman, kaşağı gibi bir teşdit koyun.

Odadan çıkarken arkamdan bağırdı.

- Durunuz, nereye gidiyorsunuz? Bana İbnü'l-Muhtar olup olmadığını sormuştunuz. Ben İbnü'l-Muhtar değilim; fakat onun aleyhinde bir makale yazacağım. Okursanız beğendiğiniz bu adamın değersizliğini anlarsınız...

- Yazın, yazın! dedim ve alt tarafını dinlemeden çıktım.

Tekrar parmağımı şakağıma koyarak düşünmeye başladım. İbnü'l-Muhtar'ın Acemcedeki vukufu hatırıma gelince buldum diye sevindim.

- Bu zat Tahir Nadi⁴³ olacak.

Hazreti "İstiklal-i Milli" kıraathanesinde buldum. Nargilesini tokurdattırken yanına sokulup mukaddimeye lüzum görmeden:

- İbnü'l-Muhtar sizden başka kimse olamaz. Saklamayınız, itiraf ediniz! dedim.

- Hazret, ben İbnü'l-Muhtar değilim, olmaya tenezzül de etmem. Eşref'in methüsenâ ettiği Tahir Nadi'yim. Heccav-ı zamanım. Şimdiye kadar nam-ı müstear kullanmadım. Kullanmaya da lüzum görmedim. Beni kızdırmazlarsa yazı yazmam, hatta yazamam. Fakat kızdırırlarsa berbat ederim. Al şu *Karagöz*'ü de Abdülbaki'ye yazdığım hicviyeyi oku. İstersen sen de aleyhimde bir şey yaz da seni de berbat edeyim!

- Hayır, hazret benim size hürmetin var. Aleyhinizde bir şey yazar mıyım hiç?

- Bilirim zekisin.

- Teşekkür ederim, diyerek ayrıldım.

Ali Emiri Efendi⁴⁴ hazretlerine müracaatım da fayda vermedi. Üstat ince sesiyle, neşeli neşeli gülerek:

- Çokları beni zannediyor. Bunu muhakkak Kibleli etrafa işa'a ediyor. Ha! Ne dersin?

Nihayet birçok taharriyattan sonra İbnü'l-Muhtar'ı buldum. Karşıma kim çıksa beğenirsiniz? Hariciye nezareti müdür muavinlerinden pek eski bir dostum olan "S..." Bey!

- İbn'ül Muhtar sensin ha? Olur şey değil, diyordum.

Arkadaşım:

- Bunda şaşılacak bir şey yok, dedi. İbnü'l-Muhtar'ın ben olmamdan ne çıkar?

- Nasıl ne çıkar?.. Memleketin en âlim, en mütebahhir adamlarının hatalarını meydana çıkardın. Sana cevap veremediler.

- Bunun sebebi benim malumatımın fevkaladeliğinde değil. Onların kofluğunda! Ben ara sıra okuyorum, onlar hiç okumadan mütemadiyen yazıyor. Yazılan şeyleri ciddi bir nazar-ı tenkit ile okuyan yok. İşte ben bunu yaptım.

- Meşhur oldun!

⁴³ Tahir Nadi Ozanözgü (1876-1952)

⁴⁴ Ali Emiri (1857-1924)

- Evet, öyle oldu.

- “Fakat bu şöhretinden kork!” dedim. Yakup Kadri Bey’le geçen maceramı anlattım. Ayrılırken İbnü’l-Muhtar gülerek:

- Bak ondan korkarım, diyordu; çünkü onun yazıları pek imlaya gelir takımdan değil!

Hürriyet ve İtilaf Kulübü’nde Bir İçtima

-2 Nisan 1337-

(Hürriyet ve İtilaf Kulübü’nün içtima günü. Salonda birer saat fasılayla gelmiş beş aza var. Reis koltuğunda uyur, ara sıra sayıklar. Derin bir sükût. Azadan biri kuvvetle aksırır. Reis uyanır. Saate bakar. Yüksek sesle:)

- Efendiler. Saat beş. Diğer azamız mesail-i mühimmeyle meşgul oldukları için gelemeyecekleri anlaşılıyor. Müzakereye başlıyoruz. Biliyorsunuz ki Anadolu’ya mütarekenin teklifi üzerine yeni bir vaziyet hâsıl oldu. Bu hepimizin hayatına, istikbaline taalluk eder. Bunu müzakere edeceksiniz.

(Azadan uzun saçlı bir zat ayağa kalkar.)

- Reis Bey, müsaade ederseniz daha mühim bir meseleyi mevzubahis edeceğim. Doğrudan doğruya fırkamızın mevcudiyetini tehlikeye düşüren bir mesele.

- Aman, çabuk söyleyiniz nedir?

- Mütareke mi oldu?

- Hayır!

- Yunanlılar Anadolu’dan mı çıkıyor?

- Hayır!

- İttihatçılar İstanbul’a mı geldi?

- Hayır!

- Nedir öyleyse söylesenize!

- Telaş etmeyiniz. Tehlike kulübümüzün içinde.

- Yoksa aramızda saklanan bir İttihatçı mı var?

- Hayır, fare var kulüpte Reis Bey fare! Bir değil, beş değil, yüz değil... ordu halinde, sayısını Allah bilir.

- (Hep bir ağızdan.) Ya!

- Fırkamızın elinde bir tek merkez-i umumi binası kaldı. Mevcudiyetimizi ancak bununla devam ettirebiliyoruz. Maazallah burası da kapanırsa yeryüzünde Hürriyet ve

İtilaf Fırkası'nın nam ve nişanı kalmaz.

- (Hep bir ağızdan.) Maazallah, maazallah! Halimiz istikbalimiz ne olur?

- Hâlbuki burada merkez-i umumiye muhafaza eden bir tek ben varım. Ben yatıp kalkıyorum. Fareler beni kaçırırsa kulüp kapanır. Cemiyetimiz dağılır. Mahvoluruz.

- Kaçmayın, cesur olun, fedakâr olun, mert olun, hiçbirinden korkmayın.

- Bunu söylemek kolay, Reis Bey. Bir gece siz burada yatsanız anlarsınız.

- Aman ben yatmam, fareden korkarım!

- Gerçi ben fareden korkmam. Korkmam; ama bunlar öyle bildiğiniz farelerden değil. Eminim ki bize karşı gizli bir husumetleri var. İttihatçı ruhu taşıyorlar... Gece yarısı ta genzime kadar kuyruklarını burnuma sokup beni uyandırıyorlar. Karşıma geçip dans ediyorlar. Potinlerimi kemiriyorlar ve daha öyle şeyler yapıyorlar ki saymakla bitmez...

- Zehirleyelim!

- Yemezler.

- Kapan kuralım.

- Tutulmazlar.

- Delikleri tıkayalım!

- Mümkün değil. Her taraf delik deşik.

- Ne yapalım öyleyse?

- İşte müzakere edilecek mesele. Ben de size bunu söylemek istiyordum. Her şeyden evvel bunu müzakere etmeliyiz, bir çare düşünmeliyiz.

(Uzun bir sükût. Hepsi düşünürler.)

- (İçlerinden biri ayağa kalkarak sevinçle.) Buldum, ben bir çare buldum! Eminim ki bu tedbirimi beğeneceksiniz. Kulübe karşı yaptığım bu hizmeti unutmayacaksınız. İstikbalde nazır olmam için hepiniz bana yardım edeceksiniz.

- Hay hay kabul ediyoruz, söyleyin.

- Mahallelerden kedi toplayıp getirelim. Farelere karşı kediden büyük düşman (mı)⁴⁵ var? Hepsini mahvederiz.

- (Hep bir ağızdan.) Çok güzel, bravo!

- Yalnız bir mahzur var! Bu kedileri nasıl besleyeceğiz? Kulübün varidatı yok.

- (Reis sakalını karıştırır. Düşünür. Sonra gayet vakur ve ciddi bir lisanla.) Efendiler şimdi bize teveccüh eden en büyük vazife kulübe miktar-ı kâfi ciğer bulmaktır.

⁴⁵ Cümlelerin bağlamından "mı" eki gelmesi gerektiği düşünülerek tarafımızca eklenmiştir.

Bunun için elimizden ne gelirse yapmalıyız, İstanbul'da ne kadar Hürriyet ve İtilaf taraftarı ciğerci varsa hepsine müracaat etmeliyiz, hamiyetlerini, fedakârlıklarını galeyana getirmeliyiz. Bu farelerin İttihatçı ruhunun birer timsali olduğunu, Hürriyet ve İtilaf'ın bina-yı ümidini kemirip mahvetmek istediklerini gayet belîğ bir lisanla anlatmalıyız; içtimaa nihayet veriyorum. Matbuata bugünkü içtimanın netice-i mukarreratını ben tebliğ ederim. Haydi bakalım, vazife başına arş!

(Azalar İstanbul'un muhtelif semtlerine dağılır. Ertesi günkü gazetelerde şöyle bir fıkra neşrolunur:)

Hürriyet ve İtilaf Merkez-i Umumisi'nden:

“Hürriyet ve İtilaf aza-yı mühimmesi dün merkez-i umumide içtima ederek memleketin vaziyet-i siyasiyesine ve cemiyetin esasına müteallik pek mühim mukarrerat ittihaz etmiştir.”

Burun

“*Peyam-ı Sabah*” gazetesinin 13 Ağustos 377 tarihli nüshasında “*Aydede*” nam-ı müstearını kullanan Refik Halit Bey'in “Sakal” ünvanlı müstehzi bir makalesi var.

Ben her şeyimle alay edilmesine tahammül eder, fakat sakalımla alay edilmesine tahammül edemem. Sakal benim on beş senelik refikam, hemdemimdir. Şark ve garbı beraber dolaştık. Bir dakika ne o beni terk etti ne ben onu! Yâr-ı canım zannettiğim nice nice dostlarım beni yarı yolda bıraktılar, bir daha yüzüme bakmadılar, adımını anmadılar. Sakalım her yerde beni takip etti. Her zaman benimle hemhal olup zevk ü sefayı beraber sürdük, kahır ve cefayı beraber çektik.

Sakal benim yegâne hayırhahım, taraftarımdır. İlk devre-i Mebusan'da sakalım olmasaydı da Refik Halit Bey gibi bir şebb-i emred olsaydım “Dersim”den mebus intihap edilmeme imkân var mıydı?

Hem anlamıyorum, her yiğit bir alametiyle anılır: Ben sakalımla, Refik Halit Bey burnuyla!

Acaba onun burnu benim sakalımdan daha mı az göze batıyor yahut daha mı efdaldir ki benimle alay etmeye cesaret ediyor?

Ben “Sakal-ı Şerif” denildiğini çok defa kendi kulağımla işitmişimdir; ama “burun-ı şerif” denildiğini hiç duymadım. Bilakis “enf-i kebir” diye alay edildiğini bilirim.

Kazaen insandan bir hata sadır olduğu zaman sakalına hürmeten affedilir, fakat burnuna hürmeten kimsenin hatası müsamaha edilmez.

Sakalın uzaması sinn ü salin tecrübe ve kiyasetin arttığına delil olur. Burnun büyümesi kibir ve nahvetten başka bir şey ifade etmez.

Uzun sakalın bir gün ele geçmek endişesi varsa büyük burnun da münasebetsiz işlere sokulmak tehlikesi mevcuttur. Bunlardan hangisinin daha ehven olduğunu söylemeye lüzum yok. Refik Halit Bey nefsinde ettiği tecrübeyle onu bilir!

Türkçe lisanını tasfiye etmek isteyenler bir zaman “ayan” a mukabil şu güzel tabiri bulmuşlardı: Aksakallılar! Acaba “büyük burunlar” diye tefrik edilecek bir sınıf-ı rical var mıdır?

Varsa hiç şüphe yok ki bunlar maddi veya manevi bazı hususi evsafı haiz bulunan zevattır. Refik Halit Beyle sadr-ı esbak Ferit Paşa gibi!

Hâsılıkelam, ben sakalımdan hayır gördüğüm için memnunum. Refik Halit Bey de burnundan hayır umuyorsa memnun olmaya çalışsın, benim sakalıma taarruz etmesin.

Şayet pek sıkışırsam sakalımı kestirip kurtulurum. Fakat unutmasın ki onun için böyle bir akıbet çok feci olur.

İmza

Lütfi Fikri

Aslına mutabıktır

Fiske

İstanbul’un Mümtaz Fırkası

Halide Edip Hanım⁴⁶, ın İstanbullulardan bir fırka teşkili için yazdığı heyecanlı makaleyi okudukça herkesten evvel bu fırkayı teşkil etmek arzusuyla âtideki zevata müracaat ettim. Aldığım cevapları aynen yazıyorum:

Giderim, kanımın son damlasını da feda ederim. Şehit olursam ne saadet, gazi dönersem ne devlet. Şimdiye kadar nice tehlikelere göğüs gerdim. Ölümden zerre kadar perva etmedim. Etmedim; ama bu teklifi kabul etmekte mazurum. Kuvayımilliye denilen evbaşan ile Yunanistan gibi kadim bir devlet-i mütemeddineye sell-i seyf⁴⁷ etmeyi bu abd-ı hakirin irfan ve izanı kabul etmez.

-Ali Kemal-

Mihran Efendi izin vermiyor.

⁴⁶ Halide Edip Adıvar (1884-1964)

⁴⁷ Sell-i seyf; kılıç çekmek

-Refik Halit-

Balayımı geçiriyorum, Şeker Bayramı'nda gelirim.

-Falih Rıfkı-

Çok zayıfım. Cephe-i harbe muvasalatımdan evvel vefat edeceğim muhakkak olduğu için benden bir fayda memul değildir.

-Necmettin Sadık⁴⁸

Aynı sebepten dolayı beni de mazur görünüz.

-Celal Sahir-

Tabur imamlığı kabul ediyorum. Dua-yı nusretle meşgulüm.

-Velid-

Sofya! 10 Eylül

Ben esasen Anadolu'ya gitmek üzere harcırahımı alarak yola çıkmıştım. Ankara'ya gideceğim yerde dalgınlıkla Sofya'ya gelmişim. Hangi tarikle avdet edebileceğimin iş 'arına muntazırım.

-Yahya Kemal-

Fırkanızın Erkân-ı Harbiye riyasetini kabul ettim. Esbab-ı askeriye binaen karargâhın İstanbul'da kalması icap ediyor.

Mütehassıs-ı Askerî

Abidin Daver⁴⁹

Oğlum, ihtiyarlığıma bakmaz gelirdim; ama Anadolu'da Men'-i Müskirat Kanunu tatbik edilmeliydi.

-Ahmet Rasim-

Bir türlü havz-ı hayalin içinden çıkamıyorum! Nasıl geleyim?

-Ahmet Haşim-

Kansızım, cansızım, seciyesizim!

-Faruk Nafiz⁵⁰-

İlm-i içtimai noktasından böyle bir fırka teşkilinin mümkün olup olmadığını tetkik etmeden evvel hareket edemem.

-Haşim Nahit⁵¹-

Trabzon uşağı, Laz oğlu Lazım

Böyle çıkmam için bir filo lazım!

⁴⁸ Necmettin Sadık Sadak (1890-1953)

⁴⁹ Abidin Daver (1886-1954)

⁵⁰ Faruk Nafiz Çamlıbel (1898-1973)

⁵¹ Haşim Nahit Erbil (1880-1962)

-Halil Nihat-

Netice:

Yalnız kaldığım için ben de vazgeçmekten başka çare bulamadım.

Eşkâl-i Zaman

Fessizler:

-10 Haziran 337-

İhtiyar bir dedem vardı. Ne zaman yanında kılık kıyafetinden bahsedilse bana şöyle derdi:

“Oğlum, Frenkler sakallarını bir biçime koyamadılar, biz de feslerimizi. Frenklere dikkat et: kimi top sakallı, kimi çatal sakallı, kimi sivri sakallı... Bazısı sakalı çenesinde bırakır, yanaklarını tıraş eder. Bazısı çenesini tıraş eder, yanaklarında sakal bırakır. Bazısı da her yerini tıraş eder sade alt dudağında bir tutam sakal bırakır... Biz de fesimizi onların sakallarına çevirdik, bir biçime sokamadık vesselam!”

Şu fesin geçirdiği tahavvülleri düşünün. Aklımızın başımızda olmadığına delildir. Kaç şekle girdi, elan kaç şekle girmekte. Uzun, kısası, sivrisi, geniş, şahı, kırmızısı, şılkı,⁵² hasırlısı, püskülsüzü, püsküllüsü, kalıpsız, kalıplısı var. En garibi bunlardan her birinin bir zümrenin alametifarikası oluşudur. Mesela Tanzimat ricali yahut bu zihniyete mensup olanların fesi; kısa, geniş ağızlı “Aziziye” kalıbı dediğimiz biçimdedir. Devr-i Hamit’te saray mensubini, hafiyeler uzun, kırmızı fes giyerlerdi. Harp esnasında kanaatkâr, namuslu esnaf fesi arkaya doğru eğerler, alınları açık gezerlerdi. Muhtekirlerse bilakis fesi kaşlarının üstüne indirirlerdi. Külhanbeyleri, kabadayılar malum olduğu üzere fesi eğer, püskülü yanda giyerler. Bazı meşahiri fesleriyle tayin etmek kabildir:

Ali Kemal Beyin fesi Ejipsiyen⁵³ püskülü yandadır. Refik Halit Bey’in fesi, ince, yumuşak, inde’l-hace kıvrılıp cebe sokulabilecek bir haldedir. Yahya Kemal Bey’in fesi, şairliğin ve dalgınlığın verdiği ihmal ile soluk ve yağlıcadır. Ahmet Rasim Bey hala “Aziziye” kalıbı fes giyer.

İlan-ı Meşrutiyet’te hürriyet fedailerini birçoklarına külâh giydirmiş ve üstüne şu cümleyi yazdırmışlardı:

“Ya ölüm ya hürriyet!”

⁵² Türkiye gazetesinin 02.06.2016 tarihli köşe yazısında bu kelimenin bir fes markası olduğunu belirtmiştir (Ekinci, 2016).

⁵³ Mısırlılara (Egyptien) özgü.

Bunlardan hakiki fedailer ölüme ve hürriyete aynı zamanda kavuştular, kendileri için bir “Hürriyet-i Ebediyye Tepesi” inşa edildi. Şimdi fesinde yazısı olan yalnız meşhur Hasan Bey kaldı. Bir zamanlar vefatı şayi olmasına rağmen fesindeki şu güzel levhayı sokaklarda dolaştırıyor:

“Maşallah Hasan Bey”

Fesin tarihinde en büyük inkılâbı vücuda getiren Darülfünun müderrislerinden terbiyecisi İsmail Hakkı Bey'dir. Hatip-i şehir bir konferansında fevkalade heyecana gelerek fesindeki püskülü koparıp attı. Bu suretle “püskülsüzler” zümresini meydana çıkardı. Elan bu zümreye mensup kaç kişi var bilmiyorum. İsmail Hakkı Bey⁵⁴ bu sıralarda Ankara'da kalpak giyiyor. Yalnız benim tanıdığım sabık “*Hanım*” gazetesi muharrirlerinden “antifeminist” Selahattin Enis Bey⁵⁵ vardır ki o eskiden beri püskülsüzdür. Son günlerde “fessizler” yahut “açık başlar” diyebileceğimiz yepyeni bir zümre daha türedi. Bunlar şık, alafranga, kozmopolit gençlerdir. Fes giymiyorlar, baş açık geziyorlar. Bu haliyle demek istiyorlar ki: “Türklerle bizim aramızda fark var. Biz zarif, Avrupalı, ince adamlarız. Onlar gibi kaba, milletperver, mutaassıp değiliz.”

Geçenlerde Darülbedayi artistlerinden Muvahhit Bey Boğaziçi'ne kadar baş açık bir seyahat yapmak suretiyle bu zümrenin serfirazı olmuştur.

Bu gençler için söyleyecek söz yok. Fakat yapılacak bir iş var ki o da böylelerini hissiyat-ı milliyeleri kıvama gelmek için Anadolu'nun cephe-yi harbe yakın, kızgın güneşli bir yerine göndermektir. Bakınız o zaman nasıl feslerini başlarına giyerler, hatta kulaklarına kadar geçirirler!

Hasan Bey'in Heykeli

Pazar Ola Hasan Bey'in heykelini gördünüz mü? Zannetmem ki karilerim içinde Hasan Bey'i tanınmayan bulunsun. Kocaman başı, küçük ve cılız bacakları, fesindeki “Maşallah” levhasıyla canlı bir karikatüre benzeyen Hasan Bey, zamanın meşhur simalarından biridir. Kaç defa matbuatta isminden bahsedildi. Tasviri neşredildi, hakkında makaleler yazıldı. Artık Hasan Bey'i tanımamak İstanbul'u tanımamak, İstanbul matbuatına bigâne olmak demektir. Muharrirlerimizin, şairlerimizin, âlimlerimizin, siyasiyunumuzun en marufunu tanımayanlar bulunabilir. Fakat Hasan Bey'i bilmeyen, tanımayan kimse yoktur.

⁵⁴ İsmail Hakkı Bey (1857-1918)

⁵⁵ Selahattin Enis Atabeyoğlu (1892-1942)

Hasan Bey'e bu şan ve şöhreti fazla bulmamalıyız. İnsafla söylemek lazım gelirse Hasan Bey hâlihazırdaki erbab-ı sühanın en zarif, en nüktedanıdır. Bunca muharrir ve şairlerin üstüne para verip tabettirdikleri yığın yığın eserlerinden hangimizin hafızasında bir satırı kalmıştır. Hangimiz bu zevatın bir cümlesini yâd etmek ihtiyacını duyarız. Bu sayfalar manasını yarı anlayıp yarı anlamadığımız cansız kelimelerle doludur. Okuduktan sonra unutmaktan başka bir işimize yaramaz.

Hâlbuki Hasan Bey'in "Pazar ola!"sını birçok vesilelerle hatırladığımız, bu sözden çok ince manalar sezdiğimiz vakidir.

Hasan Bey, bu bir tek cümlesiyle o cilt cilt eserlerin muhteviyatından daha ince, daha manidar bir söz icat etmiştir.

Hececiler, aruzcular, Dergâhçılar, şöhret arkasında koşa dursunlar. Bunların yazılarını okuyan, adlarını anan yok. Hasan Bey'in sözü asla dilimizden düşmüyor. Bu nükteperdazlığının neticesi olarak⁵⁶ mini mini heykelini yaptırarak lâyemutlar arasına⁵⁷ karıştı.

Şimdi yazı masasının üstünde duran bu küçük heykelin kocaman başıyla gülümseyerek bütün muharrirler ve şairlerle alay ettiğini görüyor, bunların içlerinden birine, şu göllerden ve leyleklerden bahseden en meşhuruna:

"Pazar ola saçmacı başı!" dediğini işitiyor gibiyim.

Fahri Sanatkâr

Birçok zamandan beri gazetelerde İzzet Melih Bey⁵⁸'in "*Hüzün ve Tebessüm*" unvanıyla neşredilecek bir eserinin ilanını okuyorum. Aynı gazeteler aynı muharririn "*Tezat, Sermet*" isimli matbu iki eserini daha ilan ediyorlar. "*Tezat, Sermet*" nazım mıdır, nesir midir, tiyatro mudur, roman mıdır bilmiyorum. Yalnız bu iki eserin ilanına o kadar çok tesadüf ettim ki bu isimler bir daha silinmemek üzere hafızama nakşedildi. "*Hüzün ve Tebessüm*" de böyle. Bir satırını bile okumayacağıma şüphe etmediğim halde ilelebet bu ismi de unutmayacağım. Kendi kendime takribi bir hesap yaparak anlıyorum ki bu kitaplar bizde neşredilen eserlerin birkaç misli satılsa bile yine bu ilan ücretlerini ödeyemezler. Şu hâlde gayet tabii olarak bu bahtiyar kitaplar okunmaya ve satılmaya müftekir değildirlere. Beğenilmeye yahut beğenilmemeye aynı suretle ehemmiyet

⁵⁶ Kelime asıl metinde "اولاق" olarak" şeklinde yazılmıştır. Cümle bağlamından bu kelimenin "olarak" olabileceği düşünülmüştür.

⁵⁷ Sözün bağlamına göre bu kelime "arasına" şeklinde olmalıdır. Metinde ara sıra اره صره şeklinde yazılmıştır.

⁵⁸ İzzet Melih Devrim (1887-1966)

vermezler. Vazifeleri sahibine bir vasıf kazandırmaktan ibarettir. Yakaya takılan rozetler gibi İzzet Melih Bey bu kitaplardan alacağı “müellif” sıfatını birçok gezide o vasfı arasına bir süs olarak ilave edecektir, işte bu kadar.

Ben, İzzet Melih Bey’den daha mesut, daha şerefli bir müellif tanımıyorum. Bu mesut sanatkâr canı sıkıldığı ve konuşacak kimse bulamadığı zaman hayalinden cümle tertip edip kâğıtlarına yazıyor. Ve asla tab masrafının ziyadeliğini ve lüzumsuzluğunu düşünmeden bu sayfaları birer kitap halinde neşreliyor. Aylarca, senelerce bu eser ilan ediliyor. Bu suretle hafızamıza nakşedilip kalıyor. İşte ideal bir muharrir!

Esasen İzzet Melih Bey’in imzası isminden az tanınmış, eseri hayatından daha az şerefli. Yazacağı herhangi bir roman için bizzat müellifinden daha kuvvetli bir kahraman tasvir edilemez. Bu mesut sanatkârın edebiyatla uğraşması büyük bir eser-i tevazudur. Çünkü o, bu eserlerden ne şöhret ne muvaffakiyet bekliyor, buna muhtaç da değildir.

Sanatın mukaddes işkencesiyle ruhlarını yıpratın gençler, minnet ve şükranla edebiyatı İzzet Melih Bey’in himayesine vazetmeli ve ona “fahri sanatkâr” unvanını vermelidir.

Anket

(Edebi zevkin muhtelif tecelliler gösterdiği böyle bir zamanda isimleri karilerce tanınmış bazı zevata müracaat ederek âsâr-ı edebiyemizden en çok hoşlarına giden birkaç mısraı lütfen bildirmelerini rica ettim. Bu suretle hem edebiyatımızın kıymetli, lâyemut eserlerini hatırlamış, hem de bu zevatın mizaçlarına dair bir fikir peyda etmiş olacağımı düşünerek bu teşebbüsü faydalı buldum. Yalnız istitraden⁵⁹ şunu arz edeyim ki: Bana gönderilen mısralarda asıllarına nazaran bazı tebdil ve ilaveler yapılmıştır. Aynen yazıyorum.)

Ben de ferid-i asr idim

Fass-ı nigîn sadr idim

Nakş-ı hümayun-ı satr idim

Gösterdi çarh rûy-ı abes!

Ferit Paşa

⁵⁹ İstitraden; bu yolla.

Gavvas-⁶⁰ı bihar-ı mantık olduk
Mantık... Mantık... tık, tık, tık, tık!

Hoca Sabri⁶¹

İhtilafatıyla uğraşmakta dehrin zevk yok
Zevk anın mirsad-ı ibretten temaşasındadır.

Hüseyin Rahmi⁶²

Ger biraz noksansa da irfanımız, izanımız
Her seherde besmeleyle açılır dükkânımız

Velîd⁶³

Nargilem nefis-i ah-ı dil olsun derken
O dahi olmadadır halimize kahkaha-zen

Tahir Nadi

Bir şâire müntehâ-yı maksad
Bir şîşe şarâb, bir semen-hadd

Yaşar Şadi⁶⁴

Felek mah istedi sattım
Güneşten top yapıp attım
Bütün dünyayı aldattım
Sakınsın benden insanlar

Ali Kemal

Mesleğim tebdil için görmem mahall-i ibrama ben
Ger bana uymazsa eyyam uyarım eyyama ben

Refik Halit

Meyhane bir zaman bana darü'l-aman idi
Şimdi değil efendi o da bir zaman idi

Ahmet Rasim

Ey misafir kıl namazın kible bu caniptedir
İşte ibrik hazırdır işte havlu iptedir.

Mehmet Akif⁶⁵

⁶⁰ Gavvas; dalgıç.

⁶¹ Mustafa Sabri Efendi(Hoca Sabri) (1869-1954)

⁶² Hüseyin Rahmi Gürpınar (1864-1944)

⁶³ Mustafa Sabri Efendi(Hoca Sabri) (1869-1954)

⁶⁴ Yaşar Şadi (1888-1923)

⁶⁵ Mehmet Akif Ersoy (1883-1936)

Hey Rıza, şairlik sazından taşar
 Ne nazır olursun ne de müsteşar
 Nam ü şanın ama her zaman yaşar
 Dillerde dolaşan efsanelerde!

Rıza Tevfik

Sen ne zannettin a zurnam hamsi-yi canperveri
 Kanı var, hem canı var, mercan gibi çeşmânı var!

Halil Nihat

Son ümidim meclis-i ayana azalıktır

Şeyh'ül- Muharririn

Mahmut Sadık

Olmam üç bin, beş bin altın talibi
 Çünkü yoktur böyle ümidin dibi.
 Şimdilik olsa bana kâfi gibi
 Bir beşi bir yerde gözler gözlerim!

Abd-i Efkâr

-Fazıl Ahmet-

Edebiyat-ı Osmaniye'nin en beliğ ve en hakîmane mazmununun atideki beyitte
 münderiç olduğuna nefsimde ettiğim tecrübeyle kani oldum:

Nush ile yola gelmeyi etmeli tekdir
 Tekdir ile uslanmayanın hakkı kötektir

Said Monla⁶⁶

Şairiz şeyn verir şanımıza
 Giremez fahişe divanımıza

Hamamizade İhsan⁶⁷

Elfazına baksam sözümün kaidesizdir
 Manasına baksam o dahi faydasızdır

Ahmet Haşim

Koşar, sıçrar, gezersin karda, kışta da neşen eksilmez
 Köpeksen benden alâsın ki görünen eskimek bilmez

Faruk Nafiz

⁶⁶ Sait Molla (1880-1930)

⁶⁷ Hamamizade İhsan (1885-1945)

Para bahsinde zayıfım ne olursa yaparım
 Hazır bulsam reh-i zulmette külhan kaparım!
 Yusuf Ziya

Havadis-i İhtikârî

-8 Eylül 337-

Harb-i Umumi'de İstanbul'da erzak ve eşya üzerinde yapılan ihtikâr beş on açığı gözü milyonlara gark etmişti. Bir ay evvel sokakta işsiz, güçsüz, yarım pabuçla sürtenleri bir ay sonra otomobillerine kurulmuş kuş gibi uçuyor gördüğümüz zaman parmaklarımız ağzımızda kalmıştı. Harbin devamına en çok taraftar olanlar kendileri oldukları için "en hamiyetli"ler sırasına geçmişlerdi. Bu suretle Mütareke'ye kadar bir taraftan servetlerini, diğer taraftan hamiyetlerini artırarak zevk ve sefa içinde yaşamışlardı.

Bu seferki Anadolu harbinde ikballeri zevale erdi. Anadolu'ya geçip ihtikâra başlamak mümkün değil. Ankara'nın bir seciye imtihanı var ki maazallah... Bundan başka asker olup cepheye sevk edilmek tehlikesi de yüzde yüz... Yavaş yavaş otomobillerini satıyorlar, yürümeye tenezzül ediyorlar, aramıza gelerek bizimle dertleşiyorlar. Bu hayatta hiç yabancı olmadıkları için fazla müteessir olmasalar gerekir.

Fakat harp ihtikârî bu suretle bitmiş olmuyor. Bilakis bu muharebede daha ince bir şekilde devam ediyor. Artık erzak, eşya üzerinde değil, heyecanla, sabırsızlıkla beklediğimiz cephe havadisleri üzerinde ihtikâr yapılıyor. Sıra gazetelere geldi. İtiraf etmeli ki bunların en maharetlileri "Akşamcılar"dır.

Gazetelerini her gün beş sütun ayrı hurufatla ilan edilen mühim bir cephe haberiyle neşretmek imkânını buluyorlar. Hepimizin yüreğini bir iki gün için helecana düşürmek çaresini keşfediyorlar ne resmi tebliğin ne Anadolu Ajansı'nın teyit etmediği bu haberleri nereden alıyorlar, dersiniz? Acaba yazı masalarında cephe-i harbe merbut telefonları mı var? Hayır! Matbaalarında Anadolu'yla muhabere eden gizli telsiz, telgraf mı var? Hayır! Ankara'da muhabirleri mi var? Hayır! Bunların hiçbirisi değil.

Akşamcılar, sadece bugünün haletiruhiyesini tetkik ederek halkın beklediği haberin ne olduğunu kurnazca tahmin ediyorlar. İşte o kadar. Bundan ötesi kolay. Yapılacak iş bu haberi sanki doğruymuş gibi gazetenin göze çarpacak tarafına iri hurufatla yazmaktan ibaret. İzmit'ten gelen bir motor, Zonguldak'tan avdet eden bir gemi yahut Anadolu'dan henüz şehrimize muvasalat eden mevsuku'l-kelim bir zat bulup bu haberleri onlara isnat etmekten kolay ne var? Bu suretle gazetelerinin satışlarını iki

binden elli bine çıkarıyorlar. Bu hâle karşı sesinizi çıkaramaz, itiraz edemezsiniz. Hele bir “yalan” deyiniz! Hamiyetsiz, bedhah, hain-i vatan olduğunuz dakikadır.

Birkaç gün evvel İstanbul böyle bir haberle şereflerine iki gün donandı. O gün mağrur ve mütebessim, asılan bayrakları selamlayarak Babıali’den selamlayarak kol kola inerlerken Akşamcılara rast geldim. Yanlarına sokulup:

“Bu donanma sizin şerefimize beyler!” diyecek oldum. Sonra düşünerek vazgeçtim. Neme lazım. Bu züğürtlük içinde bir de bedhah, hain-i vatan, diye teşhir mi edileyim? Aklım olsaydı ben de bir çaresini bulur, onlar gibi hem para hem de hamiyet kazanır, meşhur ve mesut olurum!

Ali Kemal Bey Bayramda Ne Yapmış?

Peyam-ı Eyyam’dan

“Bu mübarek iyd-ı idbahanın bu sene bana bahşettiği yegâne atıfet bir iki gün Büyükkada’da gâh rakit bir deniz içinde melül melül yüzerek, bazen çamların altında sakit, münzevi gezinerek kafamı dinlemek oldu.”

Görüyor musunuz zavallı Ali Kemal Bey, bayramını ne hazin bir masumiyetle geçirmiş? Melül melül yüzmüş, kalb-i pakinin vatan derdiyle nalan olduğu nasıl belli? Biz olsak çabalar, gürültü eder, suları karıştırırdık. Ali Kemal Bey’se melül melül, denizin ruh-ı rakidini rencide etmeden, vatani düşüne düşüne adeta melekler gibi yüzmüş. Sonra çamların altında sakit, münzevi gezinmiş. Eminim ki bu safiyane gezintiden bir karıncanın vücudu bile incinmemiştir. Biz olsak koşar, bağırır, tozu dumana katardık. Bu mübarek zat ile aramızda ne büyük fark var. Hele bayramda Büyükkada’yı intihap edişi tevazuun, uzletperverliğin, merdümگیرizliğin hadd-i gayesi! Dünyanın ziynet ve alayışından müçtenip olduğu meydanda. Biz olsak Büyükkada’ya gidip uzlet-güzin olacağımız yerde; bayramdır, diye İstanbul’da, mesirelerde gezerdik. Daha başka ne mi yapmış diyeceksiniz? Ne yapacak zavallı!

Yorgun yorgun uyuduktan sonra yavaş yavaş gözlerini açıp uyanmış, giyinmiş, gurbettede bir Rus madamın teskin-i alamına yardım etmek hatırına geldiği için gidip onunla dalgın dalgın konuşmuş, def-i gam maksadıyla bir iki saat mahzun mahzun poker oynamış ve yudum yudum bir iki kadeh şampanya içerek teskin-i hararet etmeye çalışmıştır. Değil böyle masumane bir hayat geçirmek, o esnada kazara bir günah işlemiş bile olsa mazur görülürdü. Meşhur hikâyesidir:

Baldızına göz koyup da karısından bir türlü vakit bulamayan biri, zevcesinin vefatı akabinde baldızının odasına koşar. Cürmümeşhut halinde yakalanır. Hane halkının

hep bir ağızdan:

“Nedir bu yaptığın rezalet, karın henüz öldü, utanmıyor musun?” diye tarizlerine mukabil:

“Ben merhumenin derdiyle ne halt ettiğimi biliyor muyum?” der... (Orhon, 1922).

Lodos Fırtınası

-16 Kanun-ı Sani 337-

Birkaç geceden beri lodos fırtınası İstanbul ufuklarında misli görülmemiş bir dehşetle ferman-ferma yıkıyor, söküyor, batırıyor, hâsılı aman vermiyor. Şimdiye kadar fırtınanın bu türlüüne çatmamıştık. Kalırsa dünyada her şeyin gizli bir hikmeti olduğu gibi bu karayelin de tehevürü sebepsiz olmasa gerek. Bir sebebi ve hikmeti olmalı. Hatta benim kanaatime göre fırtınaya bu şiddet ve tehevürünün esbabı sorulsa şöyle cevap vereceğine eminim.

- Siz bana haksızlık, zulüm isnat ediyorsunuz. Hâlbuki ben şehrinizde icra-yı adaletten başka bir şey yapmadım. Sizi irşat, şehremanetini ikaz etmek istedim.

Tahta havalelerinizi söküp attım. Düşününüz hangi asırda yaşıyorsunuz? Bu zamanda sizin gibi büyük bir payitaht ahalsinin duvarlar, demir parmaklıklarına tahta havale kullanması ayıp değil mi?

Köhne kulübelerinizi yıktım. Hala siz bu şehirde bir göçebe hali gösteriyorsunuz. Sağlam, asırlarca devam edecek taştan binalar kuracağınız yerde tahtadan çürük kulübeler yapıyorsunuz. Sizi gören zanneder ki birkaç sene sonra kalkıp başka bir tarafa göçeceksiniz. Burada muvakkaten oturuyorsunuz.

Kayıklarınızı batırdım; hurda vapurlarınızı sahile attım. Hala şu yirminci asırda limanınızda vesait-i nakliyenin kayıktan ibaret olması bana gülünç geliyor; kazanı delinmiş, gövdesi çürümüş vapurları acemi ellerle tamire özenerek istimale kalkmanız hiddetime mucip oluyordu.

Bu hale nihayet vermeli değil miydi?

Son yaptığım şey “Unkapanı” köprüsünü ikiye bölmek oldu. Bunu bilhassa şehremanetine karşı yaptım. Bu derece harap olmuş bir köprüyü kullanmakta ısrar etmek, onu şehir ortasında yârüağyara karşı teşhir etmek, ne derece münasıpti, siz düşününüz?

Mamafih bu son icraatım değildir. Tekrar geleceğim eğer o zaman da sizi aynı halde bulursam tam manasıyla cezrî ıslahat yapacağım. Bir sabah kalktığınız zaman, şehremaneti de dâhil olduğu halde şehrinizin yerinde yeller estiğini göreceksiniz! (Orhon, 1922, s. 83).

Kıyamet Alameti

-10 Şubat –

“Olmaz, olmaz deme, olmaz olmaz!” derlerdi, horoz da yumurtladıktan sonra... artık olmayacak ne kaldı? Bundan böyle kimse benden itiraz beklemesin. Her şeye, her söze ihtimal vereceğim;

“Olur ya, olmaz mı?” diyeceğim. “Mümkün değil. Yalandır. İnanmam.” sözlerini lisanımdan çıkardım. Şimdi biri bana gelip de:

“Yahya Kemal Bey uzun bir manzume yazmış. Hem de hece vezniyle!” dese “Mümkün değil.” diye itiraz etmem. Verilecek cevabım hazır. “Olur ya, olmaz mı?” der geçerim.

Keza bir başkası:

- Şehremaneti Unkaparı Köprüsü'nü tamir ettirmiş. Üstünden vızır vızır insanlar, arabalar, otomobiller geçiyor. Sokakları temizletmiş. Ahali tertemiz yollarda tıkr tıkr yürüyor, dese “Yalandır!” demem.

Verilecek cevabım hazır!

Olur ya, olmaz mı? der, gülerim.

Keza bir diğeri:

“Hükümet badema muntazaman tam maaş verecekmiş!” dese “İnanmam!” demem. Verilecek cevabım malum:

“Olur ya, olmaz mı?” der, susarım.

Rıza Tevfik Bey'in büyük bir feylesof olacağına, Ali Kemal Bey'in fakr u sefaletten dolayı kitaplarını sattığına bile inandım.

Horozun yumurtladığını elan ninem dün gece telaşla bana geldi:

- Aman oğlum, horoz yumurtlamış, diyorlar; doğru mu?

- Doğru ya!

- Eyvah, öyleyse; çok geçmez kıyamet kopar.

- Nineciğim telaş etme. Şimdi Buhara'da öten mahmuzlu horozumuz seferberliği yumurtladığı günden beri bizim kıyametimiz koptu. Topuyla, tüfeğiyle, tayyaresiyle, bombasıyla beş sene devam etti. Bugün Anadolu'da günahımız mizan ediliyor. Ya cennet ya cehenneme gideceğiz. Sen dua et de Allah taksiratımızı affetsin! (Orhon, 1922, s. 85).

3.2. Metin İncelemesi

Fiskeler kitabı incelendiğinde kitaptaki yazıların; beş başlık altında değerlendirilmesi yapılabilir:

1. *Fiskeler*'de İşlenen Ekonomik Sıkıntılar
2. *Fiskeler*'de Siyasi Nedenlerin Doğurduğu Anlaşmazlıkları Konu Edinen Metinler
3. *Fiskeler*'de İşlenen Edebi Zevk ve Anlayışın Yarattığı Tartışmalar
4. *Fiskeler*'de Aşk, Kadın ve Evlilik Konusunu İşleyen Metinler
5. *Fiskeler*'de Sosyal Temalı Metinler

3.2.1. *Fiskeler*'de İşlenen Ekonomik Sıkıntılar

Fiskeler kitabında 8 nazım ve 22 nesir olmak üzere toplamda 30 metin bulunmaktadır. Üç metin farklı sanatçıların eseridir. Bunlardan ikisi Ahmet Haşim'e, diğeri Yakup Kadri'ye aittir.

Fiskeler'deki metinlerin genelinde fakirlikten, züğürtlükten yakınan veya aldığı az maaşla geçinemeyen insan tipleri zikredilmiştir: Şiirlerde Orhan Seyfi, Fazıl Ahmet (Aykaç) gibi şairler; 1 Mayıs İzdivaç Bayramı ve Horlama adlı metinlerde karakterler parasızlıktan yakınmış ve bu durumdan kurtulmanın yollarını aramıştır; Rıza Tevfik, Ali Kemal ve İzzet Melih gibi bazı yazarların ise varlıklı oldukları anlatılmış, Yakup Kadri gibi sanatçıların ise para kazanma derdinde oldukları iddia edilmiştir.

Fiskeler'de yoksulluğun işlenmesi devrin gerçekliğini işleme bakımından önemli olmuştur. Dönemin savaşları, enflasyon ve üretimsizlik gibi sorunlar ekonomik çöküntüye neden olmuştur. Trablusgarp Savaşı (1911-1912), Balkan Savaşları (1912-1913), Birinci Dünya Savaşı (1914-1918) gibi savaşlar Osmanlı Devleti'ni ekonomik yönden zayıflatmıştır. Osmanlı Devleti, savaşların getirdiği yük nedeniyle büyük bir ekonomik kriz yaşamıştır. Uzun süren savaşlar, halkın fakir düşmesine ve enflasyonun hayatı yaşanmaz hale getirmesine sebep olmuştur. Birinci Dünya Savaşı'nda Babiâli; enflasyonist bir politika izlemiş, Tecil-i Düyun Kanun-u Muvakkati'yla bankalardaki tüm mevduatların, tüm borç ve taahhüt vadeleri bir ay süreyle geri bırakmış, Düyun-ı Umumiye kapsamına giren dış borçları ertelemiş, ayrıca memurların aylıklarının yarısını nakit ödemiş, diğer yarısı için memurları alacaklı kılmıştır (Toprak, 1980, s. 1,3).

Birinci Dünya Savaşı'nın yarattığı ekonomik buhran Orhan Seyfi'yi de etkilemiştir. "Zamane Hali" başlıklı manzumesinde "İzzet Melih'in karnı tok / Fazıl züğürt, parası yok." dizeleriyle İzzet Melih Devrim'in varlıklı olduğu; Fazıl Ahmet Aykaç'ın ise parasız olduğu belirtilmektedir. O dönemde yükseköğrenim görmüş bazı aydınların dahi zorluk çektiği, maddi sıkıntılar yaşadığı bu dizelerden anlaşılmaktadır. Aydınların çalışma alanları daha çok devlet sektörüdür. Savaşlardan ve borçlardan bütçesi oldukça

bozulmuş olan devletin aydınına geçimini sağlayabilecek ücreti ödeyememesi, devletin içinde bulunduğu iktisadi krizin göstergesi durumundadır. Ekonomik darlık ve işsizlik dönemin sanatçısına öylesine etki etmiş ki bunu şiirde zikretmekten kendini alıkoyamamaktadır. Sanatçının bunu söylemesi bir bakıma yöneticilere bir mesaj olmakla birlikte, sanatçıda da psikolojik bir rahatlama sağlamaktadır.

Orhon'un, Rıza Tevfik'in Londra'ya yaptığı geziden rahatsız olduğunu "Feylesof'un Destanı"nda adlı metinden anlıyoruz; "Kim sevmez beleş parayı / Aldım on beş bin lirayı / Gezdim biraz Londra'yı / Dertli gönlümü şad ettim!" dizeleriyle Feylesof lakabıyla tanınan Rıza Tevfik Bölükbaşı hicvedilmektedir. Yazıların 1918-1922 yılları arasında farklı gazetelerde yayımlandığı düşünülürse, o devrin savaş devri olduğu bilinmektedir. Böylesine bir dönemde Rıza Tevfik'in Londra'ya gezi düzenlemesi; o dönemin sanatçısı olan Orhan Seyfi tarafından eleştirilmektedir. Orhan Seyfi, 15 bin liralık harcamanın olduğunu iddia etmektedir. Aynı şiirde Osmanlı Mebusan Meclisi'ne mebus seçildiğini "Mebus oldum ilk meclise," dizesinden anlıyoruz. Daha sonra nazırlık görevini de üstlenen Rıza Tevfik'in varlıklı olması gayet doğaldır. "Geldi mütareke demi / Gördüm gözümle gayemi / Hocalıktaki payemi / Nazırlığa isa'd ettim!" dizeleriyle nazırlık görevini ifa ettiği görülmektedir. Başında olduğu nazırlığın bütçesini kullanarak renkli bir hayat sürdüğü şiirdeki iddiadan anlaşılmaktadır.

Orhan Seyfi'nin "Fiske'den Çimdik"e adlı birinci mektubunda "'Güleryüz"ü neşreden / Cebi bizden fazla delik / Yok kesesinde metelik!" dizeleriyle parasızlık dillendirilmiştir. Dönemin iktisadi bunalımı içinde yayın hayatını sürdürmeye çalışan gazete veya dergilerin varlığı bilinen bir gerçektir. Okuma ve yazma oranının düşük olduğu, yoksulluğun had safhaya ulaştığı bir dönemde, cebin delik olması ve kesede meteliğin bulunmaması alışlagelen bir konu olmaktadır. Ekonomik buhranların olduğu dönemlerde tüm sektörler gibi basın-yayın işiyle uğraşanlar da problem yaşamaktadır. Yayıncılar bu sorunu dillendirerek dertlerine çare bulunmasını arzulamaktadır. Fiske, yaşadığı maddî sıkıntıyı bilmekle birlikte, *Güleryüz*'ü neşreden "cebi bizden delik" ifadesiyle; o dönem yazın hayatındaki şahsiyetlerin bu işi zar zor yürüttüğünü ifade etmek istemektedir.

Orhan Seyfi'nin "Fiske'den Çimdik"e adlı ikinci mektubunda: "Diyorlar: varmış paran / Kurulup gelmişsin yan." ifadeleriyle "Çimdik" imzasıyla yazı yazan Yusuf Ziya Ortaç'a gönderme yapmaktadır: "Kuzum, bana da öğret / Nerden buldun papeli?" Yakın arkadaşı olduğu bilinen Ortaç'tan parayı nasıl bulduğunu sorarak, kendisine yol göstermesini istemektedir. Zira Orhan Seyfi zor durumdadır: "Başımdaki felaket."

dizesiyle şair, bir felaket içinde olduğunu söylemektedir. “Pek züğürdüm bu sefer / Ödünç vermezsen eğer,” dizelerinden ödünç para istediği anlaşılmaktadır. Şair, içinde bulunduğu bu durumdan kurtuluş aramakta, bu kurtuluş da arkadaştan, eş dost veya akrabadan elde edilecek borç olarak görmektedir. Bankacılığın henüz gelişmekte olduğu dönemde parasal ihtiyaçlar; ancak yakın çevreden temin edilebilmektedir. Bu bakımdan varlıklı bir çevrede doğmak ve yaşamak bir bakıma şans sayılabilmektedir. Orhan Seyfi bu şanstı mahrum ki metinlerde parasızlıktan şikâyet etmektedir.

Orhon’un “Okun Ucundan” başlıklı metnin naziresinde Yakup Kadri Karaosmanoğlu tenkit edilmiştir. Yakup Kadri’nin parasızlıktan tiksindiği, onu düşman gördüğü, para yüzünden yüreğinin kanadığı, gözünden yaşlar aktığı ifade edilmektedir. İsviçre’ye gittiğinde parasız olduğu; ama bir hastalık yüzünden züğürtlükten kurtulduğu açıklanmaktadır. Metinde para hırsıyla yanıp tutuştuğu zikredilmektedir. Yakup Kadri ise Abdullah Cevdet’le *İkdam*’dan parayı kazandığını belirtmektedir.

Orhan Seyfi’nin “Horlama” başlıklı hikâyesinde “Belki sen de bilirsin ya... -diye başladı- mektepten çıktıktan sonra bir iki ufak memuriyet buldum. Fakat bunların hem maaşı az hem de pek rahat değildi.” ifadeleriyle memurların kıt kanaat geçindiği anlaşılabilmektedir. Aynı hikâyede “İşsiz parasız kaldım.” açıklamasıyla memurların garantili bir iş bulamadığı söylenebilmektedir. İşsiz kalma kaygısı hayatı olumsuz etkilemekte, bazı adımların atılmasına ve hayatın düzenlenmesine engel görülmektedir. Öykünün devamında; “Ayda bin sekiz yüz kuruş alıyordum. Çok değilse de o zaman için ala idi.” cümlelerinden anlaşıldığı kadarıyla geçim için ortalama ücretin üstünde bir rakam bile hayatı idame etmek için yetersiz kalmaktadır. Karakterin bütün bu düzensizlik ve belirsizlik içinde I. Dünya Savaşı’nın başlaması ve işten ayrılması onun daha da zor duruma girmesine neden olmaktadır: “Evet halim berbattı. Parasız, ümitsiz kalmıştım. (...) Harb-ı Umumi başlamıştı. Hükümeti idare edenler sanki benim menfaatimi düşünerek harbe girdiler. Benim halim, onların mazesine çok benziyordu.” beyanatlarıyla; karakter, içinde bulunduğu durumla hükümetin halini bağdaştırarak vaziyeti olumsuz bir sonuca bağlamaktadır. Olay örgüsünün devamında yeterince para kazandığını söylese de yaşadığı yasak aşk tecrübesinden sonra orta halli bir vatandaş profili çizmektedir: “Daha garibi şu ki: bu seyahati bütün servetimi sarf ederek yapıyorum. Çünkü hakikaten zengin değilim. Görüyorum ki sözlerimden bir şey anlamıyorsun.” diyerek vaziyetin hiç de iç açıcı olmadığını belirtmektedir.

Orhon’un “Bir İzdivaç Ruznamesi” metninde karakter “Nafile birçok zaman hayat pahalılığını, maaşımın azlığını düşünerek evlenmeye cesaret edemedim.” diyerek

ekonomik sıkıntıları hayatın düzenlenmesinde etkili bir sorun olarak gördüğünü söylemektedir. Evlendikten sonra eşinin sinemaya gitmesinden yakılarak “Hem az masraf mı?” diye sinemaya gitmenin ekonomik boyutunu dile getirmektedir. Karakter “Hâlbuki kış geldi. Benim arkamda fanila, ayağымda lastik yok. Şöyle böyle üç yüz liradan fazla borcum var. Aldığım parayı bütün yaz onun İclal’le gezmesi uğrunda sarf ettim.” sözleriyle içine düştüğü ekonomik çıkmazı gözler önüne sermektedir. Karısının istediği giysi için borç üstüne borç yapmaktan da kendini alamamaktadır: “Düşündüm, danıştım, bu hale nihayet vermek için kırk lira daha borç edip istediğini almaya karar verdim.” Borç içinde kalan karakterin bir çocuğu dünyaya gelince masrafı artmaktadır. Durum düzeltilmeyecek bir hale girmektedir: “Bir erkek oğlum dünyaya geldi. Ama ne müşkülât ile!.. Ebe, doktor, ilaç parası elli lirayı geçti. Bundan sonrasını düşündükçe aklıma fenalıklar geliyor. Ne ayağымda lastik ne arkamda fanila var.” Gelirinin az oluşundan dolayı karakter yaptığı her harcamayı belirterek hayat pahalılığını açıkça gösterebilmektedir.

Orhon’un “1 Mayıs, İzdivaç Bayramı” adlı metninde karakter kimseye muhtaç olmayacak kadar bir geliri olduğunu şu sözlerle belirtmiştir: “Zengin değildik; ama kimseye de muhtaç olmuyorduk. Şehremaneti İstatistik Kalemı’ndeki memuriyetimden aldığım bin iki yüz elli kuruş maaşım -Allah’a şükür- geçinip gidiyorduk.” İki kişilik ve standart yaşayan bir ev için bu meblağ normal görülmektedir. Her ne kadar geçinip gidiyorduk, dense de “Evlenmek nadiren hatırımdan geçiyordu. İlerde dünya düzelir, eski ucuzluk avdet ederse annem de çarşafı başına takıp benim için görücüye çıkmak niyetindeydi.” cümleleri hayat pahalılığının olumsuz tesir ettiğini göstermektedir. Olayın devamında evlenmek isteyen; ama parasız olanlar için gazetelerde evlenme bayramı ilanları yapıldığı belirtilmektedir “Benim gibi parasız olanları evlendirmek için de şu çareyi bulmuşlardı: 1 Mayıs günü izdivaç bayramı olacaktı.” Bu ifadeler, maddi zorluklar yüzünden evlenememenin önemli bir problem olduğunu ortaya koymaktadır. Buna rağmen karakter, usule pek uygun olmayan bir evlilik yaparak masrafları da davetlilere bırakarak dünya evine girmeyi başarmaktadır: “Vakıa düğün yapmayacaktık, fakat misafirlerimiz kendi aralarında kendi masraflarıyla eğlenmek istediler.”

Orhan Seyfi’nin “Yeni Sene” adlı metninde memurların yirmi günde yarım maaş aldıkları belirtilmektedir: “Yirmi günde yarım maaş aldıktan sonra yenisi de bir eskisi de!” ifadesiyle memurların yirmi günde yarım maaş aldıkları açıklanmaktadır. Uzun süren savaşlardan sonra, devletin bütçesi açık vermektedir. Düyun-ı Umumiye İdaresi gelir kaynaklarına el koymakta, enflasyonun yüksek olması vaziyeti çekilmez hale

sokmaktadır. Bütün bu olumsuz koşullar memurların maaşlarının ödenmesine tam olarak imkân vermemektedir. Bu da *Fiskeler*'de ortaya konan bir husus olmaktadır.

Orhon'un "Anket" adlı metninde "Para bahsinde zayıfım ne olursa yaparım / Hazırı bulsam reh-i zulmette külhan kaparım!" dizeleriyle Yusuf Ziya Ortaç'ın para söz konusu olduğunda karanlıklar içinde dahi olsa parayı kazanabilecek maharete sahip olduğu anlatılmıştır.

Orhan Seyfi, "Havadis-i İhtikârî" adlı metninde, Anadolu'da süren savaş hakkında yalan haberler verildiği, bu haberlerin haksız kazanca neden olduğu anlatılmaktadır. İşsiz güçsüz insanların, bu gibi ihtikârlar nedeniyle zenginleştiği de belirtilmektedir. Bu da gösteriyor ki işsizlik ve fakirlik insanları kötü yollara ve suça yöneltmektedir "Bir ay evvel sokakta işsiz, geçimsiz, yarım pabuçla sürtenleri bir ay sonra otomobillerine kurulmuş kuş gibi uçuyor gördüğümüz zaman parmaklarımız ağzımızda kalmıştı." sözleriyle halkın dolandırıldığı anlatılmaktadır. Enflasyon, yokluk ve yoksulluk toplum için en büyük tehdittir. Bu tehdit, kaosa neden olmakta ve suç örgütlerinin türemesine neden olmaktadır. Bu durumu tespit eden yazar, yetkililere bunu anlatarak çözüm bulmalarını istemektedir. O dönemde bu haberleri yayın organlarında denetleyen veya haberin doğruluğunu araştıran bir mekanizma olmaması ihtikârın yapılmasına elverişli ortam hazırlamaktadır.

Orhon'un yazdığı ve "Kıyamet Alameti" adıyla *Fiskeler*'de yer alan metinde yazar, söylenen hiçbir söze şaşırmayacağını belirttiği yazısında ekonomik durumla da ilgili bir söz söylemektedir: Bu söz daha önce tespit edilen durumla aynıdır. Devletin memur maaşlarını ödeme şekliyle ilgili olmaktadır: "Hükümet badema muntazaman tam maaş verecekmiş!" dese 'İnanmam!' demem." ifadeleriyle hükumete gönderme yapan yazar bir bakıma iktisadi çöküntüyü gözler önüne sermektedir. Memur maaşlarının devletin bütçesinin küçük bir kısmını oluşturması gerekirken; bunu dahi ödeyemeyecek durumda olan hükümetin çaresizliğini ve bitkinliğini vahim tablo şeklinde okura yansıtmaktadır.

Fiskeler'de yer alan metinlerden ekonomik yapının çöktüğü, devletin makamlarını temsil edenlerin o makamların kaynaklarını kullanarak daha rahat yaşam sürdüğü, varlıklı ailelerin bulunduğu; ama halkın büyük çoğunluğunun iktisadi tazyik altında olduğu anlaşılmaktadır. Devlet memurlarının maaşlarının tam olarak ödenmemesi, yayıncıların yaşadığı ekonomik dar boğaz ve milletin topyekûn maruz kaldığı pahalılık hayata olumsuz tesir etmektedir. Gençlerin evlenmekten çekindiği, aile hayatı kurmak istemediği, kıt kanaat geçim şeklinde yaşanacak hayatta, başka sorumluluk almak istemediği anlaşılmaktadır.

Bütün bu olumsuz koşullarda hayat mücadelesinin sürdüğü, borçlarla veya ihtiyaçların ötelenmesi şeklinde hayata tutunulmaya çalışıldığı ifade edilmektedir. Bir taraftan süren savaş, bir taraftan pahalılık, öbür taraftan siyasi ve sosyal tartışmalar ve adaletsizlik dönemin insanlarını üstün bir gayrete ve hayat mücadelesi vermeye sevk edecektir.

3.2.2. Fiskeler’de Siyasi Nedenlerin Doğurduğu Anlaşmazlıkları Konu Edinen Metinler

Osmanlı Devleti’nin en çalkantılı dönemi 19. yüzyılın sonu ile 20. yüzyılın başı kabul edilebilir. Çünkü bu dönemde yapılan savaşlar devletin ekonomisini bozmuş, halkın huzurunu kaçırmış, devletin teşkilat yapısının liyakatsiz kişilerce doldurulmasına neden olmuştur. Bu dönem devletin çözülme sürecine girdiği bir dönemdir. II. Abdülhamit’in siyasi anlayışı eleştiri konusu olmuş, bu yönetimden kurtulmanın yollarını bulmak için aydınlar İttihat ve Terakki Cemiyeti gibi cemiyetler etrafında toplanmış, devletin ve milletin bekasını sağlamanın yollarını aramışlardır. Devletin kurtuluşu için ortaya konan fikrî cereyanlar olmakla birlikte; meşruti yönetim şeklinin bu kurtuluşa reçete olarak sunulması, Jön Türklerin İttihat ve Terakki etrafında toplanmasını ve bu amaca uygun olarak faaliyet yapmasını sağlamıştır. Nihayet 1908’da Meşrutiyet’in ilanı ve daha sonra İttihat ve Terakki’nin iktidarı ele geçirmesi çöküşün önünü alamamıştır. Trablusgarp Savaşı, Balkan Savaşları ve Birinci Dünya Savaşı toplumun yaşadığı ağır koşulların çekilmez hale gelmesine neden olmuştur. Bütün bu olumsuzluklar içinde çıkış yolu bulmaya çalışan fikir insanları ve yöneticiler; yapılan hataları eleştirmiştir. *Fiskeler* kitabında Orhan Seyfi, başta Rıza Tevfik Bölükbaşı olmak üzere, Ali Kemal’i ve siyasi çizgisini değiştiren devrin sanatçıları tenkit etmiştir.

Orhan Seyfi’nin “Feylesof’un Destanı” adlı şiirinde “Hürriyetin ilanında / Durdum Talat’ın yanında / 31 Mart zamanında / Cemiyete imdat ettim!” dizeleriyle Rıza Tevfik, Orhan Seyfi’nin eleştiri oklarına maruz kalmıştır. Devrin en önemli olaylarından biri olan Meşrutiyet’in ilanında, Talat Paşa’nın yanında durarak ona taraftar olan Rıza Tevfik’in 31 Mart olayında İttihat ve Terakki’ye karşı durduğu gözlemine yer verilmiştir. Bu çelişkili tutumları nedeniyle Rıza Tevfik tenkit edilmiştir. “Dostum değil bugün -haşa- / Düşmandır Enver Paşa / Bir zaman da ona “Yaşa!” / Nağmesiyle feryat ettim!” dörtlüğünde bir zamanlar Enver Paşa’ya övgüler düzen Rıza Tevfik’in bugün onun karşısında olduğunu ve düşman bellediğini söylemektedir. İttihat ve Terakki’nin önemli liderlerinden Erkânıharp Nazırı Enver Paşa’nın görevden azlinden sonra Rıza Tevfik’in

taraf değiştirmesi Orhan Seyfi'nin olumsuz değerlendirmelerine neden olmuştur. “Bahsetmiyor bundan kimse / Unutuldu her neyse / Mebus oldum ilk meclise / Ne nutuklar irat ettim!” dizelerinde Rıza Tevfik'in mebus olduktan sonra nutuklar attığı ve geçmişini unuttuğu söylenerek çelişkili davranışları nedeniyle hicvedilmiştir.

Birinci Dünya Savaşı'nın sürdüğü dönemde Darlfnn'da hocalık yapan Rıza Tevfik'e gönderme yapılarak, onun birçok ğrenci yetiştirdiği belirtilmiştir. şair “Gidiyorum her gün koca / Bir gaf yapıp vursa boca / Harp içinde oldum hoca / Nice gençler irşat ettim” dörtlüğüyle bu durumu gözler önüne sermiştir.

Sevr Barış Antlaşması'nı imzalayan heyetin içinde yer alması nedeniyle tepki çeken Rıza Tevfik'e bakanlık yolu açılarak yükselmesi, hayat hikyesini oluşturan bir merhale olarak Orhan Seyfi'nin şiirinde şu şekilde vücut bulmuştur: “Geldi mütareke demi / Gördüm gözümle gayemi / Hocalıktaki payemi / Nazırlığa isa'd ettim!”

Nazırlık görevinden sonra inzivaya çekilen, aynı zamanda Darlfnn'daki görevine son verilen Rıza Tevfik'in herkes gibi suskunluğu ve vurdumduymazlığı eleştirilmesine sebep olmuştur: “Geçer geçmez bunun ağı / Attım ayana kapağı / Ben de susup oturmayı / Herkes gibi mutat ettim!”

“Kim sevmez beleş parayı / Aldım on beş bin lirayı / Gezdim biraz Londra'yı / Dertli gönlümü şad ettim!” bu mısralarda dile getirilen ve tepkilere neden olan Londra gezisi, Orhan Seyfi için söylenmesi gereken bir mevzu olmuştur. Devletin imknlarıyla yapılan gezi hoş karşılanmamış, ekonomik yönden ken bir toplumun kaynaklarının bireysel bir heves için kullanılması Rıza Tevfik'in anlaşılmasını zorlaştırmıştır.

Siyasi atamaların bir kısmını yurt dışındaki tayinler oluşturmaktadır. Rıza Tevfik'in diplomaside de sözünün geçtiği ve dünyanın farklı yerlerinde evre edindiği atıfları yapılarak, bunu marifet saydığı şu dörtlükte dillendirilmiştir: “İsmim anılır in'de de / Dostum vardır Pekin'de de / Diplomatlık işinde de / Marifetler icat ettim.”

İttihat ve Terakki'ye karşı *Sabah* gazetesinde yazılanlar kastedilerek; şair Halil Nihat Boztepe gibi hicivleriyle tanınan şairleri berbat ettiği açıklanmıştır: “Baktım bunun da yok tadı / Açtım *Sabah*'ta cihadı / Tuttum kolundan Nihad'ı / Bir hamlede berbat ettim!”

“Hey Rıza, terk et öfkeyi / Gr uzaktan tehlikeyi / Sakın kızdırma “Fiske”yi / Onu ben öz evlat ettim!” sözüyle devlet görevinden ayrılan ve Darlfnn'dan azledilen Rıza Tevfik'in öfkeyle hareket etmesi eleştirilmiştir. Böyle devam etmesi halinde şairin kızmasına neden olacağı belirtilerek Fiske'nin öz evlat sayıldığı yazılmıştır.

Orhan Seyfi'nin “Fuzuli Konferansı Münasebetiyle” şiirinde “Kıyaktı, verdiğin konferans kıyak / Az kaldı yiyordun yine bir dayak” sözleriyle Rıza Tevfik eleştirilmiştir.

Rıza Tevfik, konferansta Fuzuli'nin Türk şair olmadığını iddia edince öğrencilerin tepkisini çekmiş, yapılan baskılardan sonra Darülfünun'dan ayrılmak zorunda kalmıştır. Dönemin yazarlarından olan Hüseyin Daniş, Darülfünun'da hocalık yapan bir müderristir. Daniş'in Türklerin barbar olduğunu söylemesi toplumun tepkisine neden olmuştur. Şair, bu iki olumsuz örnekle, iki Darülfünun hocasını eleştirmektedir: "Kadrini bilmeyen Türklere darıl / Hüseyin Daniş'in boynuna sarıl!"

Orhon'un "Fuzuli Konferansı Münasebetiyle" şiirinde Ali Naci Karacan da zikredilmiştir. Karacan'ın Valide Hanı'na gidip çay içmesi istenmiştir. Ali Naci, aydın bir kişiliğe sahiptir. Millî Mücadele'yi desteklemiş bir yazardır. Şair, Rıza Tevfik'e seslenerek git çay iç de gerçeği gör mü, demek istemiştir. Zira her iki şahsiyet birbirine muhalif siyasi taraflarda yer almıştır. Şiirin devamında "Senden de bahsedip 'Revue Du Monde' / Desin ki: Feylesof oldu bir 'ahond'" denerek Rıza Tevfik'in yerli olmayan bir dergide övüldüğü hatırlatılmaktadır. "Feylesof oldu bir ahond" ifadeleriyle Rıza Tevfik'in yabancı bir dergide övülmesi alaylı bir dille anlatılmıştır. *Revue De Monde* dergisi Fransızlar tarafından çıkarılan bir dergidir. Dergi, Müslüman coğrafyasından elde edilen bilgileri yayınlamış ve bu veriler çeşitli alanlarda kullanmıştır. Yerli olmayan bir dergiyle Rıza Tevfik'in zikredilmesi onun itibarını zedeleme gayesi taşımıştır. Bu alaylı anlatım son beyitte de devam etmiştir: "Şöhretin biraz da böyle tanınsın / Mirza denerek adın anılsın!" Dergide övüleceği ve Rıza Tevfik'in "mirza / emir" olarak anılacağı söylenerek tariz edilmiştir.

Orhan Seyfi'nin "Yeni Sene" metninde Refik Halit Karay siyasi açıdan eleştirilmiştir: "Refik Halit Bey (düşünerek): Bu sene yeniden İttihatçı olsam mı? Oradan Kuvayimilliyeciliğe geçmek kolay olur!" sözüyle siyasi tutarsızlığını ve sabit olmayan bir duruşu olduğunu belirtmiştir.

Orhan Seyfi'nin "Feylesof'la Mülakat" metninde: "Benimle alay ediyorsunuz ha? Sizi gidi fodullar sizi!.. İttihatçı yamakları, arsızlar sizi! Hepinizi kimin teşvik ettiğini biliyorum." cümleleri o dönemdeki çekişmeler hakkında okurlara fikir vermektedir. Zira çocuklara hitap eden Rıza Tevfik "İttihatçı yamakları" sözünü hakaret anlamında kullanmaktadır. Birbirine muhalif olan şahsiyetler, muhalif oldukları görüşlere ve cemiyetlere karşı olumsuz tutum sergilemişlerdir.

Orhon'un "Hürriyet ve İtilaf Kulübü'nde Bir İçtima" yazısı; kulüpte toplanan ve birer saat arayla bir araya gelen beş üyeden birinin aksırmasıyla uyanan reisin toplantıyı açmasıyla başlar. Uzun saçlı üye mühim bir şey söyleyeceğini belirtir. Yunan Anadolu'yu işgal etmiş olduğundan reis, bu konuyla ilgili söz alacağını düşünür, uzun

saçlı aza soğukkanlılıkla meselenin kulüpteki farelerden kaynaklandığını söyler. Sayısını ancak Allah'ın bilebileceği fareler her taraftadır. Merkezi basıp kendisini kaçırmalarından korkmaktadır: “Gerçi ben fareden korkmam. Korkmam; ama bunlar öyle bildiğiniz farelerden değil. Eminim ki bize karşı gizli bir husumetleri var. İttihatçı ruhu taşıyorlar...” sözleriyle farelerden korkmadığını söyleyen aza, İttihatçı ruhu taşıyorlar diyerek; İttihat ve Terakki'nin ne kadar azimli ve istediklerini almak için ne kadar iradeli olduklarını ifade etmektedir. Toplantının devamında farelerden kurtulmak için kedileri getirtmeyi ve onlara ciğer yedirerek “İttihatçı” ruhlu farelerden kurtulmayı planlamaktadırlar.

Orhan Seyfi, Hürriyet ve İtilaf Partisi'nin anlayışını, üyelerin ciddiyetsizliğini, ana meselenin uzağında kalan arayışını eleştirmektedir. Yapay sorunlara çare arayan, bu hayattan kopuk üyelerin memleket davasına katkı sunamayacaklarını bu metinle söylemiş olmaktadır. Yazının sonunda gazetede çıkan yazı, aslında kendilerinin önemli işler yaptıklarına inandıklarını göstererek bu üyelerin pek de sağlıklı olmayan bir ruh hali taşıdıklarını anlatmak istemektedir: “(Azalar İstanbul'un muhtelif semtlerine dağılır. Ertesi günkü gazetelerde şöyle bir fıkra neşri olunur:) ‘Hürriyet ve İtilaf aza-yı mühimmesi dün merkez-i umumide içtima ederek memleketin vaziyet-i siyasiyesine ve cemiyetin esasına müteallik pek mühim mukarrerat ittihaz etmiştir.’”

“Burun” başlıklı yazıda Orhan Seyfi; sakalıyla alay eden Refik Halit Karay'ın burnuyla dalga geçmiştir. Burunla ilgili deyimlerin yakışsız olduğunu, sakalla ilgili olanların olumlu çağrışımlara ve dostluğa işaret ettiğini söyleyerek sakalın mebus olmasına vesile olduğunu açıklamıştır: “İlk devre-i Mebusanda sakalım olmasaydı da Refik Halit Bey gibi bir şebb-i emred olsaydım ‘Dersim’den mebus intihap edilmeme imkân var mıydı?” diyerek sakalın kerametini anlatmaya çalışmıştır.

Siyasi başarısını sakalına dayandıran yazarın Refik Halit'le olan tartışmasının temelini siyasi görüşe dayandırmak mümkün. Farklı siyasi fikirlere sahip yazarlar, birbirine karşı tahammülsüzlüklerini fiziksel özellikler üzerinden yapmaya çalışmaktadırlar. Mücadele hırslarının yoğun olduğu bir dönemde yazarların bu şekilde birbirinin üstüne gitmeleri ruhlarında oluşan baskının bir tezahüründen başka bir şey değildir. Zira yazar; üstün olma, karşı tarafı zayıflatma ve kendi rüştünü kanıtlayarak ruhunu rahatlatma amacındadır. Kendi görüşünü destekleyen her sözle motivasyonunu artırmakta, taraftarlarını birleştirmekte ve aynı safta tutmaktadır. Bu yüzden bu gibi tartışmalar gazete ve dergilerde yer almalıdır. Bu ticari bir getiri de sağlayabilmektedir. Tartışmanın ne yöne evrileceğini merak eden okur, süreli yayını takibe alabilecek,

yayıncılar bundan ticari fayda sağlayabilecektir.

Yazının devamında Türkçeyi tasfiye etmek isteyenlerin “Aksakallılar” diye bir tabir kullandığını hatırlatarak, “büyük burunlular” diye adlandırılacak bir sınıfın olmayacağını söylemektedir. Olursa da Ferit Paşa gibi kendine has özellikleri olan insanların yapabileceğini ifade etmektedir: “Varsa hiç şüphe yok ki bunlar maddi veya manevi bazı hususi evsafı haiz bulunan zevattır. Refik Halit Beyle sadr-ı esbak Ferit Paşa gibi!”

Bu kitapta siyasi bir açıyla değerlendirilecek bir başka yazı da Orhon’un “İstanbul’un Mümtaz Fırkası” ismiyle yayınlanan yazıdır. Bu yazıda Ali Kemal, Refik Halit, Falih Rıfkı, Necmettin Sadık, Celal Sahir, Velid Ebuza, Yahya Kemal, Abidin Daver, Ahmet Rasim, Ahmet Haşim, Faruk Nafiz, Haşim Nahit ve Halil Nihat tiyatro tekniğine uygun bir şekilde konuşturulur, tüm şahsiyetler farklı bir bahane veya fikirle bu firkaya katılamayacaklarını ifade ederler. Sonunda yalnız kalan Halide Edip bu işe kalkışmaktan vazgeçer.

Orhon’un “Anket” başlıklı metinde Hürriyet ve İtilaf mensubu Ali Kemal “Felek mah istedi sattım / Güneş’ten top yapıp attım / Bütün dünyayı aldattım / Sakınsın benden insanlar” dörtlüğüyle eleştirilmiştir. İnsanları aldattığı iddia edilen Ali Kemal için bu dizeler, ağır ifadeler içermektedir.

3.2.3. *Fiskeler’de İşlenen Edebi Zevk ve Anlayışın Yarattığı Tartışmalar*

Edebî akımların oluşmasında siyasi ve sosyal değişimlerin etkisi büyük olmuştur. Fransız ihtilalinin yaydığı milliyetçilik düşüncesi imparatorlukların yıkılmasına neden olmuş, yıkılan imparatorluklar yerini ulus devletlere bırakmıştır. Fransız Devrimi’nin etkileri Osmanlı aydınları tarafından da hissedilmiş, Türkçülük düşüncesinin hâsıl olmasını sağlamıştır. Yusuf Akçura, Ziya Gökalp, Ömer Seyfettin, Ali Canip Yöntem gibi sanatçılar; bu fikir etrafında toplanmış, yeni bir edebiyatın oluşması için çaba sarf etmiş, yeni bir edebî zevk ve anlayışın doğmasında etkili olmuştur. Bu çabayı sarf edenlerden biri de Orhan Seyfi Orhon olmuştur.

Orhan Seyfi gibi Türkçülük düşüncesini benimseyen sanatçılar, ölçü olarak hece ölçüsünü benimsemişlerdir. Orhan Seyfi’nin ilk şiirlerini aruz vezniyle söylemiş, 1908-1912’den sonra gelişen Milli Edebiyat akımı etrafında mevki almış ve bu devirde belli başlı hece şairleri arasında yer almıştır (Banarlı, 1997, s. 1136,1138).

Donbay (2009, s. 1,10), Yeni Lisan hareketinin köklerinin XV. yüzyıla kadar götürülebileceğini, Mehmet Emin Yurdakul’un *Türkçe Şiirler*’le bu hareketi desteklediğini, sistematik olarak bu düşüncüyü işleyenlerden birinin Yusuf Akçura

olduğu sonucuna vararak, Akçura'nın devletin Türk milletine dayanması gerektiğini açıklamış ve Türkçülük düşüncesinin benimsenmesi için II. Meşrutiyet'in ilanının, sonra Yeni Lisan hareketinin başlamasının ve Milli Edebiyat akımının beklenmesi gerektiğini belirtmiştir.

19. yüzyılın başında yaşanan bütün siyasi ve sosyal gelişmeler, Orhan Seyfi Orhon'u milliyetçi bir çizgide tutmuş ve onu bu alanda çalışmayı bir bakıma mecbur bırakmıştır. Bir sanatçının inandığı ve kabul ettiği düşünceye hizmet etmesi için doğal bir gereklilik yaratmıştır. İşte bu mecburiyet doğrultusunda hareket eden Orhon'un karşısında duran sanatçılarla mücadele etmesi için uygun bir atmosfer oluşmuştur. Bu atmosferde aralarında Orhan Seyfi'nin de bulunduğu bir grup gencin 1917 yılında Şairler Derneği'ni kurduğu, 'ibdaî bir edebiyat' vücuda getirecekleri beyanıyla ortaya çıktığı ve hece ölçüsüyle şiirler yazma gayeleri olduğu bildirilmiştir. Bu derneğin içinde Ömer Seyfettin de vardır. Bu da Yeni Lisan çizgisinde eserler ortaya koyacaklarını göstermiştir. Ayrıca *Türk Yurdu*'nda yayınladıkları beş maddelik kararla; konuşulan Türkçeye bağlı kalacakları açıklanmıştır. Bununla birlikte Beş Hececiler ismiyle edebiyat alanında saf tutan bu edebiyatçıların, Millî Mücadele döneminde memleketçi bir tutum takınacakları, Atatürk'ü, Anadolu insanını ve coğrafyasını anlatacak olan yeni şairler olacakları sonucuna ulaşılmıştır (Argunşah, 2005, s. 201,202).

Ziya Gökalp, *Türkçülüğün Esasları* adlı eseriyle yeni döneme şekil veren sanatçılardan olmuştur. Türk milliyetçiliği düşüncesinin Turan'dan Türkiye Türkçülüğüne ilerleyen hatta oluşan düşüncenin yaratıcısı olmuştur. Ayrıca o, edebiyatta ve özellikle de şiirde milliyetçi bir yaklaşımı savunmuştur (Argunşah, 2005, s. 204). Orhan Seyfi'nin sanat ve edebiyat anlayışını oluşturmasında bir merhale olan ve etkisinde kaldığı sanatçılardan biri de Ziya Gökalp olmuştur. Halk şiirine yönelme, hece ölçüsünü kullanma ve sade bir Türkçeye yazma gibi anlayışı savunanlardan biri olan Ziya Gökalp, dönemin şairlerini de bu anlayış etrafında toplamayı başarmıştır.

Ziya Gökalp devrindeki Millî Edebiyat Cereyanı'na mensup şairin Türk diline hizmeti vardır. Orhan Seyfi, son asır Türk edebiyatında bu hizmeti bilerek, isteyerek, severek yapan, bu yolda uydurma Türkçeye başvurmadan muvaffak olan, Türkçeyi iyi anlayan dil islahatçıları arasındadır' (Orhon, 2017, s. xi). "Orhan Seyfi Orhon da İbnülemin'e verdiği otobiyografisinde "milli edebiyatın istikbal edebiyatı olduğu fikri"ni Ziya Gökalp'ten alarak benimsediğini" (...) Bu güzel Türkçeye ve hece vezniyle yazılacak şiirlerin, istikbalin edebiyatını vücuda getireceğini söylüyordu (Donbay, 2009, s. 4.).

Yukarıdaki açıklamalar gösteriyor ki Orhan Seyfi Orhon Milli Edebiyat oluşturma

gayreti içine düşmüş, bu sanat anlayışına uygun hareket etmiştir. Amacına ulaşmak için her türlü mücadelenin içine girmiş, ilkelerinden taviz vermeden yaşamını sürdürmüştür.

Orhan Seyfi Orhon, milliyetçi bir üslupla yazmasına karşın *Fiskeler*'i yazdığı dönemde bu anlayış dışında yazan sanatçılara karşı eleştirel bir tavır takınmıştır. *Fiskeler*, 1918-1922 yılları arasında yazılan ve *Aydede*, *Ayine*, *Güneş* gibi farklı gazetelerde yayımlanan edebi metinlerden oluşmaktadır. Bu metinlerde hicvedilen sanatçılar Orhan Seyfi'nin ilk edebiyat çevresini teşkil eder (Ceylan, 2013, s. 115,121). Orhan Seyfi; Türkçü anlayışa karşı, saf şiir anlayışını savunan ve aruzla yazan sanatçılara karşı sert çıkışları olmuş, onları hicvetmiştir. İmgeli ve anlamsız şiiri reddetmiş, bu tür anlayışı savunan şairlerden biri olan Ahmet Haşim'i eleştiri yağmuruna tutmuştur.

Fiskeler'de Ahmet Haşim'i konu alan üç yazı vardır ve üç yerde de ona atıf bulunmaktadır: Bunlardan biri "Göl Saatleri" başlıklı yazı diğeri Piyale şiirine yazılan "Nazire" bir de "İmlaya Dair Ahmet Haşim Bey'le Mülâkat" başlıklı yazıdır. Atıf yapılan yazılarsa "Zamane Hali", "Anket" ve "İstanbul'un Mümtaz Fırkası" başlıklı yazılardır. Orhan Seyfi her üç yazıda da Ahmet Haşim'i eleştirmiş, şiirlerin anlamsız olduğunu anlatmaya çalışmıştır, her üç atıfta da onu tariz etmiş veya onunla alay etmiştir.

Orhon'un "Piyale" şiirine yazdığı "Naziresi" isimli şiirde "Herkes gülüyor sendeki hale / Gittikçe dağılmakta şuurun / Düşmektesin evham u hayale!" dizeleriyle Haşim'in alay konusu olduğu, gülünç duruma düştüğü ve şuurunun dağıldığı ve gereksiz korkuyla hayal âlemine daldığı söylenerek kendisi ve şiir anlayışı tenkit edilmiştir. Sembolist bir şair olan Ahmet Haşim'in o dönemde eleştirilmesi gayet doğaldır. Çünkü Millî Mücadele'nin devam ettiği bir dönemde bireysel konuları işlemesi, şiirde anlamdan ziyade musiki araması ve hayale daha çok sığınması devrin sanatçılarının hoşuna gitmeyen bir sanat anlayışı olmuştur. Orhan Seyfi'nin yazdığı nazirede hayale dalan ve gerçeklikten kopan bir şair, şuurunun dağıldığı ve belirli bir sanat fikrine uymadığı gerekçesiyle eleştirilmiştir.

Nazirenin ikinci kısmında "Tevlidi ne müşkül sana şiirin / Sorsan bana, derdim muhakkak / Öğrenmelisin 'fenn-i kabala'" dizeleriyle Haşim'in gizli bir öğretisi olan kabalist öğretiyi öğrenmesi gerektiğini söyleyerek şiirinin yeni bir şey ihdas edemeyeceğini açıklamak istemiştir. Haşim'in sahip olduğu dünya görüşünün tuhaflığını kabalist öğretilerle eşleştirerek onun toplumdan ve gerçekten kopuk bir sanatçı olduğunu izah etmeye çalışmıştır. Dinî öğretilerde müziğin de önemli bir cezbe aracı olduğu düşünülürse Haşim'in sanat anlayışı içinde olan müzikaliteye önem verme ilkesi gizli öğretilerle ortak payda oluşturmuş olur.

Nazirenin üçüncü kısmında “Git söyle ki Yakup ne yazsın / Her hafta ve her gün sana dair / *Dergâh* ile *İkdam*’a makale...” *Dergâh* mecmuasında yazan iki sanatçıyı birlikte zikreden Orhan Seyfi, onları hedef tahtasına koyduğunu göstermektedir. Hem sanatçıları hem de onların yayın araçlarını hedef alan Orhan Seyfi, “Git söyle ki Yakup ne yazsın” dizesiyle ısmarlama yazılar yazdığını iddia etmektedir. Bir sanatçının diğer sanatçıya kendisini öven veya onu konu alan bir yazıyı bir direktifle yazdırılmasını istemesi, sanat dünyasında küçümsenen bir davranış olarak kabul edilir. Çünkü sanatçı özgür iradelidir. O önemli bulduğu ve gerekli gördüğü şeyleri yazmalıdır. Ahmet Haşim’in Yakup Kadri’ye yazı yazdığını iddiası her iki sanatçının değerini düşürme amacı güder. Her iki sanatçıyı eleştiri okunun hedefinde tutar.

Şiirin son bölümünde “Piyale” şiirinde tekrar eden ilk beyit gibi, nazirenin de ilk beyti son birimde tekrar eder. Ahmet Haşim’in dağılmakta olan şuuru ve evhamlı haliyle daldığı hayal yinelenerek düşüncenin zihinlere işlenmesi amaçlanır. “Gittikçe dağılmakta şuurun / Düşmektesin evham u hayale!”

Orhon’un “Yeni Sene” metninde “‘Göl Saatleri’ şairi (Hücre-i iştigalinde.) ‘Geçen sene bütün bozuk kafiyelerimi kullandım, her türlü lisan yanlışlıklarını yaptım, şiirimden manayı çıkardım...(Düşünür.) Ne kadar yenilik göstermişim, yarabbi!.. Bu sene için imla hatasından başka yapılacak yeni bir şey bırakmamışım!’” cümleleriyle Ahmet Haşim’in dili, kafiye ve şiir anlayışı eleştirilmiştir. “Ne kadar yenilik göstermişim yarabbi!” denilerek yaptığı yanlışın farkında olmadığı ve bunu bir başarı olarak gördüğü ima edilerek şair hicvedilmiştir.

“Göl Saatleri” başlıklı metinde Ahmet Haşim’in şiir kitabı, Orhan Seyfi tarafından tenkit edilir. Yazı, Falih Rıfkı Atay’a ithafla başlar. *Akşam* gazetesinin “Ruhumuzun her an tadabileceği bir lezzet halinde başucunda bulundurmanız icap eden bir kitap” ilanı; Orhan Seyfi Orhon’un dikkatini çeker ve kitabı satın almasını sağlar. Kitabı satın aldıktan sonra, onu dikkatle ve sabırla incelediğini açıklar. Mecmuadaki boşluklara dikkat çeker ve bu boşluklara iki mecmualık şiirin sığabileceğini söyleyerek kitabı şekil bakımından yetersiz bulunduğunu açıklar ve onu eleştirir. Yazının devamında Haşim’in başka vadilere girdiğini şiirinin anlaşılmasız olduğunu belirtir. Buna rağmen şiirinin sırrının aslında ilk mukaddimede olduğunu söyler. Dört mısradan oluşan mukaddimeyi anlam bakımından incelemeye alır:

“Seyreyledim eşkâli hayatı / Ben havz-ı hayalin sularında / Bir aks-i mülevvendir onunçün / Arzın bana ahcar ü nebatı” mukaddimesi, yazıya göre Orhan Seyfi’nin en iyi anladığı şiirdir. Buna rağmen onun hayalini yaralayan bir şiirdir. Orhan Seyfi, “aks-i

mülevven” olarak yansıyan “ahcar ü nebat” dışındaki varlıkların Ahmet Haşim’e neden yansımadağını sorgulayarak mantıklı bir cevap bulmaya çalışır. “Ahmet Haşim ‘ahcar ü nebat’ şairi olmak ve bu vasıfla bilinmek mi istiyor,” yorumlarıyla şairi ve şiirini anlamaya çalışır. Bu yönüyle Haşim’in şiirinin anlaşılamayacağını, anlamdan yoksun bir kelimeler dizisi olduğunu anlatmak ister.

Orhan Seyfi “ve” bağlacını çok kullanmakla Haşim’i eleştirir. Şairin “Kuğular” başlıklı manzumesinin kafiyesi için “keştiler” kelimesini “testiler” kelimesiyle değiştirmesi gerektiğini alaylı bir dille teklif eder. Testinin şekil ve hacimce kuğuya daha çok benzediğini söyleyerek şairi hicvetmeye devam eder. Yazının devamında edebiyatı seven bir dostuna mecmuayı verip onun da fikrini almak gayesiyle *Göl Saatleri*’ni över. Ertesi gün Orhan Seyfi’nin dostu, teşekkür etmeden kitabı iade eder; şair, bundan rencide olur. Orhon bunun sebebini sorar. Orhon’un dostu kitabı beğenmediğini, baştan sona manasız olduğunu, dilin bozuk ve insanı yaralayan bir yönü olduğunu, şiirin ifade gücünün zayıf, imaleli ve kafiyelerin yanlış olduğunu söyler. Bu muhavereyle Orhan Seyfi; Ahmet Haşim’in şiir anlayışını başka birinin ifadeleriyle eleştirir. Ahmet Haşim’in şiirinin hem dil hem üslup hem de anlam bakımından yetersiz olduğunu ifade eder. Bu şekilde Orhan Seyfi, Ahmet Haşim hakkında olumsuz düşüncelerin sadece kendisine ait olmadığını, diğer okurların da kendisi gibi düşündüğünü söyleyerek kendi düşüncesini kanıtlama, onu destekleyecek yeni örnekler sunma suretiyle haklılığını herkese göstermeye çalışır. Bununla birlikte Orhon; Ahmet Haşim’i savunanların kendisi gibi başkalarının fikrini almak amacıyla mı yapıldığı şüphesiyle yazısını sorularla sonlandırır. Bu da Haşim’in etkisini azaltmak ve okurlar nezdinde itibarını düşürmek, böylece bu gibi sanat anlayışlarına yönelecek genç şairlerin önünü kesmek gibi gayeleri olduğunu göstermektedir.

Milliyetçi bir edebiyat kurma amacı taşıyan Orhan Seyfi Orhon, bireysel konuları işleyen, anlamdan uzak, müzikaliteye önem veren şiir anlayışlarını eleştirerek kendi cephesini kuvvetlendirmiştir. Gerçekçi bir anlayışla toplumu, toplumun sorunlarını işleyen Milli Edebiyat sanatçıları, yaşanan devri bir ayna gibi yansıtmayı ilke edinmişlerdir. Bu iradeyle eserler veren sanatçılar Türk halk şiiri ve Türk tarihine yönelerek halkı aydınlatma hedefiyle hareket etmişlerdir. Bu amaca uygun olmayan sanat akımlarına ve anlayışlarına kapılarını kapatıp halka yönelen pencerelerden hayatı gönül aynalarına yansıyan hisleri aktarmışlardır. Ahmet Haşim memleketçi edebiyat oluşturmaya çalışan sanatçılardan uzak bir şiir oluşturmuş ve bunu savunmuştur.

“İmlaya Dair Ahmet Haşim Bey’le Mülakat” başlıklı yazıda, Orhan Seyfi, Ahmet

Haşim'in tuhaf bir kişiliğe sahip olduğunu anlatmak istemiştir. Yazar, *Dergâh*'ta çıkan bir yazı üzerine Ahmet Haşim'i ziyaret etmiştir. Ahmet Haşim, yazıyı şekil olarak görmüş; dili ise kuş cıvıltısı kabul etmiştir. Yazar, Ahmet Haşim'in imlasının kimseye uymadığını belirtmiş, bunun sebebini sormuştur: Haşim; benzememesinin normal olduğunu söylemiş ve yazarı cahillikle suçlamıştır. Çizdiği daireye benzeyen şekli okuması için yazara sunmuştur. Yazarın okumasını beğenmeyen Haşim onu “cahil” olarak nitelemiştir. Haşim, dairenin her sanatçı için farklı anlamlar taşıdığını belirtmiştir. Haşim'in bu tavırlarını normal bulmayan Orhan Seyfi; Haşim, başka bir şekli çizerken ona haber vermeden bulunduğu yerden kaçıp gitmiştir.

Orhan Seyfi'nin Haşim'le mülakat yaparken Haşim'in “cahilsiniz” şeklindeki hakaretleri, Haşim'in bir şey açıklamak için çizdiği dairenin her sanatçı için farklı anlamlar taşıdığını açıklaması, yazarın Haşim'le mülakat yaptığı yerden kaçıp gitmesi; Haşim'in tuhaf bir karaktere sahip olduğunu, akli melekelerinin yerinde olmadığını ima etme veya ifade etme amacı taşımaktadır. Farklı bir sanat anlayışı safında olan Haşim'i tezyif etmek, onun toplumdaki karizmasını zedelemek ve savunduğu anlayışın güç kazanmasını engellemekle kendi safını güçlendirmeyi gaye edinen Orhan Seyfi Orhon, bu yazıyla hedefine bir adım daha yaklaşmıştır.

Yakup Kadri Karaosmanoğlu'na ait olan *Okun Ucundan* kitabındaki metinlere aynı adla nazire yazan Orhan Seyfi, metninin içeriğini değiştirerek Yakup Kadri'yi eleştirmiştir. “Okun Ucundan” başlıklı yazıda gönlüyle hasbıhal eden yazar, gönlün cevabı karşısında yarayı kutsayan bir tavır takınmıştır. Aşk karşısında aldığı yarayı da zafer kabul etmiştir. “Nazire”de ise Yakup Kadri'nin paraya karşı zafiyetini işleyen yazar, sanatın yüceltiği ve işlemekten vazgeçmediği aşk temasını maddi ve bayağı olan bir nesneye yönelterek Yakup Kadri'yi gözden düşürme amacı taşımıştır. Yakup Kadri'nin para hırsıyla yazdığını dillendiren yazar, kendi safında durmayan bir sanatçıyı daha etkisiz hale getirmekle meşgul olmuştur.

Orhon, “Ok Manzumesine Dair” başlıklı yazıda Yahya Kemal Beyatlı'nın “Ok” şiirini değerlendirmiştir. Yahya Kemal'in o zamana kadar heceyle yazmadığı için bazı çevrelerce hece vezniyle şiir yazamadığı şeklinde yorumlanmıştır. Ancak Orhan Seyfi Orhon, “Ok” şiirinin gayet başarılı olduğu görüşündedir. Bazı mısralarında hem aruz hem de hece vezni kullanıldığı da belirtilmiştir: “Yavuz Sultan Selim Han'ın önünde,” dizesinde aruzun “mefâilün mefâilün feülün” kalıbı da kullanılmıştır. Şiirin tamamı bu şekilde yazılmış olsa aruz-hece tartışmasının rafa kalkabileceği görüşünde olan Orhan Seyfi, şiiri anlam ve mantık bakımından değerlendirmeye devam etmiştir:

“Kimi yayı öptü, kimi fırlattı” dizesinde müphem bir durum olduğu görüşü oluşmuştur. Zira nişan atanların oku atmaktan vazgeçip bir kenara çekilmesi padişaha karşı bir küstahlık olacağı kanaati meydana getirmiştir. Bu dizeyi anlam belirsizliğinden dolayı Orhan Seyfi eleştirmektedir. “En er kemankeşe yetti üç atım” dizesinde de üç atıma kadar isabet ettiremediği mi; yoksa herkese üç atımlık hak mı verildiği müphem bir durum oluşturmuştur.

“En son Bektaş Ağa çöktü diz üstü / Titrek elleriyle gererken yayı / Her yandan bir merak sardı alayı / Ok uçtu, hedefin kalbine düştü” kıtası söz sanatına veya başka sanatsal tekniklere başvurmadan anlamı tam olarak vermesi yönüyle Orhan Seyfi tarafından beğenilmiştir. Ancak yazar, “çöktü” ve “kalbine düştü” ifadelerinin gereğinden fazla realist olduğunu belirtmiştir.

“Hünkâr dedi: ‘Koca! Pek yaman saldın / Eğerçi bellisin benim katımda / Bir sır olsa gerek bu ilk atımda / Bu sihirli oku nereden aldın?’” dörtlüğündeki Türkçe söyleyişin şiirin ruhunu veren en güzel dörtlük olduğu kanaati Orhan Seyfi’de oluşmuştur.

Orhan Seyfi “Bu sihirli oku nereden aldın?” dizesinin yeni İstanbul ağzıyla söylendiğini belirterek ve Edebiyat-ı Cedidcilerin ifadelerine benzeterek bir yönüyle bu dizeyi kusurlu saymıştır.

“İhtiyar elini bağına soktu / Dedi ki: İstanbul muhasarası / Başlarken aldığım gaza yarası / İçinden çektiğim bir altın oktu!” dörtlüğünü ele alan Orhan Seyfi dörtlüğün iki cümleden ibaret olduğunu ve dizelerin birbiriyle bağlandığını, bunun nazma ait gizli bir kusur olduğunu ifade etmiştir. Bu durumun ahenksizliğe neden olduğunu da belirtmiştir. Ayrıca “İhtiyar elini bağına soktu” dizesinde subaşı yorulduğu yahut düştüğü için elini göğsüne sokmadığını, göğsünde bir yara olduğunu ve onu göstermek istediğini açıklayarak, şiirdeki kusurun sebebinin Yahya Kemal’in yorgunluğunun bir göstergesi olduğunu söylemiştir. “Bağır” kelimesinin de terk edilmiş bir kelime olduğunu bunun yerine “gögüs” kelimesinin daha uygun olacağını ifade etmiştir.

Orhan Seyfi son kıtayı anlam karışıklığıyla dolu bir kıta olarak değerlendirmiştir; çünkü atılan okun ilk vuruşta hedefe varmasındaki kerametın oktan mı subaşından mı yoksa düşmandan mı kaynaklandığı tam olarak ifade edilmemiştir. Yazar, bu anlam karışıklığıyla dolu dörtlüğün Yahya Kemal’in yorgunluğundan kaynaklandığı açıklayarak şiiri beğenmeyenleri uyarmıştır.

Yahya Kemal Beyatlı’nın şiirlerini aruzla yazması Orhan Seyfi’nin hoşuna gitmemektedir; “Kıyamet Alameti” yazısında onu şu sözlerle eleştirmiştir: “‘Yahya Kemal Bey uzun bir manzume yazmış. Hem de hece vezniyle!’ dese ‘Mümkün değil.’ diye itiraz etmem. Verilecek cevabım hazır. ‘Olur ya, olmaz mı?’”

3.2.4. *Fiskeler*'de Aşk, Kadın ve Evlilik Konusunu İşleyen Metinler

Fiskeler kitabında aşk, kadın ve evlilikle ilgili konulara da yer verilmiştir. Evliliğin erkeklerin hayatını olumsuz etkilediği, evlenen erkeklerin pişman olduğu, kadınların eşlerini aldattığı, ahlak konusunda kefil olunamayacağı gibi görüşler bu metinlerde işlenmiştir.

Orhon'un "Memur Beylerden Memure Hanımlara Açık İstida" manzumesinde memur erkeklerin memur kadınları benimsemedikleri anlaşılmıştır. Memur kadınların üstün oldukları ve görevde yükselmek için yeterli niteliğe sahip oldukları söylendikten sonra ironik bir dille kadınların evde kalmaları veya erkeklerle evlenerek onları himayelerine almaları kadınlardan istenmiştir: "Gayet merhametlidir / Biliriz kadın kalbi / Ya, siz evvelki gibi / Evde hanım kalınız / Yahut bizi alınız / Nikâhla evinize / Bizler varalım size / Böylece sayenizde / Sizin himayenizde / Sürelim zevk ü sefa..."

Orhon'un "Horlama" başlıklı hikâyesinde karakter, gayet zengin ve güzel bir dul kadınla evlenmiştir: "Akrabalarımın birinin tavsiyesiyle gayet zengin ve güzel bir dul kadınla izdivacım kararlaştı." Kadın, ilk zifaf gecesinde horlama nedeniyle adamı terk etmiştir. Daha sonra ayrılmak zorunda kalmıştır.

Karakterin tanıştığı diğer kadın da evlidir. Evliyken gizli gizli bulunduğu ve daha sonra evine aldığı bu karakteri horlama yüzünden evinden kovmuştur. "Bir gün Tokatlıyan'ın önünde bir hanımla tanıştım. Biraz sonra seviştik. Bu, bir kuryenin karısıydı. Şık, zarif, şuh, fevkalade denecek derecede güzeldi. Eğer fazla sergüzeştperestliği, çılgınca arzuları olmasaydı kusursuz denilebilirdi. Beni pek seviyordu. Ben de hâlâ on beş yaşında bir kız tavrı gösteren bu kadına bayılıyordum." ifadeleriyle kadına olan hislerini anlatır. Kocasının evde olduğu bir gün uykusuna yenik düşen ve horlayan karakter "Sen ya, miskin!.. Başka kim olacak? Elbette sen ya, git yatağında horla!.. Çehremi görmüyor musun? Bak ne haldeyim! Aman yarabbi, mahvoluyordum! Bir boru gibi boğuk seslerle o ne korkunç horlayış!.. Eğer kocam bir dakikacık uyansaydı bitmiştim. Gözüme uyku girmedi; sabaha kadar seninle, horlamanla uğraştım... Bu gece bir kalp hastalığına uğradığıma eminim. Ah, ne felaket!.." sözleriyle kadın tarafından evden atılmıştır.

Hikâyenin sonundaki ifadelerden karakterin Karlsbad'a gidip tedavi olduktan sonra karısıyla tekrar evlenmeyi düşündüğü anlaşılmaktadır: "Hem talihim iyidir, eğer bu illetten kurtulursam mesut olacağıma eminim. Hatta... -Evet, senden ne saklayayım!- ayrıldığı karımla tekrar evleneceğimi bile ümit ediyorum."

Orhan Seyfi'nin "Bir İzdivaç Ruznamesi" başlıklı öyküsünde "Bir haftadan beri evliyim. Gençliğin birçok zamanlarını beyhude israf ettiğimden dolayı ne kadar

müteessifim. Evlenmek hususundaki tereddüdüm, cesaretsizliğim manasızmış. Ahlaksızlığın arttığı böyle bir zamanda kendi mizacıma uygun bir kız bulamayacağımı, mesut bir aile tesis edemeyeceğimi zannediyorum. Meğer aldaniyormuşum!” ifadeleriyle yeni evlendiğini belirten karakter, arkadaşı Ali Bey’i evliliğe ikna etmeye çalışmıştır: “Eğer tamamıyla ikna edebilirim ona, bizimkinin refikalarından İclal Hanım’ı almayı tasmin ediyorum. Refika çok methediyor. Bir parça hırçınmış, ama pek iyi kızmış!”

Karakter, bir süre sonra karısının sinemaya gitmesinden ve eve geç gelmesinden yakınmaya başlar: “Bu gece büyük bir üzüntü geçirdim. Akşam eve geldiğim zaman refikayı bulamadım. ”Sinemada bu kadar kalmazdı. Belki İclal’e uğramış, gevezeliğe dalmıştır!” dedim. Yemek zamanı geçti yine yok. Merakım artmaya, hatırıma bin türlü münasebetsiz şeyler gelmeye başladı. Saat tam iki buçukta alı al, moru mor geldi. Bir iyi çıkışıp gözünü yıldıracaktım. Hemen boynuma sarıldı. Hiddetlenmeme zaman bırakmadı. Meğer İclal’le Sular’a gitmişler. Vapuru kaçırmışlar. İclal sebep olmuş...”

Anlatıcı, Ali Bey’in evleneceği kızla ilgili düşüncelerini şu şekilde belirtmiştir: “Ali Bey anlaşılıyor ki artık İclal’le evlenmek istiyor. Fakat ben karışmayacağım. Neme lazım! İnsanların ahlakı anlaşılıyor ki... İleride geçinemezlerse felakete sebep olmayım. Evlenmek meselesi acayip bir şey. Değil böyle uzaktan görüp, ne olduğunu tanımak, insan beraber yaşadığının ahlakını anlamıyor!” diyerek insanın ahlakı hakkında isabetli kararların verilemediği, evliliğin acayip bir şey olduğu, anlatıcının bu konuda tereddüt ettiği hususlar olduğu anlaşılmaktadır.

Anlatıcının geçim sıkıntısı yaşadığı, karısının da İclal gibi bir kürk (boa) almak istediği ve anlatıcıyı biraz daha borç içinde bıraktığı şu ifadelerden anlaşılır: “Düşündüm, danıştım, bu hale nihayet vermek için kırk lira daha borç edip istediğini almaya karar verdim. Haydi, çocuğumuz dünyaya geleceği şu sırada dargın durmayalım!”

Anlatıcının, evlilikle birlikte yaşadığı hayattan pek memnun olmadığı, evliliğinin hayatı zorlaştırdığı şu şekilde belirtilmiştir: “Çocuk hasta. Validesi de öyle. Evin içinde çocuk ağlamasından, hasta iniltisinden geçilmiyor. Gece yatağımdan kalkıp doktora mı gitmiyorum, beşik mi sallamıyorum, ninni mi söylemiyorum! Evvelce hiç böyle şeyler hatırımdan geçer miydi? Hayat bu...”

“Bizim Ali Bey, İclal’le nişanlandı, gelecek haftaya düğünleri yapılacak. Şaşarım aklına!” ifadelerinden de yazarın evlilikten memnun olmadığı, bunun bir hata olduğunu düşündüğü anlaşılmaktadır.

“Bu sabah erkenden deli gibi sokağa fırladım. Aman Allah’ım, artık zırlıya, dırıltıya, tahammül kalmadı!” cümleleriyle anlatıcı hayatının bir kâbusa dönüştüğünü anlatmaya

çalışmıştır. Bu ifadelerle hayatın çekilmez bir hal aldığı anlaşılmıştır. Evlilik konusunun benimsenmeyen, hatta kerh edilen bir durum olduğu öyküde anlatılmıştır. “Karaman’ın koyunu, sonra çıkar oyunu! diye kıs kıs gülüyor.” cümlesiyle biten öykünün iletisi evliliğin erkeklerin hayatını olumsuz etkilediği ve onları evden uzaklaştırdığı şeklinde olmuştur.

Orhon’un “Yanlış Telaffuz” başlıklı metninde 23 yaşındaki genç, zarif bir kadını takip edip ona teklifte bulunmak istemiştir: “Tesadüf çok geçmeden yolumun üstüne cidden zarif bir hanım yolladı. Tam yanımdan geçeceği sırada ne söyleyeceğimi bilememekten mütevellit bir şaşkınlıkla dilim tutuldu.” Takip edilen kadın önce tedirginlik yaşamıştır. Zira takip eden kişinin ne niyetle takip ettiği belli değildir: “Bu zarif hanımefendi, arkasından yaralı bir hayvan gibi ayaklarım dolaşarak koştuğumu fark edince şaşaladı. İstikametini değiştirmek istedi.” Bu esnada heyecandan dili dolaşan gencin yanlış telaffuzu nedeniyle kadın kahkahaya tutulmuştur: “Muhatabım kahkahayla gülmekten kendini menedemedi. Ne hale girdiğimi tasavvur ediniz!”

Orhan Seyfi’nin “1 Mayıs, İzdivaç Bayramı” başlıklı hikâyesinde evliliği ıstırap, felaket ve matem olarak gören karakterin hayatı anlatılmıştır. Hikâye şu cümlelerle başlar: “İşte ıstırabımın, felaketimin, matemimin, seneidevriyesi. Herkesin fevc fevc kırlara, mesirelere dağılıp gezeceği, eğleneceği, güleceği bugünde ben odama kapanıp ağlayacağım. Dertlerim tazelenecek, yüreğimin yarası yeniden kanamaya başlayacak. Meyus, bedbaht, perişan olacağım. Çünkü geçen sene 1 Mayıs İzdivaç Bayramında evlendim.”

Evlenmeden önce annesiyle yaşayan anlatıcı pahalılık yüzünden evlenmeyi düşünmediğini ifade etmiştir. Ancak gazetelerde ilan edilen ve yapılması planlanan izdivaç programından arkadaşına söz ederken, aynı tramvayda bulunan kadın, anlatıcının sözlerini üstüne alınmıştır. Bu niyetle başlayan takipten sonra konuşan ve evliliğin ilk adımlarını atan bu çift, herhangi bir düğün masrafına girmeden evlenmişlerdir: “Vakıa düğün yapmayacaktık, fakat misafirlerimiz kendi aralarında kendi masraflarıyla eğlenmek istediler.”

Karakterin annesi bu evlilikten hoşlanmamış, ama ses de çıkarmamıştır. Kibar ve alafranga biri olarak tanıtılan gelin, dışarı çıkmasına müdahale edilmemesi koşuluyla karakterle iyi geçinmiştir: “Üç ay hiçbir hadise olmadı. Karım, sokağa çıkmasına, geç kalmasına müdahale etmemek şartıyla benimle gayet iyi geçiniyordu.”

Dördüncü ayda doğum yapan kadın bir mektup bırakarak evi terk etmiştir: “Nihayet dördüncü ayda zevcem sancılandı. Gece sabaha karşı bir erkek çocuk doğuruyordu.

Hayret, hiddet, ıstırap içinde kaldım.” Bebeğe Allah rızası için bakmasını istediğini mektupta belirten kadını anlatıcı hala sevmekte olduğunu, onu her şeyiyle kabul edebileceğini söylese de kadından herhangi bir haber alamamıştır. Ancak bıraktığı mektupta bir gün buluşacaklarını ve gerçeği söyleyeceğini yazmıştır.

Orhon’un “Yeni Sene” başlıklı metinde henüz on altısında olan kızın evlendirilmesi hususunda anne ve babasıyla geçen diyalogu duyan ve henüz on yedisine girmeden evlendirilmeyeceğini öğrenen kız; babasına müjdeli haber vermek için içeri girip elini öpmüş ve on yedisine girdiğini belirtmiştir. Bu muhaverede genç kızın evlenmek istediği mizahi bir anlatımla verilmiştir.

3.2.5. *Fiskeler*’de Sosyal Temalı Metinler

Orhon’un “Eşkâl-i Zaman” başlıklı metinde fes konusu işlenmiştir. Fesin zaman içinde çeşitlendiği, her bir şekline ayrı isim verildiği anlatılmıştır. Fesin her bir şeklinin farklı bir sosyal grubu, farklı düşünceyi veya farklı bir siyasi eğilimi gösterdiği açıklanmıştır. Bunun yanı sıra kalpak giyenlerin de olduğu yazılmıştır.

“Şu fesin geçirdiği tahavvülleri düşünün. Aklımızın başımızda olmadığına delildir. Kaç şekle girdi, elan kaç şekle girmekte. Uzun, kısası, sivrisi, geniş, şahı, kırmızısı, şilkı, hasırlısı, püskülsüzü, püsküllüsü, kalıpsız var.” Fesin zaman içerisinde farklı şekillere girdiği ve farklı isimler aldığı belirtilmiştir. Bu feslerin her birinin belli bir zümreyi temsil ettiği şu cümlelerle ifade edilmiştir: “En garibi onlardan her birinin bir zümrenin alametifarikası oluşudur. Mesela Tanzimat ricali yahut bu zihniyete mensup olanların fesi kısa, geniş ağızlı ‘aziziye’ kalıbı dediğimiz biçimdir. Devr-i Hamit’te saray mensubini, hafiyeler uzun, kırmızı fes giyerlerdi. Harp esnasında kanaatkâr, namuslu esnaf fesi arkaya doğru eğerler, alınları açık gezerlerdi. Muhtekirlerse bilakis fesi kaşlarının üstüne indirirlerdi. Külhanbeyleri, kabadayılar malum olduğu üzere fesi eğer, püskülü yanda giyerler.”

Fesin şeklinin sosyal bir gösterge olarak kullanılması toplumdaki insanların o statüye gösterdikleri tepki veya ilgiyle alakalı olmalıdır. Bir insanın yaptığı işi göstermesi için bu fesi takması ticari bir reklam ögesi olarak kullanılabilir, belli bir sosyal sınıfa dâhil olduğunu gösteren fesin kullanılması ona itibar kazandırabilir, siyasi bir görüşe bağlılığını gösteren fesin takılması o görüşe katkı ve fesi takan kişiye siyasi bir kazanç sağlayabilir. Bu bakımdan insanların fese anlamlar yükleyerek takması farklı ihtiyaç veya beklentileri karşılamak amacı taşımakta olduğu sonucuna götürebilir. Farklı görünmek, ilgi çekmek veya karizmatik bir çizgi oluşturmak amacıyla da fes takılabilir.

Nihayetinde o zamanki toplumda fes bir gösterge olarak kullanılmıştır.

Verdiği konferansta heyecanlanarak veya hiddetlenerek fesindeki püskülü söküp atan İsmail Hakkı Bey’le birlikte Selahattin Enis Bey’in püskülsüz fes takanlar arasına girdiğini mizahi bir anlatımla söyleyen yazar “başı açık” veya fessizler diye yeni bir zümrenin çıktığını da açıklamıştır. Fessizlerin Avrupalılar gibi ince ve zarif oldukları intibayı vermek istedikleri söylenmiştir.

Orhon’un “Hasan Bey’in Heykeli” başlıklı yazısında “pazar ola” sözüyle meşhur olan ve o zamanın piyeslerine konu olan bir meczup anlatılmaktadır. Bu şahıs sadece söylediği bu sözle nam salmış ve adından söz ettirmiştir. Yazıda heykelinin de yapıldığı açıklanmıştır. Söylediği bir sözle tanınan şahsiyet, Orhan Seyfi’nin dikkatini çekmiş ve bu şahsiyeti anlatma gereği duymuştur.

Orhan Seyfi’nin “Havadis-i İhtikârî” isimli yazısında yalan haber yaparak piyasada spekülasyon yaratan ve bundan zengin olan bir gruptan söz edilmiştir. Bu grup zengin olup zevk ve sefa içinde yüzmektedir: “Bir ay evvel sokakta işsiz, geçimsiz, yarım pabuçla sürtenleri bir ay sonra otomobillerine kurulmuş kuş gibi uçuyor gördüğümüz zaman parmaklarımız ağzımızda kalmıştı. Harbin devamına en çok taraftar olanlar kendileri oldukları için ‘en hamiyetli’ler sırasına geçmişlerdi. Bu suretle Mütareke’ye kadar bir taraftan servetlerini, diğer taraftan hamiyetlerini artırarak zevk ve sefa içinde yaşamışlardı.”

Bazı gazetelerin tirajlarını artırmak amacıyla yalan haber yazdıkları aynı metinde yer almaktadır. Yazar, bu şekilde haber yapanların en maharetlilerinin “Akşamcılar” olarak tarif ettiği kitle olduğunu belirtmiştir. Yazar, bu kitlenin yalan yazdığını şu cümleyle ifade etmiştir: “Anadolu Ajansı’nın teyit etmediği bu haberleri nereden alıyorlar, dersiniz?”

Orhon’un “Lodos Fırtınası” yazısı sosyal eleştirisi olan bir yazıdır. Bu yazıda yazar, lodos fırtınasından sonra Unkapanı Köprüsü’nün çöktüğünü, bunun yanı sıra batan kayıklar ve yıkılan ahşap binalar olduğunu anlatmıştır. Bu fırtınaya dayanacak maddelerin imal ve yapıların imar edilmesi gerektiğini söylemiştir. Fırtınanın ağzıyla konuşan yazar dönemin belediyesini şu sözlerle eleştirmiştir: “Son yaptığım şey Unkapanı Köprüsü’nü ikiye bölmek oldu. Bunu bilhassa şehremanetine karşı yaptım. Bu derece harap olmuş bir köprüyü kullanmakta ısrar etmek, onu şehir ortasında yârüağyara karşı teşhir etmek, ne derece münasipti, siz düşününüz?”

Orhan Seyfi’nin “Kıyamet Alameti” metni yazarın gördüğü sorunları eleştirdiği bir metindir. Bu metinde her şeye inanacağını belirten yazar, belediyeyi, hükümeti ve devrin

yazarlarından birilerini zikrederek eleştirir: “‘Şehir Emaneti, Unkapanı Köprüsü’nü tamir ettirmiş. Üstünden vızır vızır insanlar, arabalar, otomobiller geçiyor. Sokakları temizletmiş. Ahali tertemiz yollarda tıklar tıklar yürüyor,’ dese ‘Yalandır!’ demem.” sözleriyle dönemin belediyesini eleştirmiş, “‘Hükümet badema muntazaman tam maaş verecekmiş!’ dese ‘İnanmam!’ demem.” sözüyle de hükumete dokundurmuştur.

Aynı yazıda “Rıza Tevfik Bey’in büyük bir feylesof olacağını, Ali Kemal Bey’in fakru sefaletten dolayı kitaplarını sattığına bile inandım.” sözleriyle çeşitli isimlere göndermeler yapılmış, “Nineciğim telaş etme. Şimdi Buhara’da öten mahmuzlu horozumuz seferberliği yumurtladığı günden beri bizim kıyametimiz koptu. Topuyla, tüfeğiyle, tayyaresiyle, bombasıyla beş sene devam etti. Bugün Anadolu’da günahımız mizan ediliyor. Ya cennet ya cehenneme gideceğiz. Sen dua et de Allah taksiratımızı affetsin!” sözleriyle yalan haber yayan matbuat eleştirilmiştir.

4. SONUÇ

Fiskeler, Osmanlı Devleti'nin yıkılma ve çözülme sürecine girdiği dönemde yazılmış bir eserdir. Yazarın 1922 yılında kitaplaştırdığı bu eserde ekonomiden siyasete, sanattan sosyal hadiseler kadar pek çok konunun kısmen bu esere yansındığını görebiliriz.

1839 yılında Tanzimat Fermanı'nın yayınlanmasıyla yönünü Batı'ya çeviren Osmanlı Devleti; Batı'nın tekniğini ve sanatını örnek almaya başlamıştır. Kurulan "Tercüme Odaları" vasıtasıyla Batı'daki gelişmeler yurdumuza taşınırken bir yandan da öğrenim görmek amacıyla Batı'ya gönderilen öğrenciler yurda döndükten sonra edindikleri bilgi ve becerilerle kültürel değişimi gerçekleştirmeye çalışmışlardır. Jön Türk adıyla tanınan bu öğrenciler, kurdukları cemiyetler içinde faaliyet yürüterek hedeflerine ulaşma gayreti içine girmişlerdir. Osmanlı Devleti'ni çöküşten kurtarmak için farklı fikir cereyanları etrafında toplanan aydınlar, devletin ve milletin var olma mücadelesini bu fikir akımları etrafında sürdürmüşlerdir.

Türkçülük düşüncesinin 20. yüzyılın başında güç kazanması; Fransız ihtilalinin yaydığı milliyetçilik fikrine bağlı olarak bazı azınlıkların isyan etmeleri ve bağımsızlığını kazanmaları sebebiyle olmuştur. II. Meşrutiyet'ten sonra devam eden savaşlar, milleti birçok yönden olumsuz etkilemiştir. Türk milletinin çektiği sıkıntılara çare olarak; milli bir devlet kurma düşüncesi ortaya çıkmıştır. Milli kültürün işlenmesiyle manevi güç kazanacak olan milletin, düşmanla ve hayatla mücadelesi artacak ve bir bütün halinde kurtuluş sağlanacaktı. Milli kültürün işlenmesi, milli tarih ve coğrafyanın öğretilmesi ve milli hedefe odaklı çabaların sürdürülmesi; ancak milli bir siyasi duruşla ve milli edebiyatla mümkün olabilirdi. Bu düşünceler etrafında dilde sadeleşme çabaları yapılırken sade bir Türkçeyle yazma düşüncesi, çeşitli dernek ve dergilerde dillendirilmekte ve savunulmaktaydı. Bu düşünceleri savunanların harareti Balkan Savaşları'ndan sonra artmış, Türkçü dünya görüşü hayati öneme sahip bir cereyan olarak algılanmaya başlamıştır. İşte bu anlayışla hareket eden sanatçılar, Türkçülük dışındaki akımları savunanlara karşı durmuşlar ve bunu siyasi mücadele davası olarak görmüşlerdir. Bu düşüncelere sahip aydınlardan biri olan Orhan Seyfi Orhon, *Fiskeler* adlı kitabında bu düşüncelere muhalif şahsiyetleri ayrı ayrı eleştiri oklarının hedefine koymuştur. Başta Rıza Tevfik, Ali Kemal, Yakup Kadri olmak üzere dönemin şahsiyetlerini eleştirerek onları doğru bildiği yola sevk etmeye çalışmıştır.

Orhan Seyfi her ne kadar aruz ölçüsüyle şiirler yazmaya muvaffak olmuşsa da daha sonra hece vezniyle şiirler yazılması gerektiğini savunmaya başlamıştır. Sanatçıya göre,

milli bir vezinle ve şekil bakımından mükemmel bir şiir, anlam bakımından da insanı doyuracak kadar ruha dolmalıdır. Yazılacak şiirlerin milli bir tema etrafında şekillenmesi, Anadolu'yu ve Anadolu insanını işlemesi gerektiğini savunan Orhan Seyfi, milli zevk ve anlayışa hizmet etme gayesi taşımıştır. Ona göre milli kültürün işlendiği, halkın gelenek ve göreneklerinin anlatıldığı ve hayatın gerçeklerine yönelen bir edebiyat oluşturulmalıydı. Bu amaca ulaşabilmek için, yaşayan ve sade bir Türkçeyle yazmak en iyisiydi.

Türkçenin inceliğini ve ifade gücünü şiire yansıtmak, Türkçenin ritmini mısralara dökmek ve sanatı icra etmek milli bir duruşa sahip sanatçılar için değerliydi. Çünkü halka ulaşmak, ona kurtuluşun yöntemini açıklamak, duygularını ve milli terennümü hissettirmek; ancak bu dille mümkün olurdu. Kendisine yabancı, halkın duygularına hitap etmeyen, milli zevk ve anlayıştan uzak bir dille oluşturulan edebiyatın istenen etkiyi halkın üzerinde göstermesi beklenemezdi. Halka ulaşmanın yolu halkın konuştuğu ve onunla yoğrulduğu tanıdık ve sade bir Türkçeyle olmalıydı. *Fiskeler*'de eleştiriler; ağır tamlamalarla yüklü, sanatlı ve ağıdalı dille yazan sanatçılara yönelik olmuştur.

Orhan Seyfi, saf şiir anlayışıyla yazanları eleştirmiş, şiirde manadan ziyade müzikaliteye önem veren anlayışlara karşı durmuştur. Yazar, Ahmet Haşim'i ağır bir şekilde eleştirmiştir. *Fiskeler*, işte bu anlayışlara karşı bir mesaj niteliği taşır.

Haşim'in eleştiri konusu olmasına sebep olan konulardan biri de gerçeklikten uzak, hayale yakın şiirler yazmasıdır. Kurtuluş Savaşı'nın devam ettiği dönemde, milletin sorunlarından uzaklaşıp yapay bir dünyada kurgulanan sanatın millete bir faydası olmayacağı görüşüdür. Bu görüş Haşim'in yerilmesine sebep olan etkenlerden biridir. Anadolu'daki mücadeleye destek olmak için her sanatçının kalemini kullanması gerektiğine inanan sanatçılar, metinlerde bireysel duygu ve düşünceleri işleyen sanatçıları, kendi savundukları düşünceler etrafında saf tutmaya çağırılmış, bu çağrıya cevap vermeyenleri tenkit etmiş, bazen de ağır bir yergiye tabi tutmuştur.

Rıza Tevfik'in Fuzuli'nin Türk olmadığını savunduğu konferansta öğrencilerin galeyana gelmesi ve daha sonra dilekçeler vererek onu protesto etmeleri Darülfünun'dan ayrılmasına sebep olmuştur. Milli duyguları rencide eden bu hareket, Orhan Seyfi'nin dikkatinden kaçmamıştır. Milli bir anlayışa hizmet etmeyen düşüncelerin hicvedilmesi ve durdurulması gerekirdi. Uzun süren savaşımlardan sonra bitkin düşen millet üzerinde olumsuz bir etki bırakacak olan bu düşünce, ağır bir şekilde eleştirilmiştir. Milli edebiyat anlayışına uygun şiirler yazan Rıza Tevfik'in, edebiyatımızın çınarlarından biri olan Fuzuli'yi başka kültüre ait göstermesi bir çelişki olarak görülebilir. Fuzuli'ye karşı böyle

bir düşünce beslemesi ve bu düşünceyi yaymaya çalışması, kültürümüz adına ancak bir kayıp olur.

Fiskeler'de değerlendirme konusu olan Yahya Kemal'in heceyle yazdığı "Ok" şiiridir. Şiirin bazı yönlerini kusurlu bulan Orhan Seyfi, heceyle yazılan ilk şiir olması hasebiyle bu kusurların mazur görülebileceğini belirtir. Ancak Orhan Seyfi'nin asıl istediği şey; Yahya Kemal'in şiirlerini heceyle ve milli anlayışla yazmasıdır. Yahya Kemal gibi güçlü bir sanatçının milli edebiyatı savunanların yanında olması, yeni şair ve yazarların bu cihette toplanmasını sağlayabilirdi. Halkın milli dava etrafında daha sıkı bir şekilde toplanmasına yardımcı olabilirdi. Bu bakımdan Yahya Kemal, kazanılması gereken etkili bir söz üstadıydı.

Kadın, aşk ve evlilik konusu *Fiskeler*'de işlenen temalardan olmuştur. Olay metinlerinde işlenen bu temler, ekonomik darlık ve yoksulluk temalarıyla birlikte ele alınmıştır. Evlenmek isteyen gençler, yaşadıkları ve içinde buldukları yokluklarla evliliğe cesaret edebilecek güçte değillerdir. Zira hikâyelerdeki karakterler, genellikle memur olarak çalışan sade vatandaşlardandır. Geleneksel yaşam tarzını sürdüren ve hükümetin verdiği yarım maaşla geçinmeye çalışan bireylerdir. İçinde buldukları ekonomik darlıkla beraber, evlendikleri kadınların istekleri onları borç batağına sürüklemekte ve hayattan nefret eder duruma getirmektedir. Erkeklerin, evlendikten sonra evlerinden uzaklaşmaları, bekârken yaşadıkları hayatı anmaları ve ona hasret çekmeleri evliliği istenilen bir medeni hal olmaktan çıkarmaktadır. Bunun yanında eşlerine ihanet eden kadınların ahlaki bir çürüme içinde oldukları olay metinlerinde belirtilmiştir. Kadınlar, eşini aldatma, aşırı istekler ve ananeden uzaklaşma gibi açılardan eleştirilmiştir.

İşsizliğin doruk noktada olduğu bir dönemi anlatan *Fiskeler*'de, kadın memurlara yazılan bir dilekçe vardır. Dilekçede erkeklerin ev işlerini yapamadıkları anlatıldıktan sonra kadın memurların erkeklerle evlenerek onları himayelerine almaları istenmiştir. O dönemin koşullarında evin geçimi bütünüyle erkeğe verildiğinden; yazar, kadın memurların çalışmasından rahatsız olduğu izlenimi vermektedir. İşsizliğin olması ve kadınların dinen böyle bir sorumluluğunun bulunmaması, yazarın öylesine bir düşünceyi beslemesine sebep olmuş olabilir. Ayrıca kadınların terfi etmeleri de tahammül edilmesi zor bir özellik olarak şiirde ima edilmiştir. Gerek işsizlik gerekse kadın memurların işlerde terfi etmesi dönemin erkek memurlarınca kıskanılan bir hal olarak görülmektedir.

Horlama yüzünden aşk hayatı hep sekteye uğrayan birinin anlatıldığı hikâyede mizahi anlatım tercih edilmiştir. Çalıştığı dairede işin az olması yüzünden uyuyan memurun

horlaması, devlet büyüklerince fark edilince işten atılmıştır. Bununla birlikte evlendiği zengin, dul kadınla evliliği kısa sürmüştür. Yasak aşk yaşamak isterken kadının eşi eve gelince odada saklandığı sırada uyuyakalmıştır ve horlamaya başlamıştır. Yakalanmak korkusuyla sabaha kadar uyuyamayan kadın, eşi evden çıkınca adamı evden kovmuştur. Yaşadığı bu kötü tecrübeler yüzünden Karlsbad'a tedaviye gidecek olan karakterin ruh hali mizahi bir dille anlatılmıştır. Onun yaşadığı üzüntü ve içinde bulunduğu hastalık *Fiskeler*'de anlatılan ve dönemin mizah anlayışını gösteren bir olay metni olarak kitapta yer almıştır.

Refik Halit'in, Orhan Seyfi'yi konu edinen ve sakalını alay konusu haline getiren yazıya cevap olarak yazılan "Burun" yazısı o dönemin tartışmalarının fiziksel özelliklerle "alay etme" etrafında da döndüğünü gösteren bir örnek olarak göze çarpmaktadır. Gerek siyasi gerekse edebi zevk ve anlayıştan kaynaklanan görüş ayrılıkları, fiziksel özelliklere hakaret etmek suretiyle karşı tarafı tezyif etme gayesini gösterir. İki tarafın birbirine karşı menfi tutumu yazın hayatına da yansımış hiciv türüne örnek olacak bir şekil almıştır.

Siyasi görüş ayrılıklarının oluşturduğu tartışmalar İttihat ve Terakki Partisi ile Hürriyet ve İtilaf Partisi üyeleri veya sempatanları arasında yaşanmıştır. Başta İttihatçı olan Rıza Tevfik, daha sonra Damat Ferit'in kabinesinde bakan olmuş ve Sevr Barış Antlaşması'nı imzalayan heyetin içinde yer almıştır. Feylesof lakabıyla bilinen Rıza Tevfik'in bu tutarsız tavrı Orhan Seyfi'nin eleştirilerine sebep olmuştur. Yurt işgal edildikten sonra Anadolu'daki mücadeleye karşı olan bu şahsiyet tutarsızlığı ve yurt dışına yaptığı gezi nedeniyle *Fiskeler*'de eleştirilmiştir.

Siyasi yönden eleştirilen bir başka şahsiyet de Ali Kemal'dir. Türkçeyi en iyi kullanan gazetecilerden biri olan Ali Kemal, Damat Ferit kabinesinde iki farklı bakanlık yapmıştır. Anadolu'daki mücadeleye karşı tutumu ve yazıları nedeniyle Orhan Seyfi'nin eleştirilerine maruz kalmıştır. Yurt sorunları yerine bireysel çıkarlarını düşünmekle eleştiri konusu olan yazar, Anadolu'daki Millî Mücadele'nin zaferle sonuçlanmasıyla yargılanmak üzere götürülürken linç edilmiştir. Bu acı olay o dönemdeki siyasi çekişmelerin sertliğini ve acımasızlığını gösteren bir husus olmuştur. Ayrıca adada yaptığı tatil nedeniyle *Fiskeler*'de alay konusu edilmiştir.

Siyasi düşüncesinden dolayı eleştirilen şahsiyetlerden biri de Refik Halit Karay olmuştur. Hürriyet ve İtilaf partisine üye olan sanatçı, İttihat ve Terakki yönetimi ele geçirince Sinop'a sürgün edilir. Kurtuluş Savaşı'na karşı tutumu yönüyle *Fiskeler*'de tenkit edilmiştir. Sade bir Türkçeyle yazan sanatçı siyasi görüşünün öngörüsüzlüğü ve milletin zaferle taçlanan galibiyetinin sonucunda vatan hainliğiyle suçlanmış ve

yurtdışında sürgün yaşamak zorunda kalmıştır.

Orhon'un "Hürriyet ve İtilaf Kulübünde Bir içtima" adlı mizahi yazısında da siyasi çekişmelerin bir göstergesi olan olay metni kurgulanmıştır. Toplantıda, kulüpteki farelerin İttihatçılar kadar inatçı oldukları anlatılarak; bunun önlenmesi için kedilerin getirilmesi ve onlara ciğer verilmesiyle, farelerden kurtulabilecekleri görüşleri dillendirilmiştir. Orhan Seyfi, bu kurguyla; karşı görüşteki kişilerin, hayatı gerçek yönleriyle algılayamadıklarını, gerçek sorunları göremediklerini ifade etmeye çalışmıştır. Savunduğu ilkelere doğru onları çekebilmek için böyle bir kurguyla onlara ayna tutmaya çalışmıştır.

İstanbul'da çıkan lodos fırtınasının, şehirdeki hayatı felç etmesi de *Fiskeler*'de anlatılmıştır. Mizahi bir dille ve alaycı bir tavırla lodosun ağzından konuşan yazar, belediyeye ve topluma sağlam yapılar yapması gerektiğini telkin etmiştir. Bir yazarın görevlerinden biri de toplumsal sorunları görüp çözüm yolları sunmaktır. Bu metinde yazar yaşanan soruna çözüm sunmuş ve toplumu bu konuda uyarmıştır.

Orhan Seyfi'nin "Hasan Bey'in Heykeli" başlıklı yazısında herkesçe sevilen, bir caddeye ismi verilen, İstanbul'un ünlü meczuplarından Pazar Ola Hasan Bey üzerinde durulmuştur. Pazar Ola Hasan Bey sıradan bir insandır. Deli olduğu da düşünülen bu şahsiyet, birçok sanatçının ilgisini çekmiş ve kendisiyle röportaj yapılmıştır. *Fiskeler*'de toplumun farklı kesimlerinden kişilerin eserde ele alınması da kayda değer bir özellik olmuştur.

Genel itibarıyla *Fiskeler* dönemin zihniyetini yansıtan bir eserdir. Siyasi çekişmeleri, edebi tartışmaları, toplumun sorunlarını, aile ve kadın hayatını yansıtan eleştiri yönü ağır basan bir kitaptır. Yazarın 1922 yılına kadar farklı gazete ve dergilerde yayınladığı yazıların toplanmasıyla oluşan bu kitap; o dönemi anlamak isteyen her okurun ulaşması gereken ve incelemesi gereken bir kitaptır. Siyasi, felsefi, edebi ve toplumsal açıdan değerlendirmelerle dönemi aydınlatacak çalışmalar için bu eserden faydalanmak gerekmektedir. Zira o dönemin gerçekliğini farklı yönleriyle ve eleştirel bir anlayışla yazan eserlere rastlamak zordur. Bu da eserin değerini artıran bir nitelik olmaktadır. Eserde adı geçen şahsiyetler devletin farklı kademelerinde ve kurumlarında görev almış şahsiyetlerdir. Bu şahsiyetlerin Orhan Seyfi'nin zihnine nasıl yansıdığını görmek için *Fiskeler*'e bakmak okurun o şahsiyetler hakkında fikir edinmesini sağlar.

O dönemde yazılan ve henüz tercümesi ve metin incelemesi yapılmayan birçok eser vardır. Bugünü daha iyi anlayabilmek için o günü bilmek gerekir. O günlerde yazılan her metin tarihe tutulan bir ayna gibidir.

Tarihi daha iyi görebilmek, edebiyatımızın süreç içinde nasıl bir yol tuttuğunu izleyebilmek, siyasi çekişmelerin sonuçlarından ders almak için o dönemin eserlerinin bugünkü alfabeye çevirisinin yapılması ve okurun hizmetine sunulması gerekir.

KAYNAKÇA

- Banarlı, N. S. (1997). Resimli Türk edebiyatı tarihi - II. Milli Eğitim Basımevi.
- Ceylan, H. (2013). Orhan Seyfi Orhon'un Fiskeler adlı kitabı üzerine bir inceleme. Gazi Türkiyat, Türklük Bilimi Araştırmalar Dergisi, S. 12, ss. 111-127
- Clauson, S. G. (2017). Türkçe-Moğolca çalışmaları. Türk Dil Kurumu.
- Donbay, A. (2009). Orhan Seyfi Orhon hayatı, gazeteciliği, edebî şahsiyeti, eserleri (1.Baskı). Atatürk Kültür Merkezi.
- Eren, H. (1988). Türkçe Sözlük. Türk Dil Kurumu.
- Gökalp, Z. (2019). *Türkçülüğün Esasları (1. Bs)*. Anadolu Üniversitesi Kütüphane ve Dökümantasyon Merkezi.
- Kahraman, A. (2007). TDV İslâm ansiklopedisi. Test Yay.
- Argunşah, (2005). Bir fikir babası: Ziya Gökalp. Korkmaz (Ed.), Yeni Türk edebiyatı el kitabı 1839-2000 (s. 204). Grafiker Yayıncılık.
- Orhon, O. S. (1922). *Fiskeler*. İkbâl Kütüphanesi.
- Orhon, O. S. (2017). *Peri Kızıyla Çoban Hikayesi, Orhan Seyfi Orhon -Toplu Şiirler- (12. Bs.)*. Everest Yayınları.
- Öksüz, M. (2015). Cumhuriyet devri Türk şiirinde hiciv (Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi).
- Tanpınar, A. H. (1982). 19. asır Türk edebiyatı tarihi (7. Baskı). Çağlayan Kitabevi.
- Toprak, Z. (1979-1980). Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı finansmanı ve para politikası. ODTÜ Gelişme Dergisi, 1980, ss. 205-238.

İnternet Kaynakları

- Baldane, O. (2019). <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/orhon-orhan-seyfi>. Erişim Tarihi: 25.12.2023.
- Ekinci, E. B. (2016, 02. Mayıs). Avrupa'da Fes Modası. Türkiye. <https://www.turkiyegazetesi.com.tr/kose-yazilari/prof-dr-ekrem-bugra-ekinci/avrupada-fes-modasi-591280>. Erişim tarihi: 11.12.2023.
- “Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun” <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.1353.pdf>. Erişim Tarihi: 02.03.2023.

EKLER

EK A. Tez Etik Kurul Onay Formu

T.C	
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ	
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	
TEZ/ ARAŞTIRMA / ANKET / ÇALIŞMA İZİNİ / ETİK KURULU İZİNİ TALEP FORMU VE ONAY TUTANAK FORMU	
ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
T.C. NOSU	
ADI VE SOYADI	ALİ UYAR
ÖĞRENCİ NO	2021012021
TEL. NO.	
E - MAIL	
ADRESLERİ	
ANA BİLİM DALI	TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI
HANGİ AŞAMADA OLDUĞU (DERS / TEZ)	TEZ
İSTEKDE BULUNDUĞU DÖNEME AİT DÖNEMLİK KAYDININ YAPILIP-YAPILMADIĞI	2023/ 2024 - GÜZ / BAHAR DÖNEMİ KAYDINI YENİLEDİM.
ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ BİLGİLER	
TEZİN KONUSU	ORHAN SEYFİ ORHON'UN FİSKELER ADLI ESERİNİN ÇEVİRİ YAZISI VE METİN İNCELEMESİ
TEZİN AMACI	Orhan Seyfi Orhon'un 1922 tarihinde yayınladığı kitabının yeni Türk harflerine çevirisi yapılarak herkesin okuyabileceği bir metne dönüştürmek ve metin incelemesini yapmak için hazırlanmıştır. Bu çalışma tenkit alanında araştırma yapan veya tenkit türüne ilgi duyan tüm okurların bu metni rahatça okumalarını sağlamayı amaçlar.
TEZİN TÜRKÇE ÖZETİ	Bu çalışma; Orhan Seyfi Orhon'un 1922 yılında yayınladığı Fiskeler kitabını Latin harflerine aktararak herkesin okuyabileceği bir metne dönüştürmek ve metin incelemesini yapmak amacıyla hazırlanmıştır. Çalışma dört bölümden oluşmaktadır: İlk bölümde, araştırmanın konusu, amacı, kapsam ve sınırlılıklarına yer verilmiş; kavramsal çerçeve hakkında bilgi verilmiş ve Orhan Seyfi Orhon'un hayatı, edebi kişiliği hakkında incelemeler yapılmıştır. İkinci bölümde kullanılan yöntem açıklanmıştır. Üçüncü bölümde; Fiskeler adlı metnin çeviri yazısı verilmiş ve metin incelemesi yapılmıştır. Dördüncü bölümde ise sonuç ve öneriler bölümü yer alırken çalışmada faydalanılan kaynaklar, kaynakça bölümünde verilmiştir. Anahtar kelimeler: Orhan Seyfi Orhon, Fiskeler
ARAŞTIRMA YAPILACAK OLAN SEKTÖRLER/ KURUMLARIN ADLARI	This study is prepared with the objective of transcribing Orhan Seyfi Orhon's book "Fiskeler," published in 1922, into Latin script to make it accessible to everyone and to conduct a textual analysis. The study consists of four sections. The first section covers the research topic, objectives, scope, and limitations, provides a conceptual framework, and examines Orhan Seyfi Orhon's life and literary character. The second section explains the methodology used. In the third section, a translated text of "Fiskeler" is presented, followed by a textual analysis. The fourth section includes the conclusions and recommendations, while the references used in the study are listed in the bibliography section. Keywords: Orhan Seyfi Orhon, Fiskeler
İZİN ALINACAK OLAN KURUMA AİT BİLGİLER (KURUMUN ADI- ŞUBESİ/ MÜDÜRLÜĞÜ - İLİ - İLÇESİ)	
YAPILMAK İSTENEN ÇALIŞMANIN İZİN ALINMAK İSTENEN KURUMUN HANGİ İLÇELERİNE/ HANGİ KURUMUNA/ HANGİ BÖLÜMÜNDE/ HANGİ ALANINA/ HANGİ KONULARDA/ HANGİ GRUBA/ KİMLERE/ NE UYGULANACAĞI GİBİ AYRINTILI BİLGİLER	
UYGULANACAK OLAN ÇALIŞMAYA AİT ANKETLERİN/ ÖLÇEKLERİN BAŞLIKLARI/ HANGİ ANKETLERİN - ÖLÇELERİN UYGULANACAĞI	

EKLER (ANKETLER, ÖLÇEKLER, FORMLAR, V.B. GİBİ EVRAKLARIN İSİMLERİYLE BİRLİKTE KAÇ ADET/SAYFA OLDUKLARINA AİT BİLGİLER İLE AYRINTILI YAZILACAKTIR)	1) (.....) Sayfa Ölçeği.					
	2) (.....) Sayfa Anketi.					
	3) (.....) Sayfa Formları.					
	4) (.....) Sayfa					
ÖĞRENCİNİN ADI - SOYADI: ALİ UYAR						
ÖĞRENCİNİN İMZASI: Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır. TARİH: 20 / 12/ 2023						
TEZ/ ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRME SONUCU						
1. Seçilen konu Bilim ve İş Dünyasına katkı sağlayabilecektir.						
2. Anılan konu Yeni Türk Edebiyatı faaliyet alanı içerisine girmektedir.						
1.TEZ DANIŞMANININ ONAYI	2.TEZ DANIŞMANININ ONAYI (VARSA)	ANA BİLİM DALI BAŞKANININ ONAYI	SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜNÜN ONAYI			
Adı - Soyadı: HASAN SAKIN	Adı - Soyadı:	Adı - Soyadı:SEVİN ALİL ARSLAN	Adı - Soyadı:MURAT KOÇ			
Unvanı: Dr. Öğretim Üyesi	Unvanı:	Unvanı: Prof.	Unvanı: Prof.			
İmzası: Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır.	İmzası:Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır.	İmzası: Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır.	İmzası: Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır.			
20.12.2023	20.12.2023	20.12.2023	20.12.2023			
ETİK KURULU ASIL ÜYELERİNE AİT BİLGİLER						
Adı - Soyadı: Şehnaz ŞAHİNKARAKAŞ	Adı - Soyadı: Yücel ERTEKİN	Adı - Soyadı: Şirvan KALSIN	Adı - Soyadı: Mustafa BAŞARAN	Adı - Soyadı: Mustafa Tevfik ODMAN	Adı - Soyadı: Hüseyin Mahir FİSUNOĞLU	Adı - Soyadı: Jülide İNÖZÜ
Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.
İmzası :Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır.	İmzası : Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır.	İmzası :Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır.	İmzası : Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır.	İmzası :Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır.	İmzası :Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır.	İmzası : Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır.
20.12.2023	20.12.2023	20.12.2023	20.12.2023	20.12.2023	20.12.2023	20.12.2023
Etik Kurulu Jüri Başkanı - Asıl Üye	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi
OY BİRLİĞİ İLE		Çalışma yapılacak olan tez için uygulayacak olduğu Anketleri/Formları/Ölçekleri Çağ Üniversitesi Etik Kurulu Asıl Jüri Üyelerince İncelenmiş olup,..... /... / ... - / .../..... tarihleri arasında uygulanmak üzere gerekli iznin verilmesi tarafımızca uygundur.				
OY ÇOKLUĞU İLE						
AÇIKLAMA: BU FORM ÖĞRENCİLER TARAFINDAN HAZIRLANDIKTAN SONRA ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ SEKRETERLİĞİNE ONAYLAR ALINMAK ÜZERE TESLİM EDİLECEKTİR. AYRICA FORMDAKİ YAZI ON İKİ PUNTO OLACAK ŞEKİLDE YAZILACAKTIR.						

EK B. Çağ Üniversitesi SOBE Tez Etik İzin Yazısı

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler
Enstitüsü

Sayı : E-23867972-050.04.04-2300013855

28.12.2023

Konu : Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Kararı Alınması Hk.

REKTÖRLÜK MAKAMINA

İlgi: Rektörlük Makamının 09.03.2021 tarih ve E-81570533-050.01.01-2100001828sayılı Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu konulu yazısı.

İlgi tarihli yazı kapsamında Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü tezli yüksek lisans programlarında tez aşamasında kayıtlı olan Onur Ertuğrul TAŞDEMİR, Ali UYAR, Tuğçe PARLARDEMİR, Sonay AKAR KAZAN, Beyhan GÜRBÜZ, Emine ÇABUK ile Niyazi Emir ÖZGEN isimli öğrencilere ait tez evraklarının "Üniversitemiz Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Onayları" alınmak üzere Ek'te sunulmuş olduğunu arz ederim.

Prof. Dr. Murat KOÇ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Ek : Öğrencilere ait Dosyalar.

EK C. Çağ Üniversitesi Rektörlüğü Tez Etik İzin İstek Formu

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Sayı : E-81570533-044-2400000234

09.01.2024

Konu : Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurul İzni Hk.

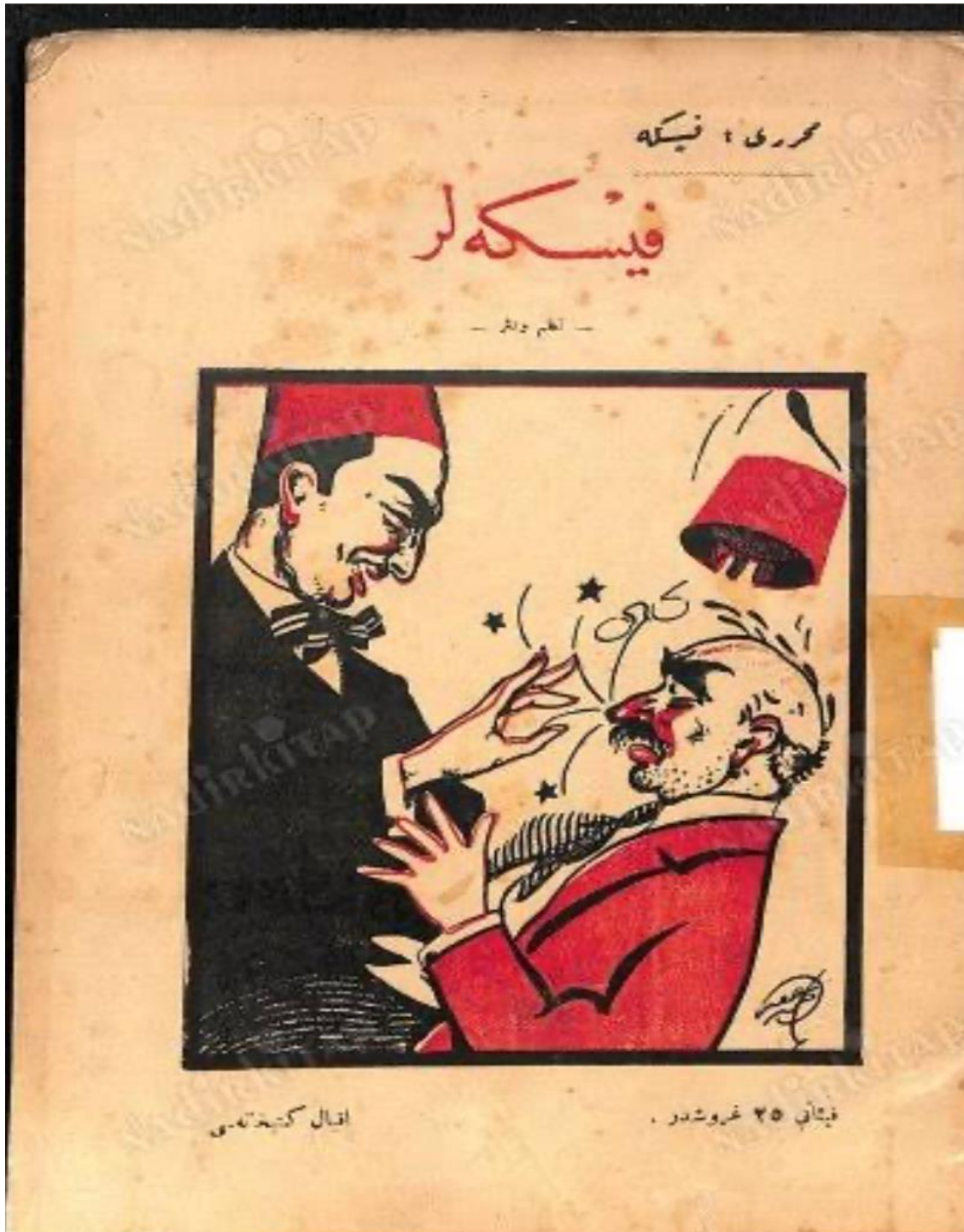
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 28.12.2023 tarih ve E-23867972- 050.04.04-2300013855 sayılı yazımız.

İlgi yazılarda söz konusu edilen Onur Ertuğrul TAŞDEMİR, Ali UYAR, Tuğçe PARLARDEMİR, Sonay AKAR KAZAN, Beyhan GÜRBÜZ, Emine ÇABUK ve Niyazi Emir ÖZGEN isimli öğrencilerimize ait tez evrakları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunda incelenerek uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Ünal AY
Rektör

EK D. *Fiskeler* Adlı Eserin Dış Kapak Ekran Görüntüsü

EK E. *Fiskeler* Adlı Eserin İç Kapak Ekran Görüntüsü

محرری : فیسکہ

فیسکہ

— نظم و نثر —

684

صاحب و ناشری :
اقبال کتب خانہ سی صاحبی
حسین

شہزادہ ہاشمی : اوقاف مطبعہ سی۔
۱۳۳۸ — ۱۳۴۰